

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYAT BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YUNAN LİTERATÜRÜNDE ORHAN PAMUK

TEZGKİOUL TYRAK

2501131423

TEZ DANIŞMANI

DR.ÖĞR. ÜYESİ FIRAT KARAGÜLLE

İSTANBUL 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Tezgkioul TYRAK Numarası : 2501131423
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Fırat KARAGÜLLE
Tez Savunma Tarihi : 15.08.2018 Saati : 14:00
Tez Başlığı : "Yunan Literatüründe Orhan Pamuk."

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Dr. Öğr. Üyesi. Fırat KARAGÜLLE		Kabul
2- Dr. Öğr. Üyesi. Çilem TERCÜMAN		Kabul
3- Dr. Öğr. Üyesi. Hacer GÜLŞEN		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Doç. Dr. İsmail KARACA		
2- Dr. Öğr. Üyesi. Ali KURT		

ÖZ

YUNAN LİTERATÜRÜNDE ORHAN PAMUK

Tezgkioul TYRAK

Bu çalışmamızda, Yunan literatüründen hareketle Orhan Pamuk'un Yunan kültür çevrelerindeki yerini tespit etmeyi amaçladık. Yazarın birçok eseri Yunancaya çevrilmiştir. *Beyaz Kale* romanı, yazarın tamamı Yunancaya çevrilen ilk eseridir. Devamında diğer eserlerinin de çevrildiği görülmektedir. Özellikle, 2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandıktan sonra yazara Yunan kamuoyunda daha yoğun bir ilgi olduğu çalışmamız sonucunda anlaşılmıştır. Çalışmamızda, Orhan Pamuk'un çevrilen eserleri hakkında bilgiler aktarıp bu eserler üzerine yazılmış yazılara yer vererek, bu eserlerin Yunanistan'daki edebiyat çevrelerinde nasıl değerlendirildiğini ortaya koyduk. Bununla birlikte yazarın edebî kişiliği ve politik kimliği üzerine yapılan değerlendirmeleri ele aldık. Ayrıca yazarla yapılan röportajları ve yazar hakkında yayın organlarında çıkan çeşitli haberleri ele alarak değerlendirdik.

Anahtar Kelimeler: Orhan Pamuk, edebiyat, Türk romanı, Yunan literatürü, çeviri

ABSTRACT

Orhan Pamuk in Greek Literature

Tezgkioul TYRAK

This study aims to identify Orhan Pamuk's place in Greek cultural circles by drawing upon Greek literature. Many of the author's works have been translated into Greek. *White Castle* [Beyaz Kale] is his first novel that was translated into Greek in its entirety, which was followed by the translation of his other works. Particularly after he was awarded with Nobel Prize in Literature in 2006, the author received greater attention in Greek public opinion, a fact that has been revealed by this study. The study provides information about Orhan Pamuk's translated works and cites articles written on these works, identifying how they are received in Greek literary circles. Furthermore, it discusses the reviews on the author's literary personality and political identity. It also examines various interviews with the author and other news about him published in the media.

Keywords: Orhan Pamuk, literature, Turkish novel, Greek literature, translation

ÖN SÖZ

İnsanın duygularının, düşüncelerinin, hayallerinin bir çeşit ifadesi olan edebiyatın bir başka özelliği, farklı etkileşimlerle zenginleşmiş toplumsal yapının ve ilişkilerinin izlerini taşımasıdır. Dolayısıyla toplumsal bir işlevi olan edebiyat, farklı toplumlar arasındaki ilişkilerde ve etkileşimde önemli bir role sahiptir.

Tarih boyunca siyasi, kültürel alanlarda bir ilişki ve etkileşim içinde olmuş Türk-Yunan toplumlarının aralarındaki kültürel alışverişin edebiyat üzerinden de geliştiği görülmektedir. Edebiyat alanında söz konusu ilişkileri gösteren en somut örnekler çevirilerdir.

Özellikle iki komşu toplumun tarihsel ilişkileri, birbirini tanıma, anlama noktasında ilgiyi daha canlı tutmuştur. Çağdaş Türk edebiyatının, zamanla dünyada çok daha geniş olarak tanınmasına paralel bir gelişme Yunanistan'da da söz konusu olmuştur. Türk yazarlarına yönelik bu ilgide, Türkiye'den Yunanistan'a dönen Rumların Türk yazarlarına ilgi göstermesinin ve Yunanistan doğumlu olup Türkiye'de yaşayan yazarların varlığı ve bu çevreler tarafından gerçekleştirilen çeviri ve tanıtım çalışmalarının önemli bir rolü vardır.

Çağdaş Türk edebiyatının en önemli yazarlarından olan Orhan Pamuk da Yunancaya eserleri çevrilen yazarlarından birisidir. Orhan Pamuk, 2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandıktan sonra Yunan kamuoyunun dikkatlerini daha yoğun çekmiştir. Biz de bu çalışmada, yazarın Yunancaya çevrilen eserlerini tespit edip bu eserlerin Yunanistan'da nasıl bir ilgiyle karşılandığını ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamızın Giriş bölümünde, Türk edebiyatının Yunanistan'daki yansımalarına ilişkin özet niteliğinde bir değerlendirme yapılmıştır.

Birinci bölümde, Orhan Pamuk'un hayatı ve edebî kişiliğine dair genel bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümünde, Orhan Pamuk'un Yunancaya çevrilmiş bütün eserleri çevrildikleri yıllara göre sıralanarak bunlara dair bilgiler aktarılmıştır. Ayrıca Yunan yayın organlarında bu eserler hakkında yapılan değerlendirmeler ele alınmıştır.

Üçüncü bölümünde, Yunanistan'da yazılmış kitap, makale, tez çalışmaları temel alınarak Orhan Pamuk'un edebî kişiliği ve siyasi kimliği üzerine yapılan değerlendirmelere yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise Orhan Pamuk'la Yunanistan'da yapılmış röportajlara, yazar hakkında gazetelerde, dergilerde, dijital yayınlarda çıkan Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanması gibi çeşitli haberlere yer verilmiştir.

“Ekler” kısmında ise eserlerin Yunanca baskılarının kapak fotoğrafları ile yazarın Yunanistan'da katıldığı bazı etkinliklerden fotoğraflar yer almaktadır.

Tezin kaynakları Selanik, Atina ve Rodos'taki farklı kütüphanelerden ve dijital ortamdan temin edilmiştir. Yazarın *Kırmızı Saçlı Kadın* eserinin Yunanistan'daki çevirisi, çalışmamızın bitme aşamasında gerçekleşmiş ve dolayısıyla Yunan okuruna yeni yeni tanıtılan bu eserle ilgili değerlendirmelere kısa da olsa çalışmada yer verilmiştir.

Metin içinde başvuru kitap, makale, röportaj, gazete haberi gibi Yunan kaynaklarının künye bilgisi aktarılırken parantez içinde Yunanca adları da verilmiştir.

Son olarak çalışmam esnasında desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Fırat Karagülle'ye ve yardımcıları için Araş. Gör. Sevim Güldürmez'e, ve Orhan Pamuk'un eserlerinin Yunanca çevirmeni Stella Vretu-Sofianidu'ya ve ayrıca destekleriyle daima yanımda olan aileme, arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Tezgkioul Tyrak

İstanbul, 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix

GİRİŞ- YUNAN KAYNAKLARINDAKİ TÜRK EDEBİYATINA GENEL BİR BAKIŞ. BİRİNCİ BÖLÜM ORHAN PAMUK’UN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.1. Hayatı	6
1.2. Edebî Kişiliği.....	9

İKİNCİ BÖLÜM ORHAN PAMUK’UN YUNANCAYA ÇEVİRİLEN ESERLERİ VE BU ESERLER HAKKINDAKİ DEĞERLENDİRMELER

2.1. <i>Beyaz Kale</i> (Το Λευκό Φρούριο)	31
2.1.1. <i>Beyaz Kale</i> Üzerine.....	32
2.2. <i>Sessiz Ev</i> (Το Σπίτι της Σιωπής)	33
2.2.1. <i>Sessiz Ev</i> Üzerine	34
2.3. <i>Kara Kitap</i> (Μαύρο Βιβλίο).....	36
2.3.1. <i>Kara Kitap</i> Üzerine.....	37
2.4. <i>Yeni Hayat</i> (Η Καινούργια Ζωή).....	39
2.4.1. <i>Yeni Hayat</i> Üzerine.....	40
2.5. <i>Benim Adım Kırmızı</i> (Με Λένε Κόκκινο).....	41
2.5.1. <i>Benim Adım Kırmızı</i> Üzerine	42
2.6. <i>İstanbul-Hatıralar ve Şehir</i> (Ιστανμπούλ, Πόλη και Αναμνήσεις)	44
2.6.1. <i>İstanbul-Hatıralar ve Şehir</i> Üzerine	44
2.7. <i>Kar</i> (Χιόνι)	47
2.7.1. <i>Kar</i> Üzerine	47

2.8. <i>Masumiyet Müzesi</i> (Το Μουσείο της Αθωότητας).....	48
2.8.1. <i>Masumiyet Müzesi</i> Üzerine.....	49
2.9. <i>Öteki Renkler</i> (Τα Άλλα Χρώματα)	56
2.9.1. <i>Öteki Renkler</i> Üzerine.....	57
2.10. <i>Cevdet Bey ve Oğulları</i> (Τζεβντέτ Μπέη και οι Γιοι του).....	60
2.10.1. <i>Cevdet Bey ve Oğulları</i> Üzerine	60
2.11. <i>Kafamda Bir Tuhaflık</i> (Κάτι Παράξενο στο Νοι μου).....	61
2.11.1. <i>Kafamda Bir Tuhaflık</i> Üzerine.....	62
2.12. <i>Kırmızı Saçlı Kadın</i> (Η γυναίκα με τα κόκκινα μαλλιά).....	67
2.12.1. <i>Kırmızı Saçlı Kadın</i> Üzerine.....	68
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
EDEBÎ VE SİYASÎ KİŞİLİĞİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER	
3.1. Edebî Kişiliği.....	70
3.2. Siyasi Kişiliği	755
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
RÖPORTAJ, SÖYLEŞİ VE DİĞER HABERLER	
4.1. Röportaj, Söyleşi	80
4.2. Diğer Haberler	97
SONUÇ	105
KAYNAKÇA	108
EKLER	136

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	adı geçen eser
bs.	baskı / basım
C.	Cilt
çev.	çevirisi
Çev.	Çeviren
No	numara
s.	sayfa
Y.K.Y	Yapı Kredi Yayınları
y	yıl
s	sayı

GİRİŞ

YUNAN KAYNAKLARINDAKİ TÜRK EDEBİYATINA GENEL BİR BAKIŞ

Türkler ve Yunanlılar tarihleri, kültürleri çok eskilere dayanan, yüzyıllar boyunca yan yana yaşamış ve etkileşim içinde olmuş, medeniyetler kurmuş iki komşu toplumdur. Bu iki komşu ülke, zaman içerisinde aralarında bazı sorunlar yaşanmış olsa da (bazen Batı'nın da dış etken olarak önemli bir rol oynamasıyla)¹ bu sorunları bir şekilde çözüp birlikte yaşamayı başarmışlardır.² İki toplum arasındaki ilişkiler, toplumsal yapıyı oluşturan her alanda gerçekleşirken bunların bir ayağını da kültürel alışverişler oluşturmuştur. Bu çalışmanın amacı doğrultusunda bu ilişkilere Yunanistan cephesinden bakacak olursak Türk edebiyatının, Yunanistan'daki yansımaları üzerine genel hatlarıyla şunları söyleyebiliriz.

Başta başkent Atina'da olmak üzere Yunanistan'ın pek çok şehrinde Türkçe öğretim merkezleri ve üniversitelerinde Türkoloji bölümleri bulunmaktadır. Yunan toplumunun Türk kültürünü yakından tanımasına edebiyat alanında yapılan çeviriler, antolojiler, incelemeler önemli katkı sağlamaktadır. Bu çerçevede Türk edebiyatına dair yapılan çalışmaları kısaca şöyle özetleyebiliriz.

Giorgos Kehagioglou'nun "Türk Edebiyatından Çevrilmiş İlk Basılı Eser" adlı çalışmasında aktarılan bilgiye göre Nasreddin Hoca'dan çeviriler, Yunancada yayımlanan ilk Türk eseri olmuştur. Ancak daha öncesinde, 1800'lü yıllarda Batı dillerinden Türkçeye çevrilmiş bazı eserlerin, Türkçeden Yunancaya çevrildiği

¹ Murat Köylü, "Batı Anadolu'nun İşgalinin Türk, Yunan ve İngiliz Siyasi Tarihine Etkisi", **Toros Üniversitesi/SBF Sosyal Bilimler Dergisi**, 5.bs. Sayı:3, Aralık, 2016,

² Duygu Öztürk, "Yunanistan'ın PASOK'lu Yılları ve Türkiye ile İlişkiler", **Türk-Yunan İlişkileri Üzerine Makaleler**, (ed.: Yeliz Okay) İstanbul, Doğu Kitabevi, 2014, s.161-162.

bilgisi de verilmektedir.³ Türk edebiyatına yönelik bu ilgi, özellikle, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra daha yoğunlaşmış ve düzenli takip edilir hâle gelmiştir.⁴

Türk edebiyatı üzerine yapılan çalışmalar arasında antolojilerin çokluğu dikkat çekicidir. Yunan kütüphanelerinde birçok Türk antolojisi yer almaktadır. Bu antolojiler Halk Edebiyatı'ndan, Divan Edebiyatı'ndan, Yeni Türk Edebiyatı'ndan örnekler içeren bir çeşitliliktedir.⁵

Türk halk edebiyatından, tasavvuf edebiyatından özellikle de İslam'ın mistik taraflarını tanımak amacıyla çeviriler yapılmıştır. Mevlana Celaleddin-i Rumî büyük Türk şairlerden biri olarak görülmüş⁶; hatta Atina'da 'Yunanistan Rumî Komitesi' adı ile bir topluluk kurulmuştur. Bu kuruluşun amacı Mevlana'yı, çeşitli toplantılar ve yayınlarla Doğu'ya ve Batı'ya tanıtmaktır.⁷ Aynı zamanda Yunan yazarlar Mevlana'nın hayatından ve çalışmalarından etkilenerek eserler de vermişlerdir. M. Panagiotopoulos'un 1962 yılında yayımlanmış *Bir Hayatın Masalı (Muhteşem Mevlana)* başlıklı romanı buna örnektir. Ayrıca Grigoris Ziakas'ın "Mevlana Celaleddin Rumî Mistik Bir Şair ve Öğretmenliği" başlıklı 1995 yılında yayımlanmış doktora çalışması⁸ gibi akademik çalışmalar da söz konusudur. Yunanistan'da halk

³ Giorgos, Kehagioglou, **Türk Edebiyatından Çevrilmiş İlk Basılı Eser** (Η Πρώτη Έντυπη Μετάφραση από την Τούρκικη Λογοτεχνία), (1800), Atina M.N.E.S (Kütüphane), 1997-1998, s.158-165. Örneğin Marmontel'in *Alplerin Kız Çobanı* (Η Βοσκοπούλα των Άλπεων) adlı eseri.

⁴ Pavlos Hidiroglou, **Türk Edebiyatına Yunan Yaklaşımı**, (Η Ελληνική Προσέγγιση της Τουρκικής Λογοτεχνίας), Selanik, Vanias Yayınevi, 1997, s.51.

⁵ Bu antolojilerden bazıları şunlardır: Kleantis Haralambidis, **Osmanlı Antolojisi** (Ανθολογία Οθωμανική), İstanbul, Osanes Buhedisen, 1873; İosif Iosifidis, **24 Kıbrıslı Türk Şairlerin Antolojisi** (Ανθολογία Ποίησης Ανεμοέσσα Κύπρος- 24 Τουρκοκύπριοι ποιητές), Lemesos, Anastisis Aristotelus, 2007; Tomas Korovinis, **Türk Şairler İstanbul'u Övüyorlar** (Τούρκοι ποιητές υμνούν την Κωνσταντινούπολη), Atina, Odos Panos, 2000; Aristotelis Mitras, **Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi, Romanlar**, (Η Ανθολογία της Νέας Τουρκικής Λογοτεχνίας), Atina, Papazisi, 2014.

⁶ Hidiroglou, **a.g.e.**, s.52.

⁷ Yunanistan Rumi Komitesi'nin başkanı ve kurucusu Takis Aleksiou olmuştur (1986) ve 'Avrupa Rumi Komitesi' (1990) ve 'Dünya Rumi Komitesi' (1992) kurulmuştur. Bkz. Hidiroglou, **a.g.e.**, s.53.

⁸ Hidiroglou, **a.g.e.**, s.58-59.

edebiyatı alanındaki çalışmalar ise daha çok Nasreddin Hoca'nın üzerinde yoğunlaşmaktadır. Nasreddin Hoca'nın halk arasında meşhur olan bazı fıkraları Yunancaya çevrilmiştir. Eserleri Yunanistan'da büyük ilgiyle karşılanan bir diğer isim ise *Muhayyelât* adlı eseriyle tanınmış Giritli Ali Aziz Efendi'dir. Eserin çevirisi *Muhayyalât-i ledün -i ilahi* (Φαντασίες της θεϊκής εγγύτητας) başlığıyla 1859 yılında yapılmıştır.⁹

Yunanistan'da en çok tanınan modern Türk şairi Nazım Hikmet'tir. Birçok kitabı Yunancaya çevrilmiş, hakkında çok sayıda çalışma yapılmıştır.¹⁰ Yine çok tanınan bir başka yazar Aziz Nesin'dir. Yazarın birçok eseri Yunancaya çevrilmiştir. Ayrıca yazarın, Yunanistan ile Türkiye arasında bir dostluk köprüsü olması amacıyla kurulan 'Türkiye-Yunanistan Dostluk Derneği'nin kurucu üyelerinden biri olması, beraberinde 'Balkanlar Yazarlar Birliği'nin kurulmasını önermesi ve yer olarak Selanik'i tercih etmesi Yunanistan'daki tanınırlığını artıran girişimler olmuştur. Sabahattin Ali ve Sait Faik de hikâyeleriyle Yunanistan'da tanınmış, eserlerinden çeviriler yapılmıştır.

Yakın dönem Türk edebiyatı yazarları arasında Yunanistan'da rağbet gösterilen bir başka isim Yaşar Kemal'dir. Yazarın *İnce Memed* romanı 1981'de çevrilmiştir. Yaşar Kemal'in Nobel Edebiyat Ödülü'ne ilk Türk yazarı olarak aday gösterilmesi, eserlerinin hızla Yunancaya çevrilmesini sağlamış; *Binboğalar Efsanesi*, *Orta Direk*, *Yer Demir Gök Bakır* gibi romanları Yunancaya çevrilmiştir.¹¹

⁹ Hidiroglou, **a.g.e.**, s.20-21.

¹⁰ Hidiroglou, **a.g.e.**, s82, 86. Nazım Hikmet, **Şiirler** (Ποιήματα), (çev. Giorgios Papaleonardou), Çağdaş Kitaplar, Atina, 1957, s.s.128; Nazım Hikmet, **Eserleri**, çev. Stelios Magiopoulos, Selanik, 1959, s.s. 380; Nazım Hikmet, **122 Şiir** (122 Ποιήματα), çev. S.I. Zaharopoulos, Atina, 1976; Nazım Hikmet, **Eserleri** (Εργα), çev.Stelios Magiopoulos, Atina, Çağdaş Zamanı, 1978, 1983, s.s. 478. (Yazarın şiirleri, denemeleri ve oyunları mevcuttur). Nazım Hikmet, **Şiirler** (Ποιήματα), çev.Giannis Ritsos, Atina, Kedros, 1981, s.s.104. (Yazarın 37 tane şiiri mevcuttur. Çevirmenin eser hakkında değerlendirmeleri bulunmaktadır).

¹¹ Pavlos Hidiroglou, **a.g.e.**, s. 93.

Yunanistan’da tanınan ve eserlerinden Yunancaya çevrilen son dönem Türk yazarlarından birisi de bu çalışmanın konusunu oluşturan Orhan Pamuk’tur. Orhan Pamuk’un özellikle Nobel Edebiyat Ödülü’nü alması, eserlerinin daha çabuk Yunancaya çevrilmesini sağlamıştır. Yazarla ilgili pek çok yayın organında haber ve yazı yer almış, eserleri üzerine bilimsel çalışmalar yapılmış, ayrıca yazar çeşitli etkinlikler kapsamında Yunanistan’a davet edilmiştir.

Yukarıda adı geçen isimler dışında Tevfik Fikret, Halit Ziya, Ahmet Haşim, Ahmet Muhip Dıranas, Cahit Sıtkı Tarancı, Oktay Rifat, Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday, Cahit Külebi, Nazmi Akıman, Özdemir İnce, Yüksel Pazarkaya gibi isimler Yunancaya eserleri çevrilmiş diğer edebiyatçılar olmuştur.

Türk edebiyatına ilgi gösteren ve Türk yazarlardan çevirileri yayımlayan Yunan yayınevileri ise Angira, Agras, Alfios, Diogenis, Dodoni, Dorikos, Ellinika Grammata, Ellinikes Ekdosis, Eksandas, Estia, Iridanos, Themelio, Theoria, Kastaniotis, Kedros, Kritiki, Livanis, Minoas, Orizondes, Ouranos, Papazisis, Paratiritis, Patakis, Potamos, Rodamos, Stohastis, Sigxroni Epohi, Tsoukatou, Tipothito, Ipsilon, Psixogios, Okeanida, Omega adlı kuruluşlardır.

Ayrıca Yunanistan’da farklı tarihlerde ana teması 20. yüzyıl Türk edebiyatı olan iki toplantı gerçekleştirilmiş ve bu toplantılarda yapılan konuşmalar daha sonradan *20.Yüzyıl Türk Yazarları: Türk Yazarlar Rumlar Hakkında Yazıyor ve Konuşuyorlar* başlığıyla bir kitap olarak basılmıştır.¹² Türk yazarlarının konu edildiği böyle bir çalışma bize, ayrıca, Yunanistan’da Türk edebiyatına yönelik ilgiyi ve önemi de göstermektedir. Bu çalışmada, Hercules Millas’ın “İdeolojik Eğilimler ve

¹²haz.: Adamantios St. Anestidis, Thanos Zaraggalis, Pinelopi Stathi, Maria Harisiadou, **Türk Edebiyatı: 20.Yüzyıl Türk Yazarları Rumlar Hakkında Yazıyor ve Konuşuyorlar**, (Τούρκικη Λογοτεχνία:Τούρκοι λογοτέχνες του εικοστού αιώνα Τούρκοι λογοτέχνες γράφουν και μιλούν για τους Ρωμιούς), Atina, Doğu’muz Çalışma Merkezi, 2007. “Doğu’muz Çalışma Merkezi” tarafından Türk yazarlarla ilgili iki toplantı gerçekleştirilmiştir. Ana teması Türk edebiyatı olan bu toplantılardaki konuşmalar sonradan kitap olarak basılmıştır. Kitap olarak 2007’de basılan toplantıların ilki 27 Mart 2004’te Atina’da, diğeri ise 21 Ocak 2006’da gerçekleştirilmiştir.

Yunanlar Modern Türk Romanında” başlıklı konuşmasında Orhan Pamuk’un edebî kişiliğinden özellikle “öteki” ve “kimlik” bağlamları çerçevesinde bahsedilmiştir.¹³

Son söz olarak, Türk edebiyatının bazı dönem ve isimlerinin kimi Yunan kaynaklarında olumsuz olarak konu edildiğini belirtmek gerekir. Örneğin Milli Edebiyat dönemine mensup bazı yazarlara ilişkin değerlendirmelerde eleştirel bir bakış vardır. Ziya Gökalp, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adıvar gibi eserlerinde vatanî duyguları öne çıkaran, Yunanistan’a yönelik olumsuz değerlendirmelerin bulunduğu söylenen yazarları Yunanlı araştırmacılar çok da hoş karşılamamış ve hatta bu eserler, Yunanlı öğrencilere okullarda, Türk edebiyatında Yunanistan’ın nasıl kötülendiğine örnek olarak gösterilebilmiştir.¹⁴

¹³ Hercules Millas, “İdeolojik Eğilimler ve Yunanlar Modern Türk Romanında” **Türk Edebiyatı: 20. Yüzyıl Türk Yazarları Rumlar Hakkında Yazıyor ve Konuşuyorlar**, (Τούρκικη Λογοτεχνία:Τούρκοι λογοτέχνες του εικοστού αιώνα Τούρκοι λογοτέχνες γράφουν και μιλούν για τους Ρωμιούς), Atina, Doğu’muz Çalışma Merkezi, 2007, s.117-135.

¹⁴ Pavlos Hidiroglou, **a.g.e.**, s. 29-34.

BİRİNCİ BÖLÜM

ORHAN PAMUK’UN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.1. Hayatı

Orhan Pamuk varlıklı bir ailenin son çocuğu olarak 7 Haziran 1952 yılında İstanbul’da doğmuştur. Yazar, hatıralarını içeren *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* kitabında çocukluk günleri ve ailesi hakkında geniş bilgiler vermiştir. Burada aktarılanlara göre “7 Haziran 1952’de, gece yarısından biraz sonra İstanbul’da, Moda’da küçük bir özel hastanede doğ[muştur.]”¹⁵ Yine aynı eserde, Çerkez asıllı olan ailesinin aslen Manisa yakınlarındaki Gördes kasabasından olduğunu ve ailesine “teni ve saçları aşırı beyaz olduğu için Pamuklar” dendiği için Pamuk soyadını aldıklarını belirtir. Çocukluğu, Nişantaşı’daki beş katlı aile apartmanında kalabalık bir ortamda geçmiştir. Yazar, bugünlere dair şu bilgileri vermektedir:

“Annem, babam, ağabeyim, babaannem, amcalarım, halalarım, yengeler, beş katlı bir apartmanın çeşitli katlarında yaşıyorduk. Ben doğmadan bir yıl önceye kadar bir büyük Osmanlı ailesi gibi hep birlikte ayrı oda ve kısımlarında yaşadıkları yandaki büyük taş konak terkedilip özel bir ilkokula kiraya verilmiş, 1951’de bitişikteki arsaya şimdi bizim dördüncü katında oturduğumuz ‘modern’ apartman yapılmış, sokak kapısının üzerine de o zamanki modaya uygun olarak gururla Pamuk Apt. diye yazılmıştı.”¹⁶

¹⁵ Orhan Pamuk, *İstanbul Hatıralar ve Şehir*, 10.bs., İstanbul, YKY, 2006, s.15.

¹⁶ Pamuk, *a.g.e.*, s.17.

Pamuk Apartmanı'ndaki antika eserler sebebiyle dedesini ve babaannesini çocukluğunda bir kral ve kraliçe gibi gördüğünü söyleyen Orhan Pamuk, baba tarafından dedesi Mustafa Şevket Bey'in ailenin sahip olduğu servetin temelini attığı, babaannesi Pakize Hanım'ın ise laik kültürle yetişmiş, öğretmen okulu mezunu bir kadın olduğu bilgisini vermektedir.¹⁷ Anne tarafından dedesi ise Almanya'da hukuk öğrenimi görmüş, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde dersler vermiş, 1933 reformundan sonra üniversiteden ayrılmış Cevdet Ferit Basman (1882-1953)'dır.¹⁸

Orhan Pamuk'un annesi Şeküre Hanım ev hanımı ve babası Gündüz Bey ise mühendistir. Yazar, hatıralarında babası üzerinde çokça durmuştur. Onun kişilik özellikleri hakkında şu bilgileri vermektedir: “Bazen geçici bir öfkeye kapılmasının dışında babam hayatından, kendinden, yakışıklılığın, zekâsından ve talihinden çok memnun biriydi ve üzerinden hiç atamadığı bir çocuksuluk ve sevimlilik ile bu mutluluklarını hiç saklamazdı.”¹⁹ Babasının çocukluğundaki yeri için “Bizi terk eden bir babayla büyüdüm”²⁰ ifadelerini kullanır. Çünkü babasının “sık sık ortalıktan kaybolarak Paris'e şiir yazmaya gidip uzun süreler dönme[diğini belirtir].”²¹ Ancak yine de babasından uzak kalmasının kendisini çok da olumsuz etkilemediğini söyler. Çünkü babasının yokluğunda ona ait büyük kütüphanesini rahatça kullanabilme ve bu sayede kitaplara yoğun bir şekilde eğilme imkânı bulduğunu belirtir.²² Orhan Pamuk çocukluk günlerine dair hatıralarında, erken yaşlarından itibaren zamanının

¹⁷ Pamuk, **a.g.e.**, s. 115.

¹⁸ Aytekin Gezici, **Vatan Hainliğinden Nobel Fatihliğine**, İstanbul, Akis Kitap Yayınevi, 2006, s. 40.

¹⁹ Orhan Pamuk, **İstanbul-Hatıralar ve Şehir**, s. 22.

²⁰<http://www.hurriyet.com.tr/orhan-pamuk-bizi-terk-eden-bir-babayla-buyudum> 40047198, Balçiçek Pamir: “Yine Siyaset Konuşacağım”, **Sabah**, 11.12.2006 (Erişim Tarihi: 20.09.2017).

²¹ Orhan Pamuk, **Babamın Bavulu**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2007, s. 19

²² <http://www.hurriyet.com.tr/orhan-pamuk-bizi-terk-eden-bir-babayla-buyudum-40047198>, Çınar Oksay: “Orhan Pamuk: Bizi Terk Eden Bir Babayla Büyüdüm”, **Hürriyet**, 30.01.2016 (Erişim Tarihi: 20.09.2017).

önemli bir bölümünü kitap okumaya ayırdığını anlatırken babasının bundaki rolünü ve yazarlığı için ilham kaynağı olduğunu söyleyecektir.²³

Orhan Pamuk'un büyük kardeşi ise Yale Üniversitesi'ni bitirdikten sonra Berkeley Üniversitesi'nde iktisat dalında doktora yapmış; Türkiye'de ve yurtdışında pek çok üniversitede öğretim üyeliği görevinde bulunmuş Şevket Pamuk (1950)'tur.²⁴ Otobiyografik kitabında yazar, çocukluğunda ağabeyi ile yaşadığı yılları şöyle anlatmıştır:

“Benden iki yaş büyük ağabeyim okula başladığı için dört ile altı yaşlarım arasında onunla kurduğumuz arkadaşlık ve beraberlik duygusundan uzak kaldım. Onun gücünden, rekabet duygusundan kaçabildiğim ve Pamuk Apartmanı ve annemin şefkati ve ilgisi günün uzun bir kısmında bütünüyle bana kaldığı için kendimi daha iyi hissettiğim bu iki okul yılında, hem yalnız kalmayı keşfettim, hem de hiç unutmadığım ilk sarsıcı anılarımı biriktirdim.”²⁵

Nişantaşı'ndaki Teşvikiye İlkokulu'nda bitirdiği ilköğreniminin bazı dönemlerini babasının işi nedeniyle Cenevre Devlet Okulu ile Ankara Mimar Kemal İlkokulu'nda geçirmiştir. Şişli Terakki Lisesi'nde başladığı lise öğrenimini ise Robert Koleji'nde tamamlar. Çocukluğundan beri ressam olma hayali içinde olan Orhan Pamuk, lise öğrenimini bitirdikten sonra ailenin isteği doğrultusunda üniversite öğrenimi için mimarlık bölümüne başlar.²⁶ Ancak Orhan Pamuk, mimarlık

²³ Orhan Pamuk, **a.g.e.**, s.18.

²⁴ Fethi Demir, “Orhan Pamuk'un Romanların Üzerine Bir Araştırma”, Yüzüncü Yıl Üni. Sos. Bil. Ens., Van, 2011, s.11-13.

²⁵ Orhan Pamuk, **İstanbul-Hatıralar ve Şehir**, s.25.

²⁶ Bu tercihte ailesinin etkisini şöyle anlatacaktır: “Dedem, babam ve amcam gibi makul bir insan olduğuma göre, ben de İstanbul Teknik Üniversitesi'nde mühendislik okumalıyım; ama madem

eğitimini yarıda bırakmıştır. Daha sonra İstanbul Üniversitesi'nde Gazetecilik Bölümü'nü bitirmiştir.

Çok sevdiği yazarlık mesleği tek işi olmuş Orhan Pamuk, 2001 yılında boşanacağı Aylin Türegün ile 1982 yılında evlenmiştir. Bu evlilikten 1991 yılında Rüya isimli bir kızları olmuştur.

1.2. Edebî Kişiliği

Edebiyatı, kendisini anlatabilmesi için insanoğlunun yarattığı en değerli birikim olarak gören Orhan Pamuk'un edebiyatın özünü anlatırken dile getirdiği “Kendi hikâyemizden başkalarının hikâyeleri gibi ve başkalarının hikâyelerinden kendi hikâyemizmiş gibi bahsedebilme hüneridir edebiyat. Bunu yapabilmek için yola başkalarının hikâyelerinden ve kitaplarından çıkarız”²⁷ sözleri edebî kişiliği hakkında ipuçları vermektedir. Orhan Pamuk için roman yazmak önce, iyi bir araştırmayı gerektirir. Yazarlığın sırrını ilhamda değil, çalışma açısından inat ve sabırda görmüştür.²⁸ Yazarlığı tanımlarken kullandığı “iğneyle kuyu kazmak” deyişi²⁹ onun romancılığının da bir nevi ifadesidir. Eserleri, bunu doğrular nitelikte çok yoğun bir hazırlığın ürünüdür. “Yola başkalarının hikâyelerinden ve kitaplarından çıkarız” diyen yazar romanlarını da bu yaklaşıma uygun düşecek bir teknikle çoksesliliğe açmış; eserlerinde çoğulculuğu kullanmıştır. Örneğin *Benim Adım Kırmızı* isimli eserinde her özne kendi görüşünü özgürce dile getirmiştir.³⁰ Nüket Esen onun bu özelliğini şöyle ifade etmiştir:

resim yapmaya bu kadar eğilimim vardı, aynı yerde mimarlık bana yakışırdı.” Orhan Pamuk, **İstanbul-Hatıralar ve Şehir**, s. 140.

²⁷ Orhan Pamuk, **Babamın Bavulu**, s. 17-18.

²⁸ Orhan Pamuk, **Babamın Bavulu.**, s. 12.

²⁹ Orhan Pamuk, **a.g.e.**, s. 12.

³⁰ Yıldız Ecevit, **Orhan Pamuk'u Okumak**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004, s. 132.

“Tek bir gerçeğin olmadığı bir dünyada Pamuk’un romanları, hem değişik gözlerin gördüklerinden hem de değişik seslerden oluşan anlatılar hâline gelmiştir.”³¹

Romanlarını yazarken araştırmayı yoğun bir çalışma haline dönüştürmüş yazarın her bir romanının yenilikler ve arayışlar göstermesi edebî kişiliğinin öne çıkan bir özelliği olmuştur. Her romanında farklı biçim denemeleri arayışında bulunmuştur.³² Ayrıca Yıldız Ecevit’in belirttiği gibi romanları, adeta yaşamda var olan ‘gizli bir anlam’ın arayışındır.³³

Orhan Pamuk, özellikle de Batı’da, İstanbullu bir yazar olarak tanınmıştır. Dostoyevski’nin St. Petersburgu’u, Joyce’sin Dublin’i, Prust’un Paris’i eserlerinde yoğun olarak işlemeleri gibi Orhan Pamuk da İstanbul’u eserlerinin odağına almıştır.³⁴ Birçok eserlerinde İstanbul, mekân olarak kullanılmıştır. Hatta Dostoyevski’nin St. Petebursburg’u dünyaya tanıtmaya çalışması gibi onun da İstanbul’u dünya edebiyatına tanıttığı şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır.³⁵ Yazarın kendisi de sadece yazı değil bütün hayatında İstanbul’un belirleyici bir özelliği olduğunu çeşitli vesilelerle ifade etmiştir. *Öteki Renkler* kitabında İstanbul’a bağlılığı konusunda şunları dile getirmiştir:

³¹ Nüket Esen, “Şehrin Suretleri: Anlatısal Odak Olarak İstanbul”, **a.g.e.**, s. 272.

³² Yıldız Ecevit, **a.g.e.**, s.23.

³³ Yıldız Ecevit bu durumu şöyle açıklar: “Pamuk, tüm romanlarının dokusuna açık olarak ya da örtük düzlemde, yaşamda var olan ‘gizil bir anlam’ı ya da postmodernist bir dille konuşursak ‘gizil bir simetri’yi işler.” Ecevit, **Orhan Pamuk’u Okumak**, s.36.

³⁴ <http://www.kathimerini.gr/308396/article/politismos/arxeio-politismoy/orxan-pamoyk-anamesa-se-dyo-kosmoys>, “Orhan Pamuk İki Dünya Arasında”, (Ορχάν Παμούκ ανάμεσα σε δυο κόσμους), **Kathimerini**, 23.12.2007 (Erişim Tarihi: 25.03.2017).

<http://www.radikal.com.tr/hayat/orhan-pamuk-artik-turkiyede-yeni-bir-roman-okuru-var-1337949/>, “Orhan Pamuk: Artık Türkiye’de Yeni Bir Roman Okuru Var”, **Radikal**, 17.04.2015 (Erişim Tarihi: 26.03.2017).

“Kendimi İstanbul’a ait hissediyorum. Oturduğum çevreye, eve ait hissediyorum. Yazıya, bu masaya, bu hayata ait hissediyorum. Kendimi biraz da kitaplarıma ait hissediyorum. İstanbul’un dokusuyla, yazdığım kitaplarla ilintili bir havaya, atmosfere ait hissediyorum.”³⁶

İnci Enginün, Orhan Pamuk’un eserleri içinde İstanbul’un önemli bir yeri olduğu tespitinde bulunurken bu çerçevede, yazarı asıl olarak cezbedenin İstanbul’un kozmopolit yönü olduğunu söylemiştir.³⁷ Bununla beraber Orhan Pamuk için yapılan “bir İstanbul romancısı” nitelemesine itiraz olarak yazarın, şimdiye kadar İstanbul’u tüm coğrafyasıyla ve tüm yaşayanlarıyla yansıtamadığı eleştirisi de getirilmiştir.³⁸

Orhan Pamuk’un bir başka dikkat çeken yönü, Doğu-Batı ikileminin eserlerinde yoğun olarak görülmesidir. Daha çocukluk yıllarından itibaren bir yandan Batı diğer yandan Doğu kültürüne ait kaynaklardan beslendiğini hatıralarından bildiğimiz Orhan Pamuk’un bu durum, edebî şahsiyetinin oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. Bunu “zenginliği” olarak gören yazar, konuya dair şöyle bir değerlendirmede bulunmuştur:

“Bütün kitaplarım Doğu’nun ve Batı’nın yöntem, usul, alışkanlık ve tarihinin karışmasından yapılmıştır ve kendi zenginliğimi de buna borçluyum.”³⁹

³⁶ Orhan Pamuk, **Öteki Renkler**, İstanbul, YKY, 2013, s. 61.

³⁷ İnci Enginün, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, 14.bs., İstanbul, Dergâh Yayınevi, 2013, s. 430.

³⁸ http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kitap/184823/_Kafamda_Bir_Tuhaflik_.html, “Metin Celal: Kafamda Bir Tuhaflik”, **Cumhuriyet**, 14. Ocak 2015 (Erişim Tarihi: 14.01.2017).

³⁹ Orhan Pamuk, **Öteki Renkler**, s.155

Doğu-Batı ikilimi karşısında Orhan Pamuk'un yaklaşımı arada kalmışlığı ortaya koymak olarak açıklanmıştır.⁴⁰

Orhan Pamuk, kahramanların ve mekânların canlandırılmasında başarı göstermiş bir romancıdır.⁴¹ İlk romanından itibaren, zaman zaman figürleriyle özdeşleşerek olayları ve hayatı onlarla birlikte yaşadığını gösterir.⁴²

Edebî kişiliğini ortaya koymak için eserlerine baktığımızda zaman içinde farklılıklar gösteren bir tavır içinde olduğunu gözlemliyoruz. Başlangıçta klasik tarzda romanlar yazarken zaman içinde postmodern özellikler gösteren eserler vermiştir.⁴³

Orhan Pamuk, öykü denemelerinden sonra iki ödül alacağı ilk romanı *Cevdet Bey ve Oğulları* (1982)'ni yazar. Daha sonra *Sessiz Ev* romanını kaleme almıştır. Bu iki romanda geleneksel-gerçekçi çizgiyi kullanır.⁴⁴ *Orhan Pamuk'u Anlamak* isimli eserde Gürsel Aytaç "Cevdet Bey ve Oğulları" yazısında, *Cevdet Bey ve Oğulları* romanını klasik bir aile romanı olarak nitelemiştir. Batı edebiyatından çok etkilenen Orhan Pamuk'un bu romanında Thomas Mann'ın *Buddenbrook Ailesi* romanıyla ilgili izlere yer vererek metinlerarasılık yöntemini kullanmış olduğunu belirtir.⁴⁵ Romanda aynı zamanda Dostoyevski'nin eserlerinden izler de bulunmaktadır.⁴⁶

⁴⁰ "İki Dünya Arasında Kararsız: Orhan Pamuk'un Kitaplarında Doğu-Batı/Ben-Öteki Muğlaklığı" **Orhan Pamuk'un Edebi Dünyası**, haz.: Esen, Nüket; Kılıç, Engin, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008, s.228.

⁴¹ İnci Enginün, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, s.405.

⁴² Fatma Akerson "Anlatımda Kurgunun İşlevi", **Orhan Pamuk'u Anlamak**, (der.: Engin Kılıç), 3.bs., İstanbul, İletişim, 2006, s. 27.

⁴³ Yıldız Ecevit bu durumu şöyle açıklamaktadır: "İlk metinlerini, içinde bulunduğu toplumun edebiyat anlayışına pek de aykırı olmayan bir eğilimle kaleme alır; onun romanları geleneksel-gerçekçi yaklaşımdan postmodernizmin 'üstkurmaca düzlemine' uzanan bir biçim serüveni sergiler..." Yıldız Ecevit, **Orhan Pamuk'u Okumak**, s. 23.

⁴⁴ Yıldız Ecevit, **Orhan Pamuk'u Okumak**, s. 23-24.

⁴⁵ Gürsel Aytaç "Cevdet Bey ve Oğulları", **Orhan Pamuk'u Anlamak**, (der.: Engin Kılıç), s. 28-29.

⁴⁶ Erol Köroğlu "Başlangıç: Cevdet Bey ve Oğulları'nda Niyet ve Yöntem", **Orhan Pamuk'un Edebi Dünyası**, (haz.: Esen, Nüket; Kılıç, Engin), İstanbul, İletişim Yayınları, 2008, s. 116-117.

1905'ten 1970'lere uzanan süreçteki "toplumun anatomisini çıkar[an]"⁴⁷ romana dair yapılan pek çok değerlendirmeye bakıldığında eserin Doğu-Batı ikilemi çerçevesinde görüldüğü anlaşılır. Mesela Gürsel Aytaç bu eser için "Karanlık-Aydınlık terimleri Batı-Doğu kültürleri hakkında, Avrupa'da yaygın bir terim olarak türlü çeşitlemeler içinde roman boyunca karşımıza çıkıyor." demektedir.⁴⁸ Gürsel Aytaç'a göre Orhan Pamuk bütün romanlarında aslında bir ikilem karşısında bulunmakta; karşı taraf Avrupa olarak görünmektedir.⁴⁹ Pamuk'un bu eserindeki Doğu-Batı karşıtlığına vurgu yapan isimlerden biri de Yıldız Ecevit'tir. Ecevit "Doğu-Batı karşıtlığı ile realist-idealist yaşam görüşlerinin roman kişilerinde bedenleştiği[ni]"⁵⁰ söyler. Erol Köroğlu ise *Cevdet Bey ve Oğulları* romanında karşılaşılan gerçeklik anlayışını, dünya edebiyatından örneklerle mukayese ederken yazarın gerçeklik konusuna yaklaşımını ortaya koyar. Buna göre Köroğlu, gerçekçi bir çizgide yazdıklarını söylediği Balzac ve Stendhal'ın "gerçekliği tam da olması gerektiği biçimde kaydettikleri yanılsamasına okurlarını ikna" ettiklerini dile getirerek bu tarz gerçekçilikte, gerçek ve sıradan hayatın altında kalmış olan dramatik hakikatin ancak keskin gözlemci romancı tarafından görülüp okurun dikkatine sunulabildiğini belirtir. Balzac ve Stendhal tarzı gerçekçiliği işleyen eserlerin birbirinden bağımsız gibi duran olayları peş peşe sıralayarak romandaki geriliminin kolay çözülmesini engellemesinin okuru, romanın dünyasına daha yoğun sokarak sabırla bir arayışa yönelttiğini ve böylece eserin de okuruna, nasıl bir beklenti içine girmesi gerektiğini gösterdiğini ifade eder. Köroğlu, böyle bir gerçekliğin Flaubert ve Proust gibi yazarların eserlerinde dönüşüme uğradığını; bu yazarların ders vermeyen ve hayatın dağınıklığını yansıtan eserlerin gerçeklikle daha doğru bir ilişki kuracakları fikrini

⁴⁷ Yıldız Ecevit, **Orhan Pamuk'u Okumak**, s. 23.

⁴⁸ Gürsel Aytaç, **a.g.e.**, (der.: Engin Kılıç), s.37.

⁴⁹ Gürsel Aytaç, **a.g.e.**, (der.: Engin Kılıç), s. 28-37.

⁵⁰ Yıldız Ecevit, **Orhan Pamuk'u Okumak**, s. 32.

dile getirdiklerini söylerken *Cevdet Bey ve Oğulları*'nı bu ikinci tarz gerçeklik anlayışına yakın gösterir.⁵¹

Yazar bu ilk romanında, klasik roman çizgisine uygun olarak mektup, özetleme gibi teknikleri kullanırken ayrıca sonraki postmodernist tarzdaki romanlarında daha çok kullanılacak iç monolog, bilinç akımı, montaj gibi tekniklere de bu eserinde yer vermekle⁵² romancılığındaki arayışı ve yeniliğe düşkünlüğü ilk çalışmasında böylece göstermiştir.

Orhan Pamuk'un *Sessiz Ev*'i yine genel çizgide klasik roman yapısıyla kurgulanmış, Doğu-Batı karşıtlığını ele alan bir romandır.⁵³ Orhan Pamuk bu romanında modernist yazarlardan Virginia Woolf'un, James Joyce'un kullandıkları anlatım tekniklerini de kullanmıştır. Halim Kara, bu romanda iç monolog, bilinçakışı tekniklerinin Virginia Woolf ve James Joyce'un kullandığı şekilde hiçbir ayırım gözetmeden, yan yana kullanıldığını dile getirmektedir.⁵⁴ Ayrıca romanının anlatıcı temsilinde çoksesli yapısı, modernist romanın "çok yönlü aydınlatma tekniğini" kullanması⁵⁵ yazarının biçimde yenilik arayışını gösteren örnekler olmuştur.

Orhan Pamuk'un bu iki romandan sonra kaleme aldığı *Beyaz Kale* (1985) geleneksel-gerçekçi çizgiyi tümüyle bıraktığı eseridir.⁵⁶ Basit ve anlaşılır görünen bu roman aslında zor anlaşılan ve zor okunabilen bir kitaptır. Gerçekçi romanların düz çizgisine alışmış olan okur, bu eserin çok katmanlı yapısı karşısında şaşkınlık yaşamıştır. Türk edebiyatındaki postmodern etkiler taşıyan ilk eserlerden biri olması

⁵¹ Erol Köroğlu "Başlangıç: Cevdet Bey ve Oğulları'nda Niyet ve Yöntem", **Orhan Pamuk'un Edebi Dünyası**, s. 104-106.

⁵² Gürsel Aytaç "Cevdet Bey ve Oğulları", **Orhan Pamuk'u Anlamak**, (der.: Engin Kılıç), s. 37-38.

⁵³ Yıldız Ecevit, **Orhan Pamuk'u Okumak**, s. 38.

⁵⁴ Halim Kara "Şeffaf Bilinçler ve Müphemiyetin İnşası: Sessiz Ev'de Bilinç Akışı Tekniği", **Orhan Pamuk'un Edebi Dünyası**, s. 124.

⁵⁵ Yıldız Ecevit, **Orhan Pamuk'u Okumak**, s. 24.

⁵⁶ Yıldız Ecevit, **a.g.e.**, s. 24.

kitaba ihtiyatla yaklaşılmasına sebep olmuştur.⁵⁷ “Beyaz Kale Üzerine” adlı yazı, Orhan Pamuk tarafından *Beyaz Kale*’nin yayımlanışından bir sene sonra ortaya konulmuştur. Bu notlarda Pamuk, romanın ‘zor anlaşılır’ ifadeleri için açıklayıcı yorumlar yapmıştır. Orhan Pamuk *Beyaz Kale*’nin başka eserlerden aşırma olduğu suçlamasına bu notlarda açıklama getirmiştir. Bu durumu Yıldız Ecevit şöyle açıklar:

“Yazarın *Beyaz Kale*’nin 1986 yılındaki baskısına eklediği ‘Beyaz Kale Üzerine’ başlıklı metin baştan sona, onun *Beyaz Kale*’yi nasıl öykülediğini anlatır okura; hangi kitaplardan etkilenmiştir, hangi biçimsel ve teknik sorunla karşı karşıya kalmış ve onu nasıl çözmüştür, hangi otobiyografik yaşantısını kurmaca düzlemine taşımıştır... Farklı bir yazar tipiyle karşı karşıyadır Türk okuru; şimdiye kadar alışmadığı türden bir yazardır bu; nasıl öykülediğini okuruna anlatıyor, belki de bu keyfi onunla paylaşmak istiyor, onunla iletişim kurmaya çalışıyordur.”⁵⁸

Beyaz Kale romanı çok uzun bir anlatı değildir. Tarihî bir dönemi ele almaktadır. Ancak tarihî olaylar burada, postmodern anlatılara uygun düşecek yönde, illaki somut gerçekle örtüştürülmeye çalışılmamıştır. Tarihî malzeme, yazarın düş dünyasının süzgecinden geçerek kurmaca düzlemine taşınır. Böylece okurun karşısına somut gerçeği değil, kurmaca gerçeği sunma iddiasında olan bir yazar çıkar.⁵⁹ Jay Parini, “*Beyaz Kale*, tam bir masal gibi, fantastik bir biçimde, korsanlar ve adam kaçıрма, köleler ve paşalarla başlar”⁶⁰ demektedir. Romanın ana öyküsünde bir Osmanlı hocası ile bir Venedikli kölenin aralarındaki ilişki anlatılmaktadır. Erdağ Gökner, bu ilişkinin Hegel’in Tinin Görüngübilimi’ndeki ‘Efendilik ve Kölelik’ bölümünü anımsattığını dile getirmektedir. Roman boyunca iki karakter birbirinin yerine geçmektedir. Hoca karakterinin ‘Niye benim ben?’ sorusu bir burkaç gibi

⁵⁷ a.g.e., (der.: Engin Kılıç), s. 77-78.

⁵⁸ Yıldız Ecevit, a.g.e., s. 35.

⁵⁹ Yıldız Ecevit, a.g.e., s. 24.

⁶⁰ Jay Parini “Korsanlar, Paşalar ve Münecimbaşısı”, *Orhan Pamuk’u Anlamak*, (der.: Engin Kılıç), s. 113-116.

ekonomi, tarih ve kültürdeki şiddet ilişkilerini kendi etrafına çeker.⁶¹ Ayrıca postmodern anlatının ana kurgu ögesi üstkurmaca tekniği bu romandan itibaren yazarın kullanımında olacaktır.⁶²

Orhan Pamuk, *Beyaz Kale*'den sonra *Kara Kitap* romanını yazmıştır. Pamuk, *Kara Kitap*'ın doğmasını şöyle anlatır:

“Benim bütün kitaplarım, bir önceki kitabın içinden doğar. (...) *Beyaz Kale*'nin düşsel ortamından, oradaki kimi tarihî sahnelerden, esrarlı mavi gece diyebileceğim karanlık sahnelerden *Kara Kitap* (1990) çıktı.”⁶³

Güneli Gün'e göre Orhan Pamuk'un en karmaşık postmodernist romanı *Kara Kitap*'tır.⁶⁴ Yazar, tutarlı bir yorum arayışındaki okurundan bunları verebilecek ipuçlarını adeta sakınmıştır.⁶⁵ Berna Moran, *Kara Kitap*'ın üstkurmaca özellikleri üzerinde durduğu yazısında Orhan Pamuk'un *Mantıku't-Tayr*, *Hüsn ü Aşk* gibi mesnevilerde önemli bir yer tutan arayış motifi ile *Binbir Gece Masalları* ile Mevlana'nın *Mesnevi*'sinde kullanılmış olan öykü içinde öykü tekniklerini bu romanında kullandığını dile getirmektedir. Moran, *Kara Kitap*'taki apartmanın isminin Şehrikalp olması ile Şeyh Galib'in *Hüsn ü Aşk* mesnevisindeki Diyar-ı Kalp'e Pamuk'un açık bir gönderme yaptığına dikkat çekmiştir. İsmi geçen mesneviler ile *Kara Kitap* arasındaki bağıntıların yalnızca anlatım teknikleriyle sınırlı kalmadığını dile getiren Moran, içerik bakımından da bağıntılar olduğunu dile

⁶¹ Edağ Gökner, “Beyaz Kale’de Özdeşleşme Politikası”, **a.g.e.**, (der.: Engin Kılıç), s. 116.

⁶² Yıldız Ecevit, **Orhan Pamuk’u Okumak**, s. 27.

⁶³ Orhan Pamuk, **Öteki Renkler**, s. 135-136.

⁶⁴ Güneli Gün “Türkler Geliyor: Orhan Pamuk’un *Kara Kitap*’ını Çözmek”, **Orhan Pamuk’u Anlamak**, (der.: Engin Kılıç), s. 192.

⁶⁵ Jale Parla, “*Kara Kitap* Neden Kara?”, **Kara Kitap Üzerine Yazılar**, der.: Nüket Esen, İstanbul, İletişim, 2009, s.104.

getirmektedir.⁶⁶ Güneli Gün ise *Kara Kitap*'ta kullanılan Galip, Celal gibi isimlerin Şeyh Galib ve Mevlana Celâleddin-i Rûmî'yi anımsattığını dile getirmektedir.⁶⁷

Kara Kitap'ta Orhan Pamuk İstanbul'u bir kez daha mekân olarak seçmiştir. Amacını kişisel bir İstanbul ansiklopedisi hazırlamak olarak açıklayan yazar, bu durumu *Öteki Renkler* kitabında şu cümlelerle anlatmıştır:

“*Kara Kitap* İstanbul ile ilgili her şeyi bir anda söyleyebilme heyecanıyla yazıldı ve kitap bir anda pek çok şeyi söylemeye çalışır”.⁶⁸

Orhan Pamuk, *Yeni Hayat*'ı bir başka romanın ortasındaiken, hiç beklenmedik bir şekilde yazmaya başladığı bilgisini verir.⁶⁹ Ahmet Oktay'ın ifadesine göre bu roman bir arayışı anlatmaktadır. Ancak bu arayış sadece kişilerin arayışı değil “*Yeni Hayat*’ın nasıl yazılması gerektiği”nin de arayışıdır. Oktay, romanın son cümlesi olan “(...) yeni bir hayata geçmeyi, ölmeyi hiç mi hiç istemiyordum.” cümlesine dayanarak Nahit/Mehmet/Osman’ın Pamuk’un kendisi olduğunu dile getirmektedir.⁷⁰

Yeni Hayat, metinlerarasılık ve metin içi göndermelerle kurulmuştur.⁷¹ Orhan Pamuk bu romanı kaleme alırken özellikle Alman romantiklerinden de etkilendiğini şu cümlesiyle ortaya koymuştur:

“*Yeni Hayat*’ın çıkış noktalarından biri de Novalis’in ve Alman Romantikleri’nin hayal dünyasıdır.”⁷²

⁶⁶ Berna Moran “Üstkurmaca Olarak Kara Kitap”, **Orhan Pamuk’u Anlamak**, (der.: Engin Kılıç), s. 168-170.

⁶⁷ Güneli Gün, **a.g.e.**, (der.: Engin Kılıç), s. 193-194.

⁶⁸ Orhan Pamuk, **Öteki Renkler**, s. 137-138.

⁶⁹ Orhan Pamuk, **Öteki Renkler**, s. 143.

⁷⁰ Ahmet Oktay “Yeni Hayat Üzerine”, **Orhan Pamuk’u Anlamak**, (der.: Engin Kılıç), s. 232-233.

⁷¹ Mustafa Ever “Dante’den Orhan Pamuk’a Yeni Hayat”, **a.g.e.**, (der.: Engin Kılıç), s. 279.

Mustafa Ever ise Pamuk'un *Yeni Hayat*'ın üslubunu Dante'den, ruhunu Rilke'den aldığını dile getirmektedir.⁷³ Dolayısıyla Batı kaynaklarının kurgunun oluşumunda belirleyici bir rolü olmuştur.

Kara Kitap ile *Yeni Hayat* arasında anlatış tarzında benzerlik bulunmaktadır. Orhan Pamuk'un diğer eserlerinde görülen "ikizler teması" bu eserinde de bulunmaktadır.⁷⁴ Ayrıca *Beyaz Kale*'de ve *Kara Kitap*'ta da kullanmış olan bireyin ya da öznenin yok oluşuna bu romanda da rastlanmaktadır.⁷⁵

Yeni Hayat'ın yayımlanmasından sonra Orhan Pamuk yaptığı konuşmalarda, katıldığı toplantılarda romanın özünü anlatmaya çalışmıştır. "Yeni Hayat Üzerine" adlı çözümlemeli incelemesinde eleştiriler karşısında kendisini savunmaya çalışmıştır.⁷⁶

Benim Adım Kırmızı (1998) yazarın minyatür sanatçıları konu ettiği romanıdır. Bu eserinde Orhan Pamuk, polisiye roman yazmayı denemiştir. Yazarın en iyi romanlarından biri olarak düşünülen *Benim Adım Kırmızı* derin bir hayat anlayışını aramaktadır. *Beyaz Kale*'den ve *Kara Kitap*'tan izler taşımaktadır.⁷⁷ Romanda anlatıcı her bölümde değişmektedir. Romanın her bölümü birinci tekil kişi tarafından anlatılır. Romanda bir hiyerarşi söz konusu değildir, 'çoğulcu' bir metinsellik bulunmaktadır. Orhan Pamuk romanını bir nevi bir minyatür biçiminde işlemiştir.⁷⁸ Doğu-Batı ikiliği *Benim Adım Kırmızı* romanında da izlerini

⁷² Orhan Pamuk, **Öteki Renkler**, s. 146.

⁷³ Mustafa Ever "Rilke'den Orhan Pamuk'a Yeni Hayat", **Orhan Pamuk'u Anlamak**, (der.: Engin Kılıç), s. 284.

⁷⁴ Engin Kılıç, "Yeni Hayat", **a.g.e.**, s. 226.

⁷⁵ Ahmet Oktay "Yeni Hayat Üzerine", **a.g.e.**, (der.: Engin Kılıç), s. 240-241.

⁷⁶ Mustafa Ever "Dante'den Orhan Pamuk'a Yeni Hayat", **a.g.e.**, (der.: Engin Kılıç), s. 282.

⁷⁷ Engin Kılıç, "Benim Adım Kırmızı", **a.g.e.**, s. 346-348.

⁷⁸ Engin Kılıç, "Benim Adım Kırmızı", **a.g.e.**, s. 345-346.

göstermektedir. Romanın bir diğer özelliği ise “çoksesli” olmasıdır.⁷⁹ Mehmet Rıfat romanın bir yandan “kapalı yapıt” özellikleri gösterirken diğer yandan çoğul okumalara izin veren “açık yapıt” olarak karşımıza çıktığını söylemektedir. Bu açıklık-kapalılık olayını asıl ilginç kılan özellik olarak ise “Metin içi anlatıcı(lar) ile metiniçi okur(lar) arasındaki ilişkilerin düzenlenişi”ni gösterir. Romanda görülen üst-anlatının varlığı, aynı zamanda hem romandaki anlatıcıları yönlendiren hem de okurları “manipüle” eden üst-anlatıcının varlığını vermektedir.⁸⁰ Bir üst-anlatıyla çerçevelenerek geleneksel anlatıyı çağrıştıran roman “yazarı, anlatıcıyı, kahramanı, okuru iç içe geçiren bir yapı kur[muştur].”⁸¹ Metinlerarası ilişkilerin en yoğun kullanıldığı romanlardan biri olan *Benim Adım Kırmızı*, açık veya kapalı olarak yapılmış bütün göndermeleri sezebilecek örnek bir okur öngörmektedir.⁸²

Yazarının “en renkli ve en iyimser romanım”⁸³ diye bahsettiği *Benim Adım Kırmızı*’da Orhan Pamuk’un özdeşleştirme yaptığı da görülmektedir. Bu, kendi ifadeleriyle şöyle açıklanır:

“*Benim Adım Kırmızı*’daki ailenin yaşadıkları, sınırlı olarak benim yaşadıklarımın üzerine kurulmuştur. Benim de annemin adı Şeküre, Şevket diye bir ağabeyim var. Kitapta bir de Orhan göreceksiniz.”⁸⁴

Orhan Pamuk’un, *Benim Adım Kırmızı*’dan sonraki romanı olan *Kar* 2002 yılında yayımlanmıştır. Roman, ulusalcılarla muhafazakârlar arasındaki çatışmayı

⁷⁹ Mehmet Rıfat “Benim Adım Kırmızı’yı Kim Anlatıyor, Kim Okuyor”, **Orhan Pamuk’u Anlamak**, (der.: Engin Kılıç), s. 389.

⁸⁰ Mehmet Rıfat, **a.g.e.**, (der.: Engin Kılıç), s. 384-389.

⁸¹ Mehmet Rıfat, **a.g.e.**, (der.: Engin Kılıç), s. 382.

⁸² Mehmet Rıfat, **a.g.e.**, (der.: Engin Kılıç), s. 384-389.

⁸³ Engin Kılıç, “Benim Adım Kırmızı”, **a.g.e.**, s.346.

⁸⁴ Orhan Pamuk, **Öteki Renkler**, s.159.

anlatan “siyasi” bir romandır.⁸⁵ Bu roman, üstkurmaca özellikler taşımakla beraber aynı zamanda hikâyesinin öne çıktığı bir eserdir.⁸⁶ Yazar, her kahramanına eşit mesafede durmaya çalışarak çoğulcu bir yaklaşım sergilemiştir. *Masumiyet Müzesi*’nde de tekrar edeceği bir üstkurmaca yöntemi olarak romanda bir “romancı Orhan Pamuk” kahramanı yaratır.⁸⁷ Diğer romanlarda işlenen Doğu-Batı ikilemi bu romanda da ağırlıklı olarak yer almıştır. Romanın yapısı bu ikilem üzerine kurulmuştur. Amacı daha çok da bir sorun olarak bu duruma çözüm önermek değil, bir sanatçı olarak bu durumları “tartışılır” hâle getirmektir.⁸⁸ *Kar* romanı, yabancılaşma bağlamında da dikkat çekici görülmüştür. Sibel Erol, yazarın, karakterlerin isimlerinin karşılığı olan nesnelere yer vererek okuru metne yabancılaştırdığından bahseder.⁸⁹ Erol ayrıca, Margaret Atwood’un “Kars-Kar-Ka” ilişkisine yaptığı vurguyu aktararak bu kelimelerin dilsel özelliğini vurgulamaktadır. Kars hem ana karakter Ka’yı hem de ana sembolü olan Kar’ı kapsamaktadır.⁹⁰

Orhan Pamuk, *Masumiyet Müzesi*’nde (2008) ise aşkı ön plana çıkarmaktadır. Roman şu sözlerle başlar: “Hayatımın en mutlu anıymış, bilmiyordum.”⁹¹ Roman birbirinden farklı pek çok konuyu irdelemektedir. Mahfuz Zaric *Masumiyet Müzesi*’nin “bir yönü ile aşk romanı, bir yönü ile İstanbul romanı bir yönü ile de

⁸⁵ Mustafa Enver “Rilke’den Orhan Pamuk’a Yeni Hayat”, **Orhan Pamuk’u Anlamak**, (der.: Engin Kılıç), s. 384-389.

⁸⁶ Tahsin Yaprak, Mustafa Said Kıymaz, Emrah Sermisakçı, “Postmodernizm Orhan Pamuk’un Postmodern Romanları ve Kafamda Bir Tuhaflık”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Mart, 2015, s. 662.

⁸⁷ **A.g.e.**, s. 662.

⁸⁸ Semran Cengiz, “Orhan Pamuk’un Romanlarında Doğu- Batı İkelemi”, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Ankara, 2010, s. 86-87.

⁸⁹ Sibel Erol “Orhan Pamuk’un Kar Romanında Metinlararası Dolaşım”, **Orhan Pamuk’un Edebi Dünyası**, s. 257-258.

⁹⁰ Sibel Erol, **a.g.e.**, s. 262-263.

⁹¹ Orhan Pamuk, **Masumiyet Müzesi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008, s. 11.

dönem romanı” olduğunu söylemekte ve bunun postmodern romanların çok katmanlılığı anlamına geldiğini dile getirmektedir.⁹²

İnci Enginün, gelecekte yazarın daha çok anılacağı romanının bu olacağına inanarak *Masumiyet Müzesi* içeriği üzerine şunları söyler:

“...sunulduğu gibi bir aşk romanı olmaktan çok şımarık bir zengin delikanlının hodgamlığının anlatısıdır denebilir. Bundan yararlananlar ve buna son vermek isteyenler, eski Türk filmlerini andıran sahnelerle romana girmişlerdir”.⁹³

Doğu-Batı ikilemi Orhan Pamuk’un hemen her romanında olduğu gibi bu romanında da kendine yer bulmaktadır. Semran Cengiz, *Masumiyet Müzesi*’nde erkeklerin kadına bakışının, aşk, sadakat, bekâret gibi kavramların Doğu-Batı algısı çerçevesinde anlatıldığını dile getirmektedir.⁹⁴ Romanda eşyalar ön plana çıkmaktadır. Eşyalar, ete kemiğe bürünmüştür. Kemal, genç kızın dokunduğu eşyalardan koleksiyon yapmaktadır. Sonuçta bu eşyalardan bir müze kurar.

Mahfuz Zaric, *Masumiyet Müzesi*’nde zaman kavramının felsefi boyutlarıyla da ele alındığını, Aristo’nun zamanın çizgiselliği hususundaki görüşlerinin romanda sürekli karşımıza çıktığını dile getirmektedir. Buna dair olarak şu ifadelere yer verir:

“Aristo, Fizik’inde ‘şimdi’ dediği tek tek anlar ile zaman arasında ayrım yapar. Tek tek anlar, tıpkı Aristo’nun atomları gibi bölünmez, parçalanmaz şeylerdir. Zaman ise, bu bölünmez anları birleştiren çizgidir. Zamanı, şimdileri birleştiren çizgiyi, Tarık Bey’in ‘unut’ öğüdüne rağmen ne kadar gayret etsek de, aptallar ve hafızasızlar hariç kimse bütünüyle unutamaz. Hepimizin yaptığı gibi mutlu olmaya

⁹² Mahfuz Zaric, “Postmodernist Yapısal Eleştiri Bağlamında Orhan Pamuk’un *Masumiyet Müzesi* Adlı Romanı”, *Yaşam Bilimleri Dergisi*, c: 4, s: 2, 2014, s. 49.

⁹³ İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, s. 430.

⁹⁴ Semran Cengiz, *Orhan Pamuk’un Romanlarında Doğu- Batı İkelemi*, s. 85.

ve zamanı unutmaya çalışabilir ancak insan. Füsün'a, aşkımın bana öğrettiklerine ve Çukurcuma'daki evde sekiz yılda yaşadıklarına dayanan bu gözlemlerime dudak bükten okurlar, zaman'ı unutmak ile saati ya da takvimi unutmayı birbirlerine karıştırmaları lütfen. Saatler ve takvimler, bize unuttuğumuz zaman'ı hatırlatmak için değil, başkalarıyla olan ilişkimizi ve aslında bütün toplumu düzenlemek için yapılmışlardır, böyle de kullanılırlar. Her akşam haberlerden önce ekranda görülen siyah-beyaz saate bakarken, başka aileleri, başka kişileri, onlarla buluşmalarımızı ve bu işi düzenleyen saatleri hatırlarız, zaman'ı değil. Füsün televizyonda beliren saate bakarken, kendi kol saati saniyesi saniyesinde doğru olduğu için ya da saati ayarladığı ve 'tam doğru' yaptığı için ve belki de benim kendisini aşkla seyrettiğimi bildiği için mutlulukla gülümserdi, zaman'ı hatırladığı için değil".⁹⁵

Orhan Pamuk'un *Kafamda Bir Tuhaflık* (2014) adlı eseri, İstanbul'u anlatan bir romandır. Ali Budak, "Orhan Pamuk'un *Kafamda Bir Tuhaflık* Romanında Yerellik ve Geleneksellik" yazısında yazarın bu romanda "boza ve yoğurt satıcısı Mevlut Karataş'ın hayatı ve aşkı çevresinde 1950'lerden itibaren kuvvetli bir değişim ve dönüşüm sürecine giren İstanbul'u" anlattığını dile getirmektedir.⁹⁶ Budak'a göre roman, bir ailenin tarihi etrafında yaşanan bir aşkı anlatırken arka planda ise İstanbul'un değişmesini anlatmaktadır. Ayrıca bu romanın "adeta bütün bir Tanzimat edebiyatının parodisi gibi" olduğunu belirtmektedir.⁹⁷

"Postmodernizm, Orhan Pamuk'un Postmodern Romanları ve *Kafamda Bir Tuhaflık*" başlıklı çalışmada *Kafamda Bir Tuhaflık* romanında Pamuk'un "temayla

⁹⁵ Mahfuz Zariç, "Postmodernist Yapısal Eleştiri Bağlamında Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi* Adlı Romanı", s. 53.

⁹⁶ Ali Budak, "Orhan Pamuk'un *Kafamda Bir Tuhaflık* Romanında Yerellik ve Geleneksellik", *Yenifikir*, t.y., s. 69.

⁹⁷ Ali Budak, *a.g.e.*, s. 79.

postmodern oyunları kaynaştır"dığı öne sürülmüştür.⁹⁸ Örneğin romanda, metinlerarasılık ve üstkurmaca gibi postmodern unsurların belirgin olduğu belirtilir. Metinlerarasılık yöntemin daha birinci kısmın başında "Şair Evlenmesi" şeklinde karşımıza çıktığı örneklendirilir. Ayrıca romanda kullanılan epigrafların William Wordsworth'tan, Jean-Jacques Rousseau'dan ve James Joyce'dan alınmış olduğu; *Kur'an-ı Kerim*'den ve *Risale-i Nur*'dan olmak üzere iki kaynaktan daha faydalandığı belirtilmektedir. Yine romanda üstkurmaca tekniğinin "kurmacyı belirginleştirme" yöntemiyle kullanıldığı dile getirilmektedir.⁹⁹

Aynı çalışmada, romanın kurgusu için yazarın yeni bir anlatım tekniği kullandığı öne sürülmüştür. Bu teknik "romanın anlatıcı-kahraman iş birliğiyle anlatılması" olarak adlandırılmıştır. Şöyle ki:

"*Kafamda Bir Tuhaflık* romanında bir başka üstkurmaca uygulaması daha vardır: 1. tekil ağızdan konuşan kahramanların, romanı, 3. tekil anlatıcıyla iş birliği hâlinde, birlikte anlatması."¹⁰⁰

Romanın gerçekçilikle kurgu arasında durduğu nokta da sorgulanmış ve şu şekilde bir değerlendirme yapılmıştır:

"Okura seslenen anlatıcı, hem 'bütünüyle gerçek olaylara dayanan bu kitap boyunca hiç abartmayacağımı, zaten olup bitmiş bazı tuhaf olayları okurlarımın daha iyi takip edip anlamasına yardım edecek bir şekilde sıralamakla yetineceğimi belirtiyim' diyerek 'gerçekçi' olduğunu ilan etmekte hem de bir hikâye kurguladığını ifşa ederek 'Kahramanımızın hayatını ve hayallerini daha iyi

⁹⁸ Tahsin Yaprak, Mustafa Said Kıymaz, Emrah Sermisakçı, "Postmodernizm, Orhan Pamuk'un Postmodern Romanları ve Kafamda Bir Tuhaflık", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Mart, 2015, s. 664.

⁹⁹ Tahsin Yaprak, Mustafa Said Kıymaz, Emrah Sermisakçı, *a.g.e.*, s. 671.

¹⁰⁰ Tahsin Yaprak, Mustafa Said Kıymaz, Emrah Sermisakçı, *a.g.e.*, s.668.

anlatabilmek için hikâyesinin ortasından bir yerden başlayacak...' (Pamuk, 2014: 15) ifadesini kullanmaktadır.”

Adı geçen makale, romanın çoğulcu yapısı ve mizahî dilini ayırıcı bir diğer özelliği olarak dile getirmiştir.¹⁰¹

Çok katmanlı bir anlatı yapısına sahip *Kırmızı Saçlı Kadın* (2016) romanında yazar, baba-oğul ilişkisi üzerine oluşturulduğu kurguda, Doğu-Batı meselesine yeniden yer vermiştir.¹⁰²

Orhan Pamuk'un romanları dışında, *Öteki Renkler* adlı deneme kitabı 1999 yılında yayımlanmıştır. *Öteki Renkler* kitabında seçme yazılar ve bir hikâye bulunmaktadır. Orhan Pamuk, *Öteki Renkler* kitabında kendi kitaplarını değerlendirmektedir. Yazılarda Dostoyevski'den Orhan Kemal'e, Ahmet Hamdi Tanpınar'ından Aziz Nesin'e birçok yazara yer vermektedir. Kendi kitapları hakkında yapılan eleştirileri de bir yere toplamıştır. Yazar kendisine yöneltilen “Peki siz nasıl değerlendiriyorsunuz romanlarınızı?” sorusuna şöyle cevap vermiştir:

“Eh, çok fazla değil ama biraz seviyorum. Bazılarına çok emek ve kan verdim, onlar için yoruldum. Onlar da bana bir dünya açtılar, benim okunmama, sevilme yol açtılar. Ne kızıyorum onlara ne de onları çok çok önemsiyorum. İşte raflarda duruyorlar. Onlarla birlikte yaşadım, artık istiyorum ki kendi başlarına yaşasınlar.”¹⁰³

Öteki Renkler kitabında Orhan Pamuk “yazmak, yaşanmayan bir hayattan bir çeşit intikam almaktır” demektedir. Kendi, eserleri için şöyle bir yorum yapmaktadır: “Yüce bir şey yapma, yaratma, ortaya koyma yanılışına kendimi

¹⁰¹ Tahsin Yaprak, Mustafa Said Kıymaz, Emrah Sermisakçı, **a.g.e.**, s.679-680.

¹⁰² Ülfet Dağ İlhan, Gamze Gizem Avcıoğlu, “Anlatı İçinde Anlatı: Orhan Pamuk'un *Kırmızı Saçlı Kadın* Eserinde Doğu-Batı Sentezi”, SUTAD, Güz 2016; (40): 351-359.

¹⁰³ Orhan Pamuk, **Öteki Renkler**, s. 127.

inandırımıdır. (...) Hayattan alamadıklarım, almaya korktuklarım, açıkça isteyemediklerim ya da karşılanmayan isteklerim üzerine, daha sonra yazımla alabileceğim bir intikam, bir zafer isteği çok aşikâr biçimde kafamda vardır.” Pamuk, “Benim için önemli olan, yazıdaki cümlelerin sahici gözükmesidir” demektedir; ancak bunun, deneyimin sahici olması anlamına gelmediğini söylemektedir.¹⁰⁴

Orhan Pamuk, *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* (2003) adlı kitabında ise hayatını anlatmaktadır. Otobiyografik özellikteki kitapta Orhan Pamuk, anlatıcı ve kitabın ana karakteridir. “Orhan Pamuk, *İstanbul: Hatıralar ve Şehir* kitabında 1952-1972 yılları arasını, yani doğumundan yazar olmaya karar verdiği zamana kadar geçen yirmi yılın Orhan’ını ve İstanbul’unu kendi gözünden anlatır.”¹⁰⁵ Kahramanlardan biri de İstanbul’dur. Kitapta, anlatılan kişilerin İstanbul’a bakış açıları verilir. Eserde, anlatının odak noktasında Orhan Pamuk olduğu zaman anlatıcı Pamuk olmakla beraber, odak noktası İstanbul olunca, farklı gözlerin gördükleri anlatılır.¹⁰⁶

Esen, kendi çocukluğunu ve dönemin İstanbul’unu anlatan Orhan Pamuk’un bu tavırla daha sonra İstanbul’u anlatacak olan “ben”i tanıtmaya çalıştığını dile getirir. Ona göre bu “ben” ile İstanbul resmi birlikte oluşur.¹⁰⁷

Murat Seçkin, *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* kitabında Pamuk’un İstanbul’u nesnel olarak anlattığını göstermeye çalıştığını dile getirmektedir. Kitapta kullandığı fotoğraflarla bunu desteklemeye çalıştığını; ancak Orhan Pamuk’un anlattığı bu gerçekliğin yazarın kendi gerçekliği olduğunu öne sürmektedir.¹⁰⁸

Murat Seçkin, Orhan Pamuk’un İstanbul’u hakkında hüznün kelimesinin birçok defa tekrarlanmasını yazarın “hüzünlü bir gerçeklik” yaratmaya çalışması olarak

¹⁰⁴ Orhan Pamuk, *Öteki Renkler*, s. 48.

¹⁰⁵ Nüket Esen “Şehrin Suretleri: Anlatısal Odak Olarak İstanbul” *a.g.e.*, s. 266.

¹⁰⁶ Nüket Esen, *a.g.e.*, s. 265-267.

¹⁰⁷ Nüket Esen, *a.g.e.*, s. 267.

¹⁰⁸ Murat Seçkin “İstanbul: Hayallerde Şehrin ve Hal Tercümesinin Yeniden inşası”, *Orhan Pamuk’un Edebi Dünyası*, s. 275-276.

yorumlar.¹⁰⁹ Pamuk *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* kitabında Siyah-Beyaz bölümünde İstanbul'un siyah-beyaz fotoğraflarından bahsetmektedir. Pamuk, “Çocukluğumun İstanbul'unu siyah-beyaz fotoğraflar gibi iki renkli, yarı karanlık, kurşuni bir yer olarak yaşadım ve öyle de hatırlıyorum” diye hüznünü bölümün ilk cümlelerinden hissettirmektedir. Bununla birlikte, İstanbul'u kendisi için İstanbul yapan “akşamüstü siyah-beyaz” hislerini Ara Güler'in fotoğrafları iyi bir şekilde yansıttığı için yazarın aklına bu fotoğraflar gelmektedir.¹¹⁰

Murat Seçkin, Orhan Pamuk'un *İstanbul* kitabında sadece kendi hüznünde kalmadığını, Gerard de Nerval, Théophile Gautier ve Gustave Flaubert'in metinlerini ve Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Reşat Ekrem Koçu ve Abdülhak Şinasi Hisar gibi “dört hüzünlü yalnız yazar”ı okuttuğu ve yorumladığını dile getirmektedir.¹¹¹

Nüket Esen, Orhan Pamuk'un İstanbul'un geçmişini Batılı gezginlerin gravür ve kitaplarından öğrendiğini dile getirir. Bunun sebebi, İstanbulluların bu şehir hakkında az şey yazmalarıdır.¹¹² Orhan Pamuk da *İstanbul* kitabında bu duruma şöyle değinir: “Yaşadığım şehrin benden önceki kuşaklara nasıl gözüktüğünü, yani İstanbul hayatının günlüğünü ve hatıra defterini yabancılar tutmuştur. Belki de bu yüzden Batılı gezginlerin şehir hakkında yazdıklarını, bazen bunlar başkasının egzotik düşü gibi değil de kendi hatıralarıymış gibi okunur.”¹¹³ Nüket Esen, Melling'in resimleri ile Orhan Pamuk'un İstanbul'u arasında ortak noktalar olduğunu söylemektedir. Bununla beraber “kitapta Melling'in gravürleri de yer aldığı için bizler Melling'in

¹⁰⁹ Murat Seçkin “İstanbul: Hayallerde Şehrin ve Hal Tercümesinin Yeniden inşası”, **Orhan Pamuk'un Edebi Dünyası**, s. 276.

¹¹⁰ Orhan Pamuk, *İstanbul-Hatıralar ve Şehir*, s. 40-41.

¹¹¹ Murat Seçkin “İstanbul: Hayallerde Şehrin ve Hal Tercümesinin Yeniden inşası”, **Orhan Pamuk'un Edebi Dünyası**, s. 276.

¹¹² Nüket Esen “Şehrin Suretleri: Anlatısal Odak Olarak İstanbul”, **a.g.e.**, s. 268.

¹¹³ Orhan Pamuk, *İstanbul-Hatıralar ve Şehir*, s. 227.

bakışıyla 18. yüzyıl İstanbul'unu görürüz. Ama okuduklarımız Pamuk'un o resimlerde bakan gözünün gördükleridir.”¹¹⁴

Esen, Orhan Pamuk'un *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* kitabı hakkında Pamuk'un yazarlığı ile ilgili bir eser olduğunu dile getirmektedir. Aynı zamanda nasıl bir yazar olduğunun da göstergesi olduğunu öne sürmektedir. Esen, “tek bir gerçeğin olmadığı bir dünyada Pamuk'un romanları, hem değişik gözlerin gördüklerinden hem de değişik seslerden oluşan anlatılar hâline gelmiştir” demektedir.¹¹⁵

Pamuk'un *Babamın Bavulu* (2007) diğer anı kitabıdır. Orhan Pamuk burada da yazarlığı hakkında bilgiler vermiş; yazarlık ve yazı konusunda görüşlerini dile getirmiştir. Yazarlığın sırrının ne olduğunu şöyle anlatmaktadır:

“Benim için yazarlığın sırrı, nereden geleceği hiç belli olmayan ilhamda değil, inat ve sabırdadır. Türkçedeki o güzel deyiş ‘iğneyle kuyu kazmak’ bana sanki yazarlar için söylenmiş gibi gelir. Eski masallardaki, aşkı için dağları delen Ferhat'ın sabrını severim ve anlarım.”¹¹⁶

Pamuk, aynı eserde yazı için ise şunları dile getirmektedir:

“Yazı deyince önce romanlar, şiirler, edebiyat geleneği değil, bir odaya kapanıp, masaya oturup, tek başına kendi içine dönen ve bu sayede kelimelerle yeni bir âlem kuran insan gelir gözümün önüne.”¹¹⁷

Yazarın hayatına ve yazarlığına ilişkin bilgilerin yer aldığı eserleri arasında *Manzaradan Parçalar*, *Saf ve Düşünceli Romancı* adlı çalışmaları da vardı. Harvard

¹¹⁴ Nüket Esen, “Şehrin Suretleri: Anlatısal Odak Olarak İstanbul”, **a.g.e.**, s. 268.

¹¹⁵ Nüket Esen, “Şehrin Suretleri: Anlatısal Odak Olarak İstanbul”, **a.g.e.**, s. 272.

¹¹⁶ Orhan Pamuk, **Babamın Bavulu**, s. 12.

¹¹⁷ Orhan Pamuk, **a.g.e.**, s. 11.

Üniversitesi'nde verdiği konferansları içeren *Saf ve Düşünceli Romancı* adlı eser, yazarın edebiyat anlayışını bir bütün olarak ortaya koymaya yönelik bir içeriktedir.

Orhan Pamuk'un Eserleri

Roman:

Cevdet Bey ve Oğulları (1982)

Sessiz Ev (1983)

Beyaz Kale (1985)

Kara Kitap (1990) [Kara Kitap 25 Yaşında (Numaralı Özel Baskı, 2015)]

Yeni Hayat (1994)

Benim Adım Kırmızı (1998)

Kar (2002)

Masumiyet Müzesi (2008)

Kafamda Bir Tuhaflık (2014)

Kırmızı Saçlı Kadın (2016)

Diğer:

Gizli Yüz (senaryo 1992)

Öteki Renkler (denemelerinden ve söyleşilerinden seçmeler, 1999)

İstanbul-Hatıralar ve Şehir (2003) [Resimli İstanbul, Hatıralar ve Şehir (2015)]

Babamın Bavulu (2007)

Manzaradan Parçalar (denemelerinden ve söyleşilerinden seçmeler, 2010)

Saf ve Düşünceli Romancı, 2011

Ben Bir Ağacım (Öykü, 2013)

Hatıraların Masumiyeti (anlatı, 2016)

İKİNCİ BÖLÜM

ORHAN PAMUK’UN YUNANCAYA ÇEVİRİLEN ESERLERİ VE BU ESERLER HAKKINDAKİ DEĞERLENDİRMELER

Orhan Pamuk’un Yunancaya çevrilen eserleri on roman ve farklı türdeki iki kitabından oluşmaktadır. Bu çeviriler bugün, Okeanida Yayınevi tarafından yayımlanmaktadır. Çevirecekleri eserler üzerinde titiz bir çalışma yürüten Okeanida Yayınevi, Yunanistan’da en başarılı yayınevlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu yayınevindeki Orhan Pamuk kitaplarının 14 Mart 2017’ye kadar ki satış rakamları şu şekildedir:¹¹⁸

Beyaz Kale	9.863
Sessiz Ev	9.902
Kara Kitap	29.985
Yeni Hayat	10.855
Benim Adım Kırmızı	13.946
İstanbul-Şehir ve Hatıralar	60.310
Kar	26.455
Masumiyet Müzesi	22.734
Öteki Renkler	6.901
Cevdet Bey ve Oğulları	5.304
Kafamda Bir Tuhafılık	8.290

Bu bölümde, Yunanistan’da yayımlandıkları yıla göre sıralanan eserlerin önce yayımlanma süreçleri, şekilleriyle ilgili ve daha sonra onlar üzerine değişik yayınlarda yapılan değerlendirmeler hakkında bilgi verilecektir.

¹¹⁸ Bilgiler, Orhan Pamuk’un eserlerinin çevirmeni Stella Vretu-Sofianidu tarafından bize verilmiştir. Stella Vretu-Sofianidu İstanbul’da doğmuştur. Atina’da tarih öğrenimi görmüş Stella Vretu-Sofianidu, Orhan Pamuk’un kitaplarıyla beraber daha başka Türk yazarlarından da çeviriler yapmıştır.

2.1. *Beyaz Kale* (Το Λευκό Φρούριο)

Orhan Pamuk'un dünya çapında kabul görmesi *Beyaz Kale* romanın yayımlanması ile olmuştur.¹¹⁹ Yazarın Yunancaya çevrilen ilk eseri de *Beyaz Kale*'dir. İlk defa Despina Manu tarafından eserin bir özeti çevrilmiş ve *Tomes* dergisinde yayımlanmıştır.¹²⁰ Roman tam olarak ise birçok Türkçe eserin çevirmeni de olan Anthi Kara tarafından 1991'de çevrilmiş ve Rodamos Yayınevi tarafından yayımlanmıştır.¹²¹ 2005'te ise roman, Trakya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümü'nde dersler de vermekte olan Yiorgos Salakidis tarafından yeniden çevrilmiş ve Okeanida Yayınevi'nce yayımlanmıştır.¹²² Kitap karton kapaklı, 14x21 ebadında ve 307 sayfadır.¹²³ Yunanca çevirisinde roman kapağı, bir gemiyle süslenmiştir. Yazarın ve romanın ismi bu figürün altına gelecek şekilde dizilmiştir. "Kulaklı kapak" şeklinde kapağın içine kıvrıldığı bölümde yazarın hayatı, edebî çalışmaları hakkında bilgiler ve romana dair New York Times Book Review'da yayımlanmış bir yazıdan alıntı yer almaktadır. Arka kapakta ise romanın kısa bir tanıtım bilgisi bulunmaktadır. Kitabın diğer kısımları Türkçe baskıyla aynı özelliklere göre düzenlenmiştir.

¹¹⁹ Stella Vretu-Sofianidu "Orhan Pamuk: En Avrupalı Türk Yazarı": **20.Yüzyıl Türk Yazarları Rumlar Hakkında Yazıyor ve Konuşuyorlar**, Doğu'muz Çalışma Merkezi, Atina, 2007, s. 80. Orhan Pamuk, *Beyaz Kale* romanıyla uluslararası ödüller almıştır. Örneğin 1990'da 'Independent Award for Foreign Fiction' Ödülü'nü kazanmıştır. Fransızcaya çevirildiği 1991 yılında 'Prix de la Decouverte' Ödülü'nü almıştır. Bu ödüller Orhan Pamuk'un ününün yurt dışına da ulaştığını göstermektedir.

¹²⁰ Orhan Pamuk, **Το Λευκό φρούριο**, Çev. Despina Manu (Δέσποινα Μάνου), Atina, Tomes, s:7, Ekim-Kasım-Aralık, 1986.

¹²¹ Orhan Pamuk, **Το Λευκό Κάστρο**, Çev. Anthi Kara (Ανθή Καρα), Atina, Rodamos, 1991.

¹²² Orhan Pamuk, **Το Λευκό Κάστρο**, Çev. Yorgos Salakidis (Γιώργος Σαλακίδης), Atina, Okeanida, 2005, s. 307.

¹²³ Çevrilen kitapların künyesine, ebatlarına ilişkin bilgiler, Okeanida Yayınevi'nden yapılan baskılar dikkate alınarak verilmiştir.

2.1.1. *Beyaz Kale* Üzerine

Yunanistan’da *Beyaz Kale* romanı üzerine farklı değerlendirmeler içeren çalışmalar söz konusudur. Örneğin Andri Ttofi tarafından 9. Kıbrıs Pedagoji Derneği Konferansı’nda sunulan “Ulusal Kimliklerin Saflığı, Gerçek ya da Mit: Anlatım Teknikleri Ulusal Kimliklerin Oluşumuna Hibrid Elemanlar Olarak Nasıl Tanımlanır” başlıklı bildiride Pamuk’un *Beyaz Kale* romanı hakkında bilgiler verilmiştir.¹²⁴ Ttofi, romanı şöyle tanıtmıştır: “Venedik’ten Napoli’ye giden genç bir adam astronomiden anlayan Türk bir paşaya esir düşer. Köle sahibi, kölesinden, Batı bilgisini öğrenmek ister. Bu iki kişinin kimlikleri birbiriyle çok alakalıdır. Ve sonunda beyaz bir kalede kahramanların hayatları devam eder.”¹²⁵

Diavazo adlı dergide Elena Huzuri tarafından “Orhan Pamuk: Batılı bir Anadolu’lu”¹²⁶ başlıklı bir makale yayımlanmıştır. Bu makalede Orhan Pamuk’un Yunanca’ya çevrilmiş olan bütün eserleri üzerine tanıtım ve değerlendirmeler yapılmıştır. Huzuri *Beyaz Kale*’nin Pamuk’un üçüncü romanı olduğunu belirttikten sonra “*Beyaz Kale*, Doğu ve Batı’nın arasında olan bir romandır” tespitinde bulunmuştur. Ona göre *Beyaz Kale* romanında Doğu ile Batı’nın bir arada görülmesi söz konusudur. Huzuri, Pamuk’un karakterlerini bir romanından diğer romanına aktarma özelliği olduğunu söyler ve bu doğrultuda daha önceden *Sessiz Ev* romanında yarattığı Faruk Darvinoğlu karakterinin “Giriş” yazısıyla *Beyaz Kale*’de yeniden okurun karşına çıktığına işaret eder.

¹²⁴ Andri Ttofi (Αντρη Ττόφη), “Ulusal Kimliklerin Saflığı, Gerçek ya da Mit: Anlatım Teknikleri Ulusal Kimliklerin Oluşumuna Hibrid Elemanlar Olarak Nasıl Tanımlanır”, **9. Kıbrıs Pedagoji Derneği Konferansı**, (Η «Καθαρότητα» Πολιτισμικών Ταυτοτήτων: Μύθος ή Πραγματικότητα. Πως Νέες Αφηγηματικές Τεχνικές της Λογοτεχνίας Προσδιορίζουν Υβριδικά Στοιχεία στην κατασκευή Ταυτοτήτων), y.y., 2006, s. 867-876.

¹²⁵ Ttofi, **a.g.e.**, s. 872.

¹²⁶ Elena Huzuri (Ελενα Χουζούρη), “Orhan Pamuk: Batılı Bir Anadolu’lu”, (Ορχάν Παμούκ, ένας δυτικός ανατολίτης), **Diavazo**, Atina, s:86, Mayıs 2012.

Huzuri, Pamuk'un *Öteki Renkler* kitabına atıfta bulunarak da *Beyaz Kale* hakkında bazı bilgiler vermiştir. *Sessiz Ev*'de kahramanlardan birinin bulunduğu 17.yüzyıla ait bir el yazması kitabın içerisinde *Beyaz Kale* romanının hikâyesi öğrenilmektedir. Pamuk'un *Öteki Renkler* kitabında anlattığı gibi bu romanda Cervantes'in Don Kişot'unun izleri bulunmaktadır. Benzerlikler özellikle eserlerin başında ve sonunda görülmektedir. Huzuri, *Beyaz Kale* romanında iki karakterin birbirine benzemesi ve karakterlerin birbiriyle yer değiştirmesini yazarın edebî yönünün ayırıcı bir özelliği olarak vermiştir.

Clickatlife sitesinde "Pamuk'un Sevmiş Olduğumuz Eserleri" başlığı ile yer alan bir yazıda¹²⁷ *Sessiz Ev*, *Kar*, *Masumiyet Müzesi*, *Kafamda Bir Tuhaflık*, *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* kitapları yanında *Beyaz Kale* de sıralanır. Eleştirmen, *Beyaz Kale* romanının Pamuk'un İngilizceye ilk çevrilmiş romanı olduğunu dile getirmektedir. The New York Times Book Review'unun "Doğuda yeni bir yıldız yükseldi, bir Türk yazarı Orhan Pamuk..." değerlendirmelerine yer verilmiş ve yazarın Calvino, Eco, Borges ve Proust gibi edebiyatın önemli şahsiyetlerinin arasına girdiğine değinilmiştir.

2.2. *Sessiz Ev (Το Σπίτι της Σιωπής)*

Orhan Pamuk'un *Sessiz Ev* kitabı Yunancaya ilk kez 1994'te Panagiotis Ambaci tarafından çevrilmiş ve Patakis Yayınevi'nden yayımlanmıştır.¹²⁸ İstanbul'da doğmuş ve İstanbul Üniversitesi'nin Yunan Dili ve Edebiyat Bölümü'nden mezun olmuş Panagiotis Ambaci Türkçeye ve Yunancaya birçok yazarın eserlerini çevirmiştir.¹²⁹ *Sessiz Ev* 1996'da aynı isim tarafından tekrar

¹²⁷ <http://www.clickatlife.gr/culture/story/67721>, "Pamuk'un Sevmiş Olduğumuz Eserleri" (Τα βιβλία του Ορχάν Παμουκ που αγαπάμε), *Clickatlife.gr*, 01.12.2015 (Erişim Tarihi: 16.12.2017).

¹²⁸ Orhan Pamuk, *Sessiz Ev (Το Σπίτι της Σιωπής)*, çev. Panagiotis Ambacis (Παναγιώτης Αμπατζής), Atina, Patakis, 1994.

¹²⁹ Panagiotis Ambaci'nin çevirdiği kitaplar: Kemal Anadol, *Büyük Ayrılık* (Ο μεγάλος χωρισμός), Atina, Themelio, 2007; Yaşar Kemal, 1923-2015, *Ada Hikâyeleri* (Η ιστορία ενός νησιού), Atina,

çevrilmiş ve yine Patakis Yayınevi'nden 2008 yılında yayımlamıştır. Bugün ise *Sessiz Ev* eseri yazarın öbür kitapları gibi Okeanida Yayınevi'nden yayımlanmaktadır. Buradaki baskı, Stella Vretu- Sofianidu tarafından çevrilmiştir. Kitap karton kapaklı, 21x14 ebatında ve 470 sayfadır. *Sessiz Ev*'in Yunancaya çevirisinin kapağında müstakil bir ev fotoğrafı bulunur. Kitaptaki bölümler Yunanca çeviride de 1'den 32'ye kadar numaralandırılmıştır. Son sayfalarda Orhan Pamuk'un diğer kitapları da ayrıca sıralanmıştır. Arka kapakta ise romanın özeti verilmiştir.

2.2.1. *Sessiz Ev* Üzerine

Sessiz Ev üzerine Eleni Kitsu tarafından *diavasame* sitesinde bir eleştiri yazılmıştır.¹³⁰ Kitsu, *Sessiz Ev*'i “yalnızlığın yeri” olarak tanıtmıştır. Romanın tanıtımını yaparken eleştirmen şöyle yazar: “Yalnız yaşayan bir cüce, özlem içinde başka insanlarla tanışmak ve arkadaş olmak istemektedir. Ancak hiç kimsesi yoktur. Bazı insanlar boyuyla dalga geçerler, bazıları ise onu korur ve savunurlar, ama sadece o kadar. Sonra yine umursamamaya devam ederler. Recep, yani cüce, tuhaf bir ninenin hizmetlerinde bulunur ve bu nine onun hayatını zindan eder. Cüce, etrafındaki insanların ailece yemek yediklerini, dışarıya çıktıklarını, kahve yerlerinde oturduklarını izlediğinde, onların güzel yaşadıklarını, mutlu olduklarını ve iyi geçindiklerini sezer. Ve bu onun yalnızlığını artırır.”

Böylelikle Eleni Kitsu bu yazısında Yunan okuyucularına romanı tanıtır. Kitsu'ya göre romandaki karakterlerin yalnızlık hisleri belirgindir. Fatma

Themelio, 1999; Yaşar Kemal, 1923-2015, **Aktaş Ağaları** (Οι αγάδες του Ακτσασάζ), Atina, Themelio, 1998; Aziz Nesin, **Böyle Gelmiş ama Böyle Gitmeyecek** (Έτσι ήρθαν τα πράγματα μα έτσι δε θα πάνε), Atina, Themelio, 1995; Rifat Ilgaz, **Karatıma Geceleri** (Νύχτες συσκοτίσης), Atina, Themelio, 1992

¹³⁰ <http://www.diavasame.gr/>, Elena Kitsu (Ελένα Κίτσου), “Yalnızlığın Yeri İlk Sözü Olur” (Εκεί που η μοναξιά έχει τον πρώτο λόγο), **diavasame**, Ocak 2016, (Erişim Tarihi: 03.04.2017).

karakterinin analizini yapmaktadır. Kitsu şöyle anlatmaktadır: “Kaprisli bir kadın olan Fatma, yalnızlığını anlatır. Ölmüş olan eşiyle içinden uzun diyaloglar kurmaktadır. Bu karşılıklı konuşmalar bazen iç diyaloglarla bazen de iç monologlarla oluşturulmuştur. Bu cümlelerde kişinin o anki psikolojisine göre, düşünceleri ve şikâyetleri okuyucuya yansıtılır.” Eleni Kitsu, Orhan Pamuk’un kadın kahramanın geçmişi ile şimdiki zamanı birbirleriyle uyum içerisinde bağladığını, kahramanın bilinç akımı tekniğiyle geçmişe ve hatıralara boğulduğunu dile getirmektedir.

Eleni Kitsu, romandaki diğer kişilerin de tahlilini yapmaktadır. Yani Fatma’nın torunları olan Faruk, Nilgün ve Metin karakterlerinin özlemlerini okura aktarmaktadır. Kitsu, kitabın her bir bölümünde anlatan kişinin değiştiğini söylemektedir. Birinci ya da ikinci tekil şahıs tarafından anlatılan romanda başkarakterlerin, hikâyelerini kendi ağızlarıyla anlattıklarından söz etmektedir. Diğer kişilerse başkaları tarafından anlatılırlar.

Eleni Kutsi, *Sessiz Ev* romanını bir duvar resmi olarak görür ve bütün halkın sınıfsallığını ve davranışlarını temsil ettiğini belirtir. Dolayısıyla yazarın çoksesli bir roman yazdığını vurgulamaktadır. Romandaki bütün karakterler gerçek hayatta halkın içerisinde bulunabilir ve ete kemiğe bürünebilir kimselerdir. Roman karakterlerinin iç sesleriyle savaştıklarını ve arada sırada suçluluk duyguları hissettiklerini belirtir; yalnızlıktan kendilerini kurtaramasalar da ümitlerini kaybetmediklerinden bahseder. Romanın zengin-fakir ilişkilerinden, Doğu ile Batı arasındaki uyumun her zaman dengeli olmadığından söz ettiği aktarılır. Yine Eleni, kitabın içerisinde, daha çok örtük olarak politik hususların yoğunlukta olduğunu vurgulamaktadır. Kitsu, Orhan Pamuk’un birçok düşüncesini de karakterlerinin ağzından aktardığını söylemektedir. Kitsu ölüm, hayat, mutluluk, korku gibi konuların Pamuk’un eserinde çok belirgin görüldüğünü ifade etmektedir. Eleni Kitsu son söz olarak ise Panagiotis Ambaci’nin *Sessiz Ev* çevirisinin çok başarılı bir çeviri olduğunu vurgulamıştır.

Elena Huzuri, Orhan Pamuk'un Yunancaya çevrilen bütün eserlerine yer verdiği *Diavazo* dergisindeki "Orhan Pamuk: Batılı bir Anadolu" ¹³¹ başlıklı yazısında *Sessiz Ev* romanı üzerinde de durmaktadır. Roman, Batı'daki klasik yapıdaki realist eserler gibi yazılmış olarak değerlendirilen *Cevdet Bey ve Oğulları* ile karşılaştırılır ve yazarın *Sessiz Ev* romanıyla ilk kez modernizme ufuk açtığı söylenir. Buradan yola çıkarak Orhan Pamuk, modernist bir yazar olarak nitelendirilir. Romanda, birinci tekil anlatıcının yerinin devamlı olarak değiştiğine ve çoksesli olma özelliğine dikkat çekilir. *Sessiz Ev* romanında Orhan Pamuk'un diğer romanlarında olduğu gibi hüznün temasının yoğun olduğu belirtilen bir başka husustur. Yazar romandaki kişileri, nesneleri, mekânları burada da hüznün sisli havasında bırakmaktadır. Huzuri, buradaki "hüzün" kelimesi ya da Levi Strauss'un deyişiyle "tristesse" sözcüğünün sadece bir kişinin acılarını yansıtmadığını daha çok bir kültür meselesi olarak kullanıldığını ve bu anlamda birçok insanın yaşadığı acıları ve birlikte paylaştıkları duyguları ifade ettiğini söylemektedir.

2.3. Kara Kitap (Μαύρο Βιβλίο)

Orhan Pamuk'un *Kara Kitap*'ı ilk defa Anthi Kara tarafından Yunancaya çevrilmiştir. Atina'da Okeanida Yayınevi'nden çıkmıştır. 1997'de ise Stella Vretu-Sofianidu tarafından yeniden çevrilmiştir. ¹³² 2001'de 4. baskısı çıkmış kitap karton kapaklı, 21x15 ebadında ve 557 sayfadır. Yunanca baskıda koyu siyah tonda cami silüeti olan bir fotoğraf kapakta kullanılmıştır. "Kulaklı kapak" şeklinde kapağın içine kıvrıldığı bölümde yazarın hayatı, edebî çalışmaları hakkında bilgiler ve New York Times Book Review'den alıntı yer almaktadır. Arka kapakta ise romanın kısa bir tanıtımı bulunmaktadır. Türkçe baskıdaki epigraflar kısmı Yunanca baskısında çevrilmemiştir. Kitabın diğer kısımları ise Türkçe baskıyla aynı özelliklere göre düzenlenmiştir.

¹³¹ Elena Huzuri, "Orhan Pamuk: Batılı Bir Anadolu", (Ορχάν Παμούκ, ένας δυτικός ανατολίτης), *Diavazo*, Atina, s: 86, Mayıs 2012.

¹³² Orhan Pamuk, *To Μαύρο Βιβλίο*, çev. Stella-Sofianidu Vretu, Atina, Okeanida, 1997.

2.3.1. Kara Kitap Üzerine

Orhan Pamuk'un hayatı ve eserleri üzerine bilgilerin verildiği, kendisine verilen ödüllerden bahsedildiği, siyasi düşüncelerinin değerlendirildiği bir yazı “Özgürlük ve İfade Davası” başlığıyla *fractalart* adlı sitede yayımlanmıştır.¹³³ Bu yazıda, *Kara Kitap* üzerinde de durulmuştur. Romanın konusu ve olay örgüsü anlatılır. Yazarın romancılığının öne çıkan özelliği olarak araştırmacı yönü olduğu şöyle ifade edilmiştir: “Bu kitabı önemini kılan sonunu yakalamak değil, bütün hikâyeyi yaşamaktır. Pamuk bir usta, bir mimar gibi özel bir karaktere sahiptir. Gizemci, gözlemci, çözümleyici edebî kişiliğiyle insanın ruhuna seslenir ve adeta eserleri araştırarak ortaya çıkardığı İstanbul'un öyküsünü anlatmaktadır.”

Sarakinou'ya göre *Kara Kitap* -gizemli tarafı hariç- tarihî, polisiye ve aşkla ilgilidir. Ayrıca günün sorunlarına, siyasi ve milli konulara göndermeleri olan, beraberinde ansiklopedik nitelikte bilgiler veren bir romandır.

Elena Huzuri'nin *Diavazo* adlı dergideki “Orhan Pamuk: Batılı bir Anadolu” başlıklı yazısında *Kara Kitap* üzerinde de durulmuştur.¹³⁴ Elena Huzuri, *Kara Kitap*'ın olay örgüsünü aktarırken Yunan okuyucularına üç roman karakterinin Yunanca karşılıklarını verir. Bunlar: ‘Rüya=Ονειρο Galip=Νικητής ve Celal=Οργή’ şeklindedir. Huzuri, bu kitapta Proust etkisinin de çok belirgin olduğunu dile getirmektedir. Okuyucunun, onun eserlerinden tanıdığı kimlik arayışı ve oyunbazlık öğelerini *Kara Kitap*'ta açık bir şekilde gördüğünü söyler. Ayrıca, karakterlerin “kaybolma’ları” ve arayışlarının belirgin bir özelliği olduğunu vurgularken, bu arayışların sadece kaybolan kişileri bulmaya dair olmadığını altını çizer. Özellikle,

¹³³ <http://fractalart.gr/to-mayro-vivlio/>, Elana Sarakinou (Ελενα Σαρακινού), “Özgürlük ve İfade Davası”, (Η Υπόθεση ελευθερίας και έκφρασης), **fractalart**, 31.08.2016 (Erişim Tarihi: 12.02.2017).

¹³⁴ Elena Huzuri (Ελενα Χουζούρη), “Orhan Pamuk: Batılı Bir Anadolu”, (Ορχάν Παμούκ, ένας δυτικός ανατολίτης), **Diavazo**, Atina, s:86, Mayıs 2012.

Galip'in yitirmiş olduğu çocukluğu yanında kaybolan eski İstanbul'u aramakta olduğunu söylemektedir. Huzuri romanda Galip'in, altı saatlik bir süre boyunca karlı mekânlarda dolaştığını belirtirken Orhan Pamuk'un anlatımıyla bu karlı mekânın şiirsel boyutlar kazandığına işaret eder. Proust'tan etkileniş, kendisini ayrıca günlük hayat nesneleri üzerinde de göstermektedir.

Huzuri, bu roman için “bir sandık içerisinde bütün hikâyeler bir harmoni içinde yaşamaktadırlar” ifadesini kullanmaktadır. Celal'in yazılarını ise şöyle ifade etmektedir: “Birinci şahıs bakış açısıyla verilen bu makaleler inançsız ve entelektüel bir Türk'ün yazılarıdır. Celal'i bu yazılarda önemli kılan ülkesinin tarihini ve kültürel ikilemlerini anlatırken Osmanlı kültürü ve Kemalizmin demokratik taraflarını birleştirebilmesidir. Kara Kitap ayrıca polisiye roman özelliklerini de taşımaktadır.”

Huzuri, Orhan Pamuk'un *Kara Kitap*'ın sonunu açık bıraktığını belirtir. Bunu şöyle açıklamaktadır: “Yazar, aslında okuyucuların esere katılmalarını istemektedir. Romanın sayfaları karaya boyamalarını ister; çünkü o zaman kitap gerçekten kara bir kitap olacak ve bütün hikâyeler aynı yerde bulunacaktır.”

Romanın Yunancaya çevirmeni Stella Vretu- Sofianidu ise *Diavazo* dergisinde yayımlanan “Orhan Pamuk'u Çevirirken” adlı yazısında¹³⁵ çeviri sürecine dair bilgiler aktarırken romanın diline dair değerlendirmelerde bulunur. Çevirmen iki yılda tercüme edebildiği romanın dilinin, çeviri açısından zorluğuna vurgu yapmaktadır. Özellikle romanın İstanbul'u mekân olarak almasının, İstanbul'da yetişmiş olan kendisini etkileyen bir yönü olduğunu dile getirmiştir. Orhan Pamuk'un romanda anlattığı İstanbul'un sokakları, yolları, mahalleleri, bütün bu görüntüler Stella Vretu'nun görmek istediği görüntülerdir. Stella Vretu'nun Orhan Pamuk ile hatıraları birleşmektedir.

¹³⁵ Stella Vretu-Sofianidu (Στέλλα Βρεττού- Σοφιανιδού), “Orhan Pamuk'u Çevirirken”, (Μεταφράζοντας τον Ορχάν Παμούκ), *Diavazo*, Atina, s:102, Mayıs 2012.

Aristotelis Mitraras'ın *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi*'nde *Kara Kitap* üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.¹³⁶ Mitraras'a göre *Kara Kitap* Türk edebiyatına yeni ufuklar açmıştır; modernizme yönelmiştir. *Kara Kitap*'ta Orhan Pamuk, pasif okuyucuyu aktifleştirmeye çalışmıştır. Onu, düşündürmeye eğilimlidir. Yani kişinin iç dünyasını aradığını ve bunun zihinsel ve ruhsal derinliği olduğunu anlatır; ayrıca, insanı evrensel bir bütünlüğün içine oturtma isteğinden yola çıkarak, doğa - insan, doğa - dünya ikilisi üzerine düşündürür.

2.4. Yeni Hayat (Η Καινούργια Ζωή)

Stella Vretu *Kara Kitap*'tan sonra *Yeni Hayat*'ı¹³⁷ da tercüme etmiştir. Romanın ilk baskısı 1999 yılında Okeanida Yayınevi tarafından yapılmıştır. Kitap karton kapaklı, 342 sayfa ve 21x14 ebadındadır. Ön kapakta, arkasında cami silüeti yer alan eski model bir otomobil fotoğrafı kullanılmıştır. Arka kapakta ise romanın kısa bir tanıtım bilgisi bulunmaktadır. Kitabın diğer kısımları Türkçe baskıyla aynı özelliklere göre düzenlenmiştir. Yunanca baskısının son sayfalarında, Okeanida Yayınevi tarafından yayımlanan çağdaş yabancı romanlar, klâsik Yunan eserleri, psikoloji ve tarih kitapları, seyahatname, sözlük, otobiyografiler vs. gibi başlıklarla çeşitli kitapların ismi verilmek suretiyle tanıtımı yapılmaktadır. Kitabın ilk cümlesi olan “Bir gün bir kitap okudum ve bütün hayatım değişti” cümlesini kullanan çevirmen Stella Vretu, Yunanca bir dergide eserin tanıtımını da yapmıştır.¹³⁸

¹³⁶ Aristotelis Mitraras (Αριστοτέλης Μητράρας), **Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi- Romanlar** (Ανθολογία της Νέας Τουρκικής Λογοτεχνίας, Μυθιστορήματα), **Papazisi**, Atina, 2014.

¹³⁷ Orhan Pamuk, **Η Καινούργια Ζωή**, çev. Stella Vretu-Sodianidu (Στέλλα Βρεττού- Σοφιανιδού), Okeanida, Atina, 1999.

¹³⁸ Stella Vretu-Sofianidu (Στέλλα Βρεττού- Σοφιανιδού), “Orhan Pamuk’u Çevirirken”, (Μεταφράζοντας τον Ορχάν Παμούκ), **Diavazo**, Atina, s:102, Mayıs 2012.

2.4.1. *Yeni Hayat* Üzerine

Elena Huzuri tarafından *Diavazo* dergisinde yayımlanan “Orhan Pamuk: Batılı Bir Anadolulu” başlıklı yazıda *Yeni Hayat* romanına da yer verilmiştir. Romanın içeriğine dair bilgiler veren Elena Huzuri’ye göre “*Yeni Hayat* kitabında gerçek hayat ile kitapta anlatılan romanın kurgusu iç içe girmiştir. Orhan Pamuk’un sanat anlayışında bu durum hep belirgindir.” Huzuri, gerçek hayat ile kurgunun iç içe geçtiği bu oyunbazlığın Orhan Pamuk’un bütün romanlarında görüldüğünü dile getirmektedir.

Huzuri göre kitap okurun taklidi mi ya da hayatın başka bir şekli mi ya da dünyanın diğer bakışları mı diye sorular sormaktadır. Sonunda şu fikre varır: “Bir kitabın üzerinde bütün bir hayat anlayışı açıklanmaktadır.” Huzuri’ye göre romanda başroldeki kahraman, Orhan Pamuk’un kendisi ile benzerlikler gösterir ve yazar, bu romanda gerçek hayatı ile bağlantılar kurmaktadır. Karakter için okuduğu kitap içerisinde kaybolması, kitabın hayatını yaşaması söz konusudur ifadesinde bulunurken roman sayfalarından “Okuya okuya benim bakışım kitabın sözlerine, kitabın sözleri de benim bakışıma dönüştü” cümlelerini aktarır. Huzuri, “kitabın dışında kalan dünya çok uzakta kalmıştır, nerede ve nasıl çekildiği belli olmayan eski fotoğraflar gibi olmuştur” demektedir. Proust’un etkisinin bu romanda da görüldüğünü belirten eleştirmen romana dair ayrıca şu değerlendirmeyi yapar:

“Bu yeni hayat içinde karakter, eski hayatını yitirmiştir. Karakterin gerçek arkadaşlarıyla iletişimi kaybolmuştur. Kitap, okuyucuyu esir eder ve iletişime geçebilecek kişiler sadece kitabın gölgeleri olabilmektir. Bu çaresizlik, karakteri bir yolculuğa çıkarır ve karakter kendisini bir hayatın arayışına yönlendirir. Yeni bir hayatın arayışına çıkmıştır. Orhan Pamuk ile karakterin özdeşleştirildiği de görülür. Yazarın kullandığı motifler ile kitabın aslında tehlikeli ve okunması yasak bir kitap olduğu söylenir. Kitabın bazı baskıları gizli yayımlanmıştır ve yazarın kimliği de gizli kalmıştır. Sonunda karakter kitabın hayatını yaşarken, romanın kahramanı olur.”

Huzuri *Yeni Hayat* değerlendirmesinde Orhan Pamuk’ta Dante’den etkiler olduğuna, bu romanın, bir yolculuk romanı olan *Yolda* (Jack Kerouac; On The Road)

eseriyle benzerlikler gösterdiğine, bununla birlikte eserin, Wim Wenders'in *Paris-Texas* adlı filmi ile benzerlikleri bulunduğu dikkat çekmiştir.

Elena Huzuri çalışmasında, *Kara Kitap* ile *Yeni Hayat* romanları üzerinde diğer romanlardan daha fazla durmuştur; çünkü Huzuri'ye göre bu iki roman Pamuk'un Batılı postmodernist eğilimli yazı tarzının en yoğun olduğu, dolayısıyla en önemli eserleridir.

Eleştirmen, *Yeni Hayat* üzerinden Orhan Pamuk'un edebî dünyasını da analiz etmektedir. "Bu dünya, Batı edebiyatına çok yakın olmakla beraber Doğu'ya da uzak değildir."

Aristotelis Mitraras, Pamuk'un bütün kitaplarını tanıtmaya ve değerlendirme amacıyla hazırladığı çalışmasında, *Yeni Hayat* hakkında değerlendirmeler yapmıştır.¹³⁹ Aristotelis Mitraras, Orhan Pamuk'un *Yeni Hayat* romanında anlatılan olayların belirli bir zamanda değil, kahramanın iç dünyasında cereyan ettiğini ve bu şekilde tamamlandığını anlatır; mekân ise Viranbağ olarak adlandırılmış olup, ışıktan mekân veya geri dönüşü olmayan mekân ya da altın mekân anlamına gelmektedir ve bu mekânda ölümle yaşam, kavramla eylem, zamanla tesadüf, ışıkla mutluluk sembolik olarak buluşmaktadır.¹⁴⁰

2.5. Benim Adım Kırmızı (Με Λένε Κόκκινο)

*Benim Adım Kırmızı*¹⁴¹ kitabı Stella Vretu-Sofianidu tarafından çevrilmiş ve Okeanida Yayınevi'nden 2002'de yayımlanmıştır. Kitap karton kapaklı, 672 sayfa ve 21x14 ebadındadır. Kapak, minyatür resmi ile süslenmiştir. "Kulaklı kapak" şeklinde

¹³⁹ Aristotelis Mitraras (Αριστοτέλης Μητράρας), **Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi- Romanlar** (Ανθολογία της Νέας Τουρκικής Λογοτεχνίας, Μυθιστορήματα), Atina, Papazisi, 2014.

¹⁴⁰ Aristotelis Mitraras, **ag.e.**, 473-474.

¹⁴¹ Orhan Pamuk, **Με Λένε Κόκκινο**, çev. Stella Vretu-Sofianidu, (Στέλλα Βρεττού- Σοφιανιδού), Atina, Okeanida, 2002.

kapağın içine kıvrıldığı bölümde Orhan Pamuk'un fotoğrafı ve hayatı ile ilgili bilgiler bulunur. Kitabın bölümleri 1'den 59'a kadar aynen verilmiş; son kısımda "Tarihî Kronolojik Olaylar" ismiyle romanın içinde geçen olaylar aktarılmıştır. Yunanca, Türkçe baskılar arasındaki en mühim fark Türkçe baskısında kronolojik tarihî bilgilerin bulunmamasıdır. Okeanida Yayınevi baskısının son sayfalarında daha önce diğer kitaplarda yapıldığı gibi çağdaş Yunan kitaplarının reklamı yapılmıştır. Arka kapakta ise romanın kısa bir tanıtım bilgisi bulunmaktadır. Kitabın diğer kısımları Türkçe baskıyla aynı özelliklere göre düzenlenmiştir.

2.5.1. *Benim Adım Kırmızı* Üzerine

Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı* romanı üzerine *Eleutherotipia* gazetesinde Faidona Patrikalaki tarafından bir eleştiri yazısı yayımlanmıştır.¹⁴² Kitaptan çokça altıntı yapılan bu yazıda eleştirmen romanın, Yunan okuyucusuna farklı bir kültürü tanıma noktasında hiç tükenmeyen bir heyecan sunduğunu söyler. Romanda yazarın, 16.yüzyıl Osmanlı minyatür sanatçısının dünyasını büyüleyici bir şekilde yansıttığını aktarmaktadır. Okuyucunun bu roman ile minyatür sanatının ve o dönemin bilgilerine erişilebileceğine vurgu yapar. Şöyle der: "Kitap hem çok heyecanlı hem de çok bilgilendirici; çünkü Pamuk, romanını yazarken aynı zamanda 16.yüzyıl minyatürcülerinin endişelerini ve güvensizliklerini tanıtıyor". Yazar romanın özeti olarak, nakkaşların kendinden önceki sanatçıları taklit ederek, aynı sanat eserlerini meydana getirdiklerini; ayrıca Batı sanatını taklit etmelerini büyük bir ölüm korkusu ile bağdaştıran nakkaşların korkularını ve heyecanlarını açığa vurduğu üzerinde durur.

Benim Adım Kırmızı çok sayıda belirsizlikler bulundurduğu için eleştirmen, bu kitabın okunmasının son derece zor bir kitap olduğunu söylemekte; romanın dikkatle

¹⁴² <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=07/09/2014&id=446030>, Faidonas Petrikalakis: "Minyatür: Sanat Hayat Üstü", (Μικρογραφία: Τέχνη υπεράνω ζωής), *Eleutherotipia*, 07.09.2014 (Erişim Tarihi: 08.02.2017).

ve sabırla okunmasını tavsiye etmektedir. Ayrıca kitabın polisiye bir kurgusu olduğu, sınırsız bir cazibe ile kendine özgün ve şaşırtıcı bir anlatıma sahip olduğu da belirtilmektedir.

Zoi Valasi tarafından *Benim Adım Kırmızı* üzerine *Rizospasti*¹⁴³ gazetesinde bir eleştiri yazısı yazılmıştır. Valasi, Pamuk'un eserlerinin birçoğunun çeşitli dillere çevrilmesinin Yunan okuyucusu tarafından da sevilmesini sağladığı görüşündedir. Eleştirmene göre “Pamuk aslında bir İstanbul yazarı, şairi, bir Boğaz âşığıdır.”

Kitapları, İstanbul'a olan sevgisinden ve tarihî konulara hâkim oluşundan dolayı ilgi çekmiş, bu durum kendisine uluslararası ün sağlamıştır. Valasi, Pamuk'un bazı eserlerinde Rumların yaşadığı yerler ve yaşantıları hakkında bilgiler vermesinin Yunan okuyucularının daha bir ilgisini uyandırdığını söylemektedir.

Valasi, *Benim Adım Kırmızı* romanına dair ise “Heyecanla dolu bir polisiye romanı gibidir” değerlendirmesini yapar. Yazısında özetini verdiği romanın, Batılı okuyucuyu Doğu'nun minyatür sanatıyla tanıştırdığını söyler. Hatta bununla Batı perspektifinin üslubuyla çarpıştığı en kritik anda; yani, resmin değeri ve işlevine, kibir gösterisi olarak değil, bir kitap içinde bir hikâyenin tamamlayıcı bileşeni olarak vurgu yapıldığında karşılaşır.

Diavazo dergisinde Orhan Pamuk'un Yunancaya çevrilen bütün eserleri üzerine toplu bir tanıtım ve değerlendirme yapan Elena Huzuri'nin “Orhan Pamuk: Batılı bir Anadolu’lu”¹⁴⁴ başlıklı makalesi yazarın *Benim Adım Kırmızı* adlı romanı üzerinde de durmuştur.

Elena Huzuri, Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı* kitabı için “Bu kitabın gerçekten çok özel bir kitap olduğunu düşünüyorum, hayata ve sanata karşı bakış açımızı değiştirebilir” ifadesini kullanmıştır. Nakkaşların dünyasının anlatıldığı

¹⁴³ <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=4040613>, Zoi Valasi, (Ζωή Βαλάση), “Orhan Pamuk 2006'da Nobel Edebiyat Ödülü”, (Βραβείο Νόμπελ 2006 Λογοτεχνίας στον Ορχάν Παμούκ), **Rizospastis**, 27 Mayıs 2007, s. 3 (Erişim Tarihi: 02.02.2017).

¹⁴⁴ Elena Huzuri (Ελενα Χουζούρη), “Orhan Pamuk: Batılı Bir Anadolu’lu”, (Ορχάν Παμούκ, ένας δυτικός ανατολίτης), **Diavazo**, Atina, s: 86, Mayıs 2012.

romanın olay örgüsüne dair kısa bir özet ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Romanın İstanbul şehri üzerinde Doğu kültürünü ön plana çıkarmakla beraber Doğu-Batı kültürü ayrımını gündeme getiren bir özelliği olduğu belirtilir. Yazar, hikâyenin kurgusunu Doğu'ya özgü bir yapıda, temelini ise Batı tarzı bir anlatımla vermiştir. Orhan Pamuk da yazar olarak iki kimlik arasında kalmış bir aydın olarak görülmüştür. Bu durum, yazarın başarısının en önemli noktası sayılır. Ayrıca romandaki kurgunun, polisiye bir romanı anıştırdığına da dikkat çekilmiştir.

Eleştirmen, romanın içeriğine yönelik değerlendirmelerle beraber, bu romanın kendi yaşantısındaki bir etkiye dair anekdota da yer verir. 2007 senesinde gerçekleştirdiği Taşkent seyahatinde ziyaret ettiği Timurlenk Müzesi'ni gezerken önceden okuduğu roman vesilesiyle edindiği nakkaş dünyasına dair bilgilerin müzede gördüklerini anlamada kendisine çok yardımcı olduğundan bahseder.

2.6. *İstanbul-Hatıralar ve Şehir (Ιστανμπούλ, Πόλη και Αναμνήσεις)*

Orhan Pamuk'un *İstanbul-Hatıralar ve Şehir*¹⁴⁵ kitabı Yunancaya, Stella Vretu tarafından 2005'te çevrilmiştir. Okeanida Yayınevi'nden çıkmış olan roman, karton kapaklı, 589 sayfa ve 21x14 ebadındadır. Ön kapak, Ara Güler'in çektiği İstanbul fotoğrafı ile süslenmiştir. "Kulaklı kapak" şeklinde kapağın içine kıvrıldığı bölümde Orhan Pamuk'un fotoğrafı yer almış ve yazarla ilgili bilgiler verilmiştir. Kitabın arka kapağında ise yine İstanbul'un sokaklarını gösteren bir fotoğraf yer alır.

2.6.1. *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* Üzerine

İstanbul-Hatıralar ve Şehir kitabı üzerine Yunanistan'da farklı değerlendirmeler ve çalışmalar yapılmıştır. Örneğin *greek architects.gr* sitesinde bu kitap hakkında Dafni Soulogianni tarafından yazılan "Konstandinoupoli Gibi

¹⁴⁵ Orhan Pamuk, *Ιστανμπούλ, Πόλη και Αναμνήσεις*, çev. Stella Vretu-Sofianidu, (Στέλλα Βρεττού- Σοφιανιδού), Atina, Okeanida, 2005.

İstanbul” başlıklı yazı yayımlanmıştır.¹⁴⁶ Kitabı Yunan okuyucusuna tanıtan Soulogianni’ye göre bu çalışma günümüzün ve geçmişin, objektifin ve subjektifin, şahsinin ve kolektifin, gerçeğin ve hayalin, kozmopolitin ve yerelin, Doğu ve Batı’nın arasında bulunmaktadır. Ele aldığı mekân ve yazarının hayatından izler taşıması kitabın önemini artıran özellikler olarak verilir. Öyle ki İstanbul zaman içinde Flaubert, Gautier, Gordon Byron, Andre Zynt ve Gerard de Nerval gibi Batılı gezginlerin de uğrak yeri olmuş bir şehirdir. Ayrıca sadece İstanbul hayatı değil, yazarın kişisel hayatından da geniş bilgilerin yer aldığı otobiyografik bir eserdir. Soulogianni, Pamuk ve İstanbul hakkında şöyle der: “Orhan Pamuk, İstanbul’u anlatırken kendi kişiliği şehirle birleşmektedir. Kendisi fantastik bir müze yaratır. André Malraux’un sanat eserlerinin değişme noktasını tarif ettiği gibi şehrin üzerine mükemmel bir uygulama yapar.”

Soulogianni, İstanbul sokaklarındaki dolaşmasına bakarak Pamuk’u flaneur olarak niteler. Bunu şöyle açıklamaktadır: “Bu gezinti tarih ve moloz, moloz ve hayat, hayat ve tarih çelişkilerini anlatır.” Soulogianni, aslında, yazarın İstanbul’un ruhunu anlattığını dile getirmektedir. İstanbul’un sur dışında kalan yerlerine, geçmişine, toplumsal bellekteki karşılıklarına uzanmıştır.

Soulogianni’ye göre eserin Yunan okurlar için önemli olan özelliği İstanbul’un bütün tarihî parçalarına yer veren bir bakış açısıyla kaleme alınmasıdır. Pamuk’un eserine bu çizgi, kozmopolit bir şekil vermektedir.

İstanbul-Hatıralar ve Şehir kitabı üzerine Sofia-İrini Tsala tarafından “Orhan Pamuk’un *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* Eserinde Tarihî Öğeler” başlıklı bir makale yazılmıştır.¹⁴⁷ Bu çalışmada, Orhan Pamuk’un eserinde geçen tarihî öğeler değerlendirilmiştir. Yazar tablo oluşturarak, Rumlara ilişkin kitabın bahsettiği bazı

¹⁴⁶ <http://www.greekarchitects.gr>, Dafni Soulogianni (Δάφνη Σουλογιάνη), “Konstandinoupoli Gibi İstanbul” (Ιστανμπούλ όπως Κωνσταντινούπολη), **greek architects.gr**, 08.05.2008 (Erişim Tarihi: 12.01.2017).

¹⁴⁷ Sofia-İrini Tsala, (Σοφία-Ειρήνη Τσάλα), “Orhan Pamuk’un *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* Eserinde Tarihî Öğeler”, (Τα ιστορικά στοιχεία στο βιβλίο του Ορχάν Παμούκ: «Ιστανμπούλ, Πόλη και αναμνήσεις»), Batı Trakya Dimokritos Üniversitesi, t.y., s. 1-28.

bilgileri ders kitaplarındaki tarihî bilgilerle, 1453 ve 1955 tarihlerini alarak bir karşılaştırma yapmış; bazı farklılıklara işaret etmiştir. Ayrıca Orhan Pamuk'un kendi İstanbul zamanı; yani *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* kitabının yayımlandığı zamanki İstanbul değerlendirilmiştir. Tsala, Pamuk'un kendi zamanındaki İstanbul'u nasıl gördüğünü anlatır. Tarihî olaylar üzerinde durulmuştur. 1955 olayları ve Rumların İstanbul'u terk etmesi bu olaylar arasındadır. Sonuç olarak, Orhan Pamuk'un önemli olaylar karşısında Doğu-Batı ikilemi yaşadığını söyler.

Stella Vretu'nun *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* kitabı üzerine “Orhan Pamuk'u Çevirirken” başlıklı *Diavazo* dergisinde bir yazısı yayımlanmıştır.¹⁴⁸ Stella Vretu İstanbul için “Birçok okurun bilinçaltında İstanbul, insanda melankolik duygular yaratan bir yerdir” nitelemesini yaparak şehrin melankolik bir mekân olduğunu söylemektedir ve yazısında mekân-insan ilişkisini hüznün kelimesiyle açıklama yoluna gitmektedir. Öyle ki Orhan Pamuk'un İstanbul'u anlatırken hüznün kelimesini seçtiğine vurgu yapılır. Stella Vretu, Orhan Pamuk'un “hüzün” kelimesiyle ifade etmek istediği hususu şöyle ortaya koymaktadır: “Hüzün kelimesi aslında insanların hissettikleri yalnızlığı ifade etmez, bundan ziyade dünyada milyonlarca kişinin hissettikleri karanlığı anlatmaktadır.” “Orhan Pamuk İstanbul kitabında bir şehrin hüznünü aktarmaktadır”. İstanbul'un ve hatıraların kesiştiği yerde bu eser ortaya çıkmaktadır.¹⁴⁹

“20. Yüzyıl Türk Yazarları: Türk Yazarlar Rumlar Hakkında Yazıyor ve Konuşuyorlar” başlığıyla düzenlenen toplantıda yer alan Thanos Zaragalis konu olarak Orhan Pamuk'un *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* kitabından bahsetmiştir.¹⁵⁰ Thanos Zaragalis, “Yunanların Görüntüleri Günümüz Türk Romanlarında” başlıklı

¹⁴⁸ Stella Vretu-Sofianidu, (Στέλλα Βρεττού- Σοφιανιδού), “Orhan Pamuk'u Çevirirken”, (Μεταφράζοντας τον Ορχάν Παμούκ), *Diavazo*, Atina, s:102, Mayıs 2012.

¹⁴⁹ Stella Vretu,(Στέλλα Βρεττού), **a.g.e.**

¹⁵⁰ Adamantios St. Anestidis, Thanos Zaragalis, Pinelopi Stathi, Maria Harisiadou, **Türk Edebiyatı: 20. Yüzyıl Türk Yazarları Rumlar Hakkında Yazıyor ve Konuşuyorlar**, (Τούρκικη Λογοτεχνία:Τούρκοι λογοτέχνες του εικοστού αιώνα Τούρκοι λογοτέχνες γράφουν και μιλούν για τους Ρωμιούς), Atina, Doğu'muz Çalışma Merkezi, 2007.

konusmasında özellikle yazarın 1955 olaylarına yer verdiği kısımlar üzerinde durmuştur.¹⁵¹

2.7. *Kar (Χιόνι)*

Orhan Pamuk'un *Kar*¹⁵² romanı Yunancaya Stella Vretu tarafından 2007'de çevrilmiştir. Okeanida Yayınevi'nden tarafından yayımlanmış roman karton kapaklı, 686 sayfa ve 21x14 ebadındadır. Ön kapak, karlı bir mekân fotoğrafı ile süslenmiştir. İç kapak sayfasında verilen bilgiler arasında 2002'de İletişim Yayınevi'nden yayımlandığı bilgisi bulunur. Aynı sayfada basım tarihleri de verilmiştir. Kitabın bölümleri Türkçe baskıyla aynı özelliklere göre düzenlenmiş, 1. Bölümden 44. Bölüme kadar devam etmiştir. Romanın son sayfasında yazarın Yunancaya çevrilen kitaplarının isimleri sıralanmıştır. Arka kapakta ise romanın kısa bir tanıtım bilgisi bulunmaktadır.

2.7.1. *Kar Üzerine*

Stella Vretu-Sofianidu tarafından *Diavazo* dergisinde yayımlanan yazıda Orhan Pamuk'un *Kar* romanından bahsedilmiştir. Orhan Pamuk'un yazarlığının gücünü “Orhan Pamuk kitaplarında Türkiye’yi anlatıyor olması Türkiye’yi dünyaya tanıtmıştır”¹⁵³ cümlesiyle ifade eden Vretu, romanın içeriği üzerinde durmuştur.

¹⁵¹ Thanos Zaragalis, (Θάνος Ζαραγκάλης), “Yunanların Görüntüleri Günümüz Türk Romanlarında”(Εικόνες Ελλήνων στην Τουρκική Πεζογραφία των Ημερών μας), **Türk Edebiyatı: 20.yüzyıl Türk Yazarları Rumlar Hakkında Yazıyor ve Konuşuyorlar**, (Τούρκικη Λογοτεχνία:Τούρκοι λογοτέχνες του εικοστού αιώνα Τούρκοι λογοτέχνες γράφουν και μιλούν για τους Ρωμιούς), s. 218-219.

¹⁵² Orhan Pamuk, *Χιόνι*, öv. Stella Vretu-Sofianidu (Στέλλα Βρετού- Σοφιανιδού), Atina, Okeanida, 2007.

¹⁵³ Stella Vretu, (Στέλλα Βρετού), **a.g.e.**

Yazarın *Kar* romanıyla Türkiye'nin siyasi manzarasını Kars şehrinin bütün kozmopolitliği içinde başarılı bir şekilde yansıttığını belirtmiştir.

Diavazo dergisinde yayımlanan Elena Huzuri'nin "Orhan Pamuk: Batılı bir Anadolu" ¹⁵⁴ başlıklı yazısında ise *Kar* romanı, yazarın diğer romanlarına nazaran siyasi öğelerin daha çok öne çıktığı bir eser olarak nitelenir. Yazarın, yine özdeşleştirme yöntemini kullandığı, kendi kişiliğini romanın sonuna doğru hissettirdiği öne sürülür. Huzuri, olayların geçtiği mekân üzerinde de durmuştur. Romana ismine de veren Kars ilinin mekân olarak seçilmesinin tesadüf olmadığını ileri sürer. Yazarın romana dair başka kaynaklarda yer bulmuş görüşlerine dayanarak Kars'ın mekân olarak seçiminde insanların çoğunlukla mutsuz yaşatıları, kimlikleri açısından kozmopolit bir özelliğe sahip olması belirleyici olmuştur.

2.8. Masumiyet Müzesi (Το Μουσείο της Αθωότητας)

Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi* ¹⁵⁵ Yunancaya Stella Vretu tarafından 2009'da çevrilmiştir. Karton kapaklı, 808 sayfa ve 21x14 ebadındaki roman Okeanida Yayınevi'nden çıkmıştır. Yunanca baskının kapak resminde, bir arabada oturan başkarakterler görüntülenmiştir. "Kulaklı kapak" şeklinde kapağın içine kıvrıldığı bölümde yazarın diğer çeviri kitaplarında da olduğu gibi Orhan Pamuk'un hayatı ve eserleri yazılmıştır. Türkçe baskıdaki İçindekiler kısmı 83 alt başlığıyla aynen Yunanca baskısına aktarılmıştır. Yunanca baskısında önce bir harita bulunur ve müzenin olduğu yer Yunanca verilmiştir. Karakter dizisi haritadan sonra gelmektedir. Kitabın sonunda ise Orhan Pamuk'un diğer kitaplarının ismi verilmiştir. Arka kapakta "Hayatımın en mutlu anıymış, bilmiyordum" sözü ve romanın kısa bir tanıtım bilgisi bulunmaktadır.

¹⁵⁴ Elena Huzuri, (Ελενα Χουζούρη), "Orhan Pamuk: Batılı Bir Anadolu", (Ορχάν Παμούκ, ένας δυτικός ανατολίτης), *Diavazo*, Atina, s: 86, Mayıs 2012.

¹⁵⁵ Orhan Pamuk, *Το Μουσείο της Αθωότητας*, çev. Stella Vretu-Sofianidu, (Στέλλα Βρεττού-Σοφιανιδού), Atina, Okeanida, 2009.

2.8.1. *Masumiyet Müzesi* Üzerine

Yunanistan’da *Masumiyet Müzesi* romanı üzerine birçok eleştiri yapılmıştır. Stella Vretu’nun *Diavazo* dergisinde yayımlanan “Orhan Pamuk’u Çevirirken” başlıklı yazısı, romana yer veren çalışmalardan birisidir. Stella Vretu içeriğinden yola çıkarak romanı melodramatik olarak niteler. Bu yönüyle roman ile Yeşilçam filmleri arasındaki benzerliğe dikkati çeker. Pamuk’un romanı üzerinden, kurgunun konu edildiği zaman zarfında Türk halkının aşkı nasıl yaşadığının okura bir bakıma anlatıldığı söylenir.¹⁵⁶ Romanın başkarakterinin saplantılı kişiliği ve sevdiği kızın dokunduğu tüm eşyaları toplaması belirtilirken kurgunun bu yönünün sonradan gerçeklik kazandığına değinilir. Stella Vretu bu durumu şöyle anlatmıştır: “Daha sonra bu eşyalar gerçek bir müzede sergilendiğinde, bu aşka kilit vurulmuştur.”

Stella Vretu bu müzenin açılması ve gerçeklik kazanmasının, yazarın romanı kendisiyle özdeşleştirilmesi sayesinde olduğunu belirtir. Yazarın kitabı yazmak ve sonradan açtığı müze için pek çok müzeyi gezdiğini ve insanların evlerini müzeye çevirmelerinin kendisi için ilham kaynağı olduğu bilgisini verir. Romanın da aslında gerçek müzeye girmek için bir bilet olduğu Yunan okuruna aktarılır.¹⁵⁷

Stella Vretu, *Masumiyet Müzesi*’ni çevirirken yaşadığı tek endişenin bunu inandırıcı bir şekilde yapamama korkusu olduğunu söylemiştir.

Eleanna Vlastou, *Book Voice*¹⁵⁸ dergisinde Orhan Pamuk’un *Masumiyet Müzesi* ile ilgili bir yazı yayımlamıştır. “Masumiyet Müzesi, Orhan Pamuk” başlıklı yazıda romanın 70’li ve 80’li yıllarda İstanbullu zengin bir ailenin Batılı yönlerini öne çıkardığı ve o dönemin zenginlerinin yaşam tarzlarının ortaya koyulduğu, siyasi

¹⁵⁶ Stella Vretu-Sofianidu, (Στέλλα Βρεττού- Σοφιανιδού), “Orhan Pamuk’u Çevirirken”, (Μεταφράζοντας τον Ορχάν Παμούκ), *Diavazo*, Atina, s:102, Mayıs 2012.

¹⁵⁷ Stella Vretu-Sofianidu, **a.g.e.**

¹⁵⁸ http://www.athensvoice.gr/culture/book/4791_book-voice-294?page=17, Eleanna Vlastou, (Ελεάννα Βλαστού): “Masumiyet Müzesi, Orhan Pamuk”, (Το Μουσείο της Αθωότητας, Ορχάν Παμούκ), Atina, **Book Voice**, c:294, 17.03.2010 (Erişim Tarihi: 04.02.2017).

gelişmelerine yer verildiği belirtilmektedir. Eleştirmenin üstünde durduğu kısımlar, Doğu kültüründe evlilik öncesi cinsel ilişkinin yasak olması, sinema filmleri üzerinde sansür olması, alkolün kaçak olması ve insanların eğlence hayatının siyah-beyaz televizyon karşısında kısıtlanmış olması gibi konulardır. Romanın etkileyici bir hususu olarak İstanbul anlatımına dikkati çeker. Romanda basit bir hikâye üzerinden kahramanın iç dünyasındaki gelgitlerin okura seyrettirildiği belirtilmiştir.

Romanın mutluluk ve zaman kavramlarını olay örgüsünde odak yaptığı tespitinde bulunulmuştur. Başkahramanın eşyalara karşı takıntılı tavrının romanda eşyalara birinci derecede anlam kazandırdığı ve onlara bir teselli aracı olma işlevi yüklediği değerlendirilmesine gidilmiştir.

Diavazo dergisinde Elena Huzuri, Orhan Pamuk'un bütün romanları üzerine eleştiriler yaparken, *Masumiyet Müzesi*'ni şöyle anlatmaktadır: İlk etapta romantik bir aşk hikâyesi vardır; ancak roman sadece bir aşk romanı olarak görülmez, aslında okurun daha derin sorunlarla karşı karşıya geldiğini görürüz. Konu olarak, Türkiye'nin Yeşilçam filmlerine yakınlık gösterir. Orhan Pamuk, İstanbul'u bir kez daha okuyucuların gözleri önüne sermektedir. Bu sefer, 1970'li ve 1980'li yılların atmosferini aktarır. Türkiye'nin darbe dönemlerinde yaşananları, kadının toplumdaki yerini, bireyler arasındaki sosyal ve politik farklılıkları, medeniyet farklılıklarını ortaya koymaktadır.

Eleştirmen, *Masumiyet Müzesi*'nin aslında Orhan Pamuk'un kendisiyle bir iç savaşı gibi görüldüğünden söz etmektedir. Orhan Pamuk, Elena Huzuri'ye göre kendini *Masumiyet Müzesi*'nin ana karakteriyle özdeşleştirmiştir. Romanın iç sesi, Orhan Pamuk'un gerçek hayatıyla zıtlıklar içermektedir. Orhan Pamuk, kendi eşyalarını ve hayat parçalarını toplamaktadır. Kaybolmuş zamanının ve gençlik yıllarının arayışı içindedir. Huzuri yazarın, eşyalara ve küçük teferruatlara yoğun bir şekilde önem vermesini, açıkta kalmış hesapları kapatmak isteği olarak yorumlamıştır.

Critique adlı elektronik dergide Hrisoula Vakirci¹⁵⁹ tarafından Orhan Pamuk ile ilgili yayımlanan “Masumiyet Müzesi, Orhan Pamuk” başlıklı yazıda Orhan Pamuk’un *Masumiyet Müzesi*’nin tanıtımı yapılmaktadır. Eleştirmene göre *Masumiyet Müzesi*; aşk, bağlılık, tutku, arkadaşlık ile kurulmuş bir kitaptır ve mutluluk, hâkimiyet ile bağlanmaktadır.

Vakirci’nin yazısında özetle, Pamuk’un kitabının aslında en duygusal hikâyelerden biri olduğu vurgulanmaktadır. Vakirci, romanı “karakterlerin cinsel ilişkilerini, toplumda kadın haklarını ve Müslüman bir toplumun bekâret konusuna bakışını öğrenmekteyiz” şeklinde ifade etmektedir. Hrisoula Vakirci, İstanbul’da 70’li ve 80’li yıllarda toplumda ve iktidar sınıfında değişikliklerin sezildiğini öne sürmektedir. Eleştirmen, romanın olay örgüsünü kısaca betimlemektedir. Kemal ile Sibel’in nişanını, Kemal’in Füsün ile olan gizli ilişkisini, sonunda Kemal’in nişanlısından ayrılıp Füsün’la yaşama arzusunu anlatmaktadır. Kemal ve Füsün’un evlenme konusu bile başkarakterin duygularının değişmesine engel olmamıştır. Vakirci, Orhan Pamuk’un kahramanının küçük eşyaları toplanması ile başlayan takıntısının, *Masumiyet Müzesi*’nin özünü oluşturduğunu dile getirmektedir.

Orhan Pamuk’un *Masumiyet Müzesi* ile ilgili *Kathimerini* gazetesinde Dimitris Rigopoulos¹⁶⁰ tarafından “Pamuk’un İstanbul’u 2010’nun Sembölü” başlıklı bir eleştiri yayımlanmıştır. Dimitris Rigopoulos, *Masumiyet Müzesi*’nin 10.000 adet baskısının yedi gün içinde satılmasının üzerinde durmuş ve bu durumun kitabın yayıncısı Okeanida Yayınevi’nin de beklemediği bir başarı olduğunu belirtmiştir. Kitabın çok satılması büyük bir başarı olarak vurgulanırken ayrıca yazarın diğer kitaplarının satılması için de ön ayak olduğu söylenmiştir.

Masumiyet Müzesi üzerine yapılmış olan diğer eleştirilerde karşılaşılan kitabın ilk cümlesi “Hayatımın en mutlu anıymış, bilmiyordum” ifadesine yer verme burada

¹⁵⁹ www.critique.gr, Hrisoula Vakirci, (Χρυσούλα Βακίρτζή), “*Masumiyet Müzesi*”, (Το Μουσείο της Αθωότητας), **critique.gr**, 23.8.2010 (Erişim Tarihi: 09.03.2017).

¹⁶⁰ <http://www.kathimerini.gr/380115/article/politismos/arxeio-politismoy/h-polh-toy-pamoyk-shmaia-toy-2010>, Dimitris Rigopoulos, (Δημήτρης Ρηγόπουλος), “Pamuk’un İstanbul’u 2010’nun Sembölü”, (Η «Πόλη» του Παμούκ σημαία του 2010), **Kathimerini**, 23.12.2009 (Erişim Tarihi: 11.12.2016).

da söz konusudur. Dimitris Rigopoulos, romanın çelişkili bir aşk hikâyesini anlattığından bahseder. Bu hikâyenin dünya genelinde birçok gazeteye makale konusu olduğunu; örneğin Marie Arena Seattle'nin *Washington Post* gazetesinde *Masumiyet Müzesi*'ni dünya edebiyatının sayılı kitapları arasına koyduğunu belirtir. Ayrıca Orhan Pamuk'un eserlerinin F. Scott Fitzgerald-*The Great Gatsby* (*Muhteşem Gatsby*), William Styron-*Sophie's Choice*, Gabriel Garcia Marquez-*Kolera Günlerinde Aşk* gibi önemli isimlerin yanında yer aldığı belirtilir. Rigopoulos, bu romanda da yazarın İstanbul'a olan tutkusunun öne çıktığını bir tespit olarak dile getirmiştir. Öyle ki eleştirmen "İstanbul Tanpınar Edebiyat Festivali" gibi organizasyonların oluşumuyla, yazarın bu romanındaki gibi eserlerinde İstanbul'a bu derecede yer vermesinin kamuoyunda yarattığı etki arasında bir ilişki kurmuştur. Ayrıca Rigopoulos, *Masumiyet Müzesi*'nin 2010'da İstanbul'un Avrupa kültür başkenti olmasından sonra okur tarafından daha da tanındığına dikkati çekmiş ve yazarın, romanda geçen eşyaların sergilendiği bir müze açtığına yer vermiştir.

Lifo gazetesinde Konstantinos Bouras¹⁶¹ ve Vena Georgapoulou¹⁶² *Masumiyet Müzesi* romanının tanıtımını yapmışlardır. Paris Spinou, "Müze'de Aşk" başlığıyla *Eleftherotipia* gazetesinde *Masumiyet Müzesi* üzerine bir yazı yayımlanmıştır.¹⁶³ Bu yazılarda *Masumiyet Müzesi*'nin kısa bir özeti yapılmıştır. *Masumiyet Müzesi* gibi bir romanın fikrinin yazarın düşünce dünyasında nasıl doğduğunun, okur açısından cevabı merak edilen önemli bir soru olduğu söylenmiş ve yazarın romandaki

¹⁶¹ <http://www.lifo.gr/mag/columns/2780>, Konstantinos Bouras,(Κωνσταντίνος Μπούρας), "Yazar ve Eleştirmen Konstantinos Bouras Altı Kitap Hakkında Yazmaktadır"(Ο συγγραφέας και κριτικός Κωνσταντίνος Μπούρας γράφει για τα 6 βιβλία που τον ταξίδεψαν), **Lifo**, 18.3.2010 (Erişim Tarihi: 09.05.2017).

¹⁶² <http://www.lifo.gr/mag/features/3285>, Vena Georgakopoulou, (Βένα γεωργακοπούλου): "Masumiyet Müzesi'nde", (Στο μουσείο της Αθωότητας), **Lifo**, 13.6.2012, (Erişim Tarihi: 09.03.2017).

¹⁶³ <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=07/03/2010&id=138007>, Paris Spinou, (Πάρης Σπίνου): "Pamuk'un Müzesi", (Το μουσείο Παμούκ), **Eleutherotipia**, 25.12.2009, (Erişim Tarihi: 10.03.2017).

başkarakterle ne kadar yakın ya da aynı kişi olabileceği üzerine Yunan okuyucuları düşündürülmeye sevk edilmiştir.

Masumiyet Müzesi üzerine Hrisa Spiropoulou tarafından *Kathimerini* gazetesinde bir eleştiri yayımlanmıştır.¹⁶⁴ Hrisa Spiropoulou, Orhan Pamuk’u tanıtıcı bilgiler verirken romana ilişkin olarak ise “Orhan Pamuk, şüphesiz en önemli yazarlardan biridir ve bir dünya yazarı karakterini kazanmıştır. Bunları daha önceki kitaplarıyla başarmıştır. *Masumiyet Müzesi*’nin daha ziyade; bir aile, bir şehir, bir millet ve geçmişte var olup da artık kaybolan, zamanın akışıyla sönen her şey” olduğunu ifade etmektedir.

Spiropoulou’ya göre, kitabın hikâyesi her ne kadar basit ve günlük hayattan çıkmış olsa da Orhan Pamuk özenerek her bir küçük detayı vermekle şehre, bir zamanların İstanbul’una katkıda bulunmuştur. Ayrıca hikâyenin zaman akışında insanların düşünceleri, âdetleri ve İstanbul’un mekânsal olarak her bir yeri betimlenmektedir. Hrisa Spiropoulou, Orhan Pamuk’un kullandığı anlatım tekniklerini aktarmıştır. Birinci tekil şahıstan Orhan Pamuk’un başkarakterle dönüşmesi ve Pamuk’un karakterin alter ego’su olarak değişimi anlatılmıştır.

Spiropoulou, Orhan Pamuk’un anlatımına dair şunları da söyler: “Aslında Orhan Pamuk, yazdığında sadece hikâyesini anlatmak değil amacı, daha fazla anlattığı konuyu kendi felsefesiyle, hayatının bizzat verdiği anlamları, zaman karşısında oluşturduğu düşüncelerini karıştırarak hikâyesini ortaya koymaktadır.” Spiropoulou’ya göre Orhan Pamuk bu düşüncelerini aktarırken mutluluk ve panik gibi hisleri karıştırmaktadır. Panik çünkü hayatta en değerli eşyalarını bir gün kaybedebileceğini bilmektedir.

Eleştirmen, yazarın romanla ilgili sonradan müze kurmasına da yazısında yer verir. Müze ile ilgili şu yorumu yapmaktadır: “Müzeler aslında hatıraların yeridir. Zamanında yaşanmış eşyalarla bir bağ kurulmuştur. Eskinin canlandırılmasına sebep

¹⁶⁴ <http://www.kathimerini.gr/385898/article/politismos/arxeio-politismoy/anazhtwntas-ton-xameno-xrono-stis-aktes-toy-vosporoy>, Hrisa Spiropoulou, (Χρύσα Σπυροπούλου), “Boğaz’ın Kıyılarında Geçen Zamanın Arayışı”, (Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο στις ακτές του Βοσπόρου), **Kathimerini**, 23.2.2010 (Erişim Tarihi: 17.04.2017).

olan müzeler, bir yanılsama yaşıtır. Bu müzeyi Orhan Pamuk 2010'da açmaya karar vermiştir.”

Eleştirmene göre Pamuk bu romanıyla Anadolu'nun Proust'u olarak anılmaktadır. Zira kendisini kaybolmuş zamanın arayışında bulmuştur. Çeviri konusunda ise Hrisa Spiropoulou eserin büyük bir başarıyla çevrildiğini dile getirir. Eleştirmenin tek önerisi, eserle birlikte bir sözlük kullanılmasıdır.

Vima gazetesinde *Masumiyet Müzesi* üzerine Anastasis Vistonitis tarafından “Aşkın Yalnızlığı” başlıklı yazı yayımlanmıştır.¹⁶⁵ Eleştirmenin Orhan Pamuk hakkındaki yorumları olumludur. Vistonitis, *Masumiyet Müzesi* hakkında “uzun bir eser olan *Masumiyet Müzesi* yazarın en iddialı ve en iyi romanlarından biridir” der. Vistonitis'e göre, genellikle Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan adaylar daha sonra tekrar eser yaratmıyorlar ya da verdikleri eser kalitesiz sayılıyor. Orhan Pamuk ise başarısını devam ettirmektedir. Anastasis Vistonitis, Orhan Pamuk için şu sözleri kullanır: “58 yaşında olan Türk yazar, bu kitabıyla Nobel Edebiyat Ödülü'nü hak ettiğini kanıtlamıştır”.

Vistonitis'e göre, *Masumiyet Müzesi* mükemmel kurgusu, kusursuz öyküleme yeteneği, atmosferi, nostaljisi, acı ve sert olmasıyla derin insanî duygulara erişen bir romandır. Eleştirmenin vurguladığı bir başka nokta ise Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi*'yle de Doğu ile Batı'nın arasında; yani bir ayağı Avrupa'da diğer ayağı ise Asya'da olmasıdır.

Anastasis Vistonitis *Masumiyet Müzesi* ile ilgili ayrıca “Ama bu masumiyet kimindir?” diye sorar ve “Bütün kitap boyunca, otuz yıl süren bir masumiyetin günahı ve suçluluk ötesi anlatılır” diye cevaplar.

Eleftherotipia gazetesinde Konstantinos Bouras tarafından *Masumiyet Müzesi* ile ilgili bir eleştiri yayımlanmıştır.¹⁶⁶ “Avrupaî İstanbul Anadolu'nun Batıl

¹⁶⁵ <http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=304642>, Anastasis Vistonitis, (Αναστάσης Βιστωνίτης): “Aşkın Yalnızlığı”, (Η εφημέρα του έρωτα), **Vima**, 13.12.2009 (Erişim Tarihi: 20.01.2017).

¹⁶⁶ <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=21/05/2010&id=164396>, Konstantinos Bouras, (Κωνσταντίνος Μπούρας): “Avrupaî İstanbul Anadolu'nun Batıl İnançlarıyla Savaşır”, (Η ευρωπαϊκή

İnançlarıyla Savaşır” başlıklı bu yazıda Orhan Pamuk: Batılı değerlere sahip, ülkesinin problemlerini açıkça söyleyebilen bir aydın ve bir İstanbul yazarı olarak tanıtılır.

Bouras’a göre Orhan Pamuk, 1975-1985 yılları arasındaki eski bir aşk hikâyesini anlattığı *Masumiyet Müzesi*’nde bütün küçük eşyaları ve detayları sergilemek arzusundan bu hikâyeye kapılmıştır. Romanın içeriğinden Yunan okuyucuların, sosyo-etnik, dinî ve epistemolojik konularla ilgili bilgi edindiğini vurgular. Orhan Pamuk’un bu kitabının özelliği 780’li sayfalara kadar karakterin sesinin işitilmesidir. Daha sonra romanda Orhan Pamuk, yazar olarak karşımıza çıkmaktadır. Hayalle gerçekliğin arasında bir roman müzesinin gerçek bir müzeye dönüşmesi anlatılmaktadır.

Eleştirmen, *Masumiyet Müzesi* romanının ortalarından sonra, hikâyenin akışının yavaşladığını belirtmiştir. Üstelik Angelopoulos’un Yunan filmleriyle hikâye arasında benzetmeler yapılabildiğini anlatmaktadır. Bouras’a göre, Orhan Pamuk aslında bu romanıyla Türkiye’nin, yani kendi şehri olan İstanbul’un modern, cefakâr tablosunu çizmiştir. Bouras, Yunan okurların da bu İstanbul’u sevdiklerini öne sürmektedir.

Bu yazıda, kitabın çevirmeni Stella Vretu hakkında olumsuz bir eleştiri yapılmıştır. Bouras, Stella Vretu eseri çok aceleci çevirmiş ve bazı kısımlarında yazım hataları bulunmaktadır, der.

2.9. Öteki Renkler (Τα Άλλα Χρώματα)

Orhan Pamuk'un *Öteki Renkler*¹⁶⁷ kitabı Yunancaya Stella Vretu tarafından 2010'da çevrilmiştir. Roman Okeanida Yayınevi'nce karton kapaklı, 651 sayfa ve 21x14 ebadında çıkmıştır. Ön kapakta, Orhan Pamuk'un fotoğrafı kullanılmıştır. "Kulaklı kapak" şeklinde kapağın içine kıvrıldığı bölümde yazarla ilgili bilgiler verilmiştir. Türkçe-Yunanca baskılar arasında farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıkların bazıları başlıklandırma, bazıları ise içerik yönündendir. Örneğin Yunanca tercümedeki içindekiler kısmı Türkçe baskısına göre farklıdır. Yunanca tercümede içindekiler kısmında başlıkların sıralanması 1'den 73'e kadar verilmiştir. Türkçe baskısına göre bu başlıkların numaralandırılması sayı olarak ve adlandırma yönünden değişim göstermektedir. Örneğin Türkçe baskının "Yaşam Tarzı ve Endişeler" başlığını taşıyan ilk başlığı Yunanca tercümede "1. Görünen Yazar" şeklinde çevrilmiştir.¹⁶⁸ Dolayısıyla Türkçe baskısına göre daha farklı bölüm adlarının kullanıldığı, hatta *Babamın Bavulu* kitabından alınan "İma Edilen Yazar" kısmı gibi Türkçe baskısında olmayan bölümlerin olduğu da görülmektedir.¹⁶⁹ Ön

¹⁶⁷ Orhan Pamuk, *Τα Άλλα Χρώματα*, Çev. Stella Vretu-Sofianidu, (Στέλλα Βρετού-Σοφιανίδου), Atina, Okeanida, 2010.

¹⁶⁸ Yunancası: 1.υποφώσκων συγγραφέας.

¹⁶⁹ Türkçe baskısına göre daha farklı bölüm adları kullanılmıştır: "1. Görünen Yazar, 2. Babam, 3. 29.4.1994 Üzerine Notlar, 4. Bahar Öğleden Sonra, 5. Akşamları Yorgun Argın, 6. Yataktan Kalkınca, Gecenin Sessizliğinde, 7.Eşyalar Konuşurken Sizler Nasıl Uyuyorsunuz?, 8.Sigarayı Bırakalı, 9. Martı Yağmurda, 10. Martı Kıyıda Ölür, 11. Mutlu Olmak, 12.En Güzel Saatim, 13. Okula Gitmeyeceğim, 14.Rüya ile Biz, 15.Rüya Kederlenince, 16. Manzara, 17. Köpekler Hakkında Bildiklerim, 18. Yazarın Rüyalari, Köpeklerin Dişleri, 19. Fırtınadan Sonra, 20. Eskiden Burası, 21. Kimsesiz Adamın Evi, 22. Berberler, 23. Yangınlar ve Kalıntılar, 24. Sandviç Frankfurt Sosisle, 25. Boğaz'ın Gemileri, 26. Adalar, 27. Zelzele, 28. Zelzelenin Korkusu İstanbul'da, "Kitaplar ve Okuma", 29. Bazı Kitaplarımdan Nasıl Kurtuldum", "30. Okuma için: Kelimeler ve Resimler 31.Okumanın Zavki, 32. Dokuz Kitabı İçin Notlar, 33. Binbir Gece Masalları Okuyun ya da Okumayın, 34. Tristram Shandy: Herkesin Böyle Bir Amcası Olmalı, 35. Victor Hugo, 36. Dostoyevski, 37. Korkunç Şeytanlar, 38. Karamazov Kardeşler, 39. Nabakof'un Anda ve Lolitası, 40. Cami- Önsöz, 41. Bir Mutsuzluk Anında Thomas Bernhard'ı Okumak, 42. Thomas Bernhard'ın Roman Dünyası, 43. Mario Vargas-Liosa ve Üçüncü Dünya Edebiyatı, 44. Salman Rushdie: Şeytan Ayetleri ve Romancının

sözde *Öteki Renkler* kitabının otobiyografik özelliğinden dolayı *Babamın Bavulu*'ndan bazı kısımların kitaba alındığı açıklaması yapılmıştır. Son bölüm olarak da *Babamın Bavulu* kitabının hikâyesi anlatılmıştır.¹⁷⁰ Arka kapakta ise kitabın kısa bir tanıtım bilgisi bulunmaktadır.

2.9.1. *Öteki Renkler* Üzerine

Öteki Renkler kitabı üzerine Nena Kokkinaki tarafından *Eleutherotipia* gazetesinde bir eleştirisi yayımlanmıştır.¹⁷¹ Nena Kokkinaki, Orhan Pamuk'u Yunan okuyucularına tanıtırken, yazarın dünyaca tanınmış başarılı bir yazar olduğunu belirtmekte ve *Öteki Renkler* kitabının içeriğini Yunan okuyucularına aktarmaktadır. Kokkinaki'ye göre bu kitabıyla yazar, kendi varoluş endişesini okuyucularla paylaşmaktadır. Dünya üzerinde yaşanan problemler karşısında kendisinin duyarlılığını dile getirmektedir. Bununla birlikte Orhan Pamuk'un kendi edebî

Özgürlüğü, “Politik, Avrupa ve Diğer Özünü Tanıtan Problemler” başlıklı bölüm 45. Artur Miler’in Konuşması, 46. Giriş Yasak, 47. Avrupa Nerede?, 48. Akdeniz Kimliğini İsteyenlere Kılavuz, 49. İlk Pasaportum ve Avrupa’da Diğer Seyahatlerim, 50. Andre Zınt, 51. Doğu-Batı Tatil Ziyaretleri, Milliyetçilik, 52. Mahkumların Öfkesi, 53. Kazalar ve Din, 54. Kars’ta ve Frankfurt’inde, 55. Davam, 56. Kimin İçin Yazıyorsunuz?, 57. Beyaz Kale-Sonsöz, 58. Kara Kitap-On Sene Sonra, 59. Röportajlardan Seçmeler, Yeni Hayat Üzerine, 60. Röportajlardan Seçmeler, Benim Adım Kırmızı Üzerine, 61. Benim Adım Kırmızı, 62. *Kar* Defterinden Kars’ta, “Başka Şehirler, Başka Kültürler” başlığı altında 63. Şirin’in Sürprizi, 64. Ormanda ve Dünya Kadar Eski, 65. Faili Meçhuller ve Dedektif Romanları: Köşe Yazarı Çetin Altan ve Şeyhülislâm Ebussuud Efendi, 66. Ankart ya da Ah Kleopatra!, 67. Niçin Mimar Olmadım?, 68. Selimiye Camisi, 69. Bellini ve Anadolu, 70. Siyah Kalem, 71. Anlam, “Başka Şehirler, Başka Kültürler” bölümünün alt başlıkları şöyle sıralanmıştır: 72. Amerikanlarla İlk Görüşmelerim, 73. Dünyanın Başkentinden Gösterimler, New York, 1986. İçindekiler son kısmında Pamuk’un Paris Review’unda verdiği röportaj, “Bir Hikâye, Pencereden Bakmak”, “Babamın Bavulu” yer almaktadır.

¹⁷⁰ Orhan Pamuk, **Babamın Bavulu**, s. 7-38.

¹⁷¹ <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=07/04/2011&id=266071>, Nena Kokkinaki, (Néva Κοκκινάκη), “İğne ve Kuyu”, (Η βελόνα και το πηγάδι), **Eleutherotipia**, 07.04.2011 (Erişim Tarihi: 10.03.2017).

portresini de çizmek istediği söylenmektedir. Çünkü yazarın, içinde yaşadığı toplumun günlük hayatını konu edinirken edebî karakterine etki eden unsurları da böylece anlattığından bahsedilir.

Eleştirmen, yazarın edebiyata bağlılığını “Orhan Pamuk kitapları için yaşar ve onların içinde kendini yaşatır” sözüyle vurgulamıştır. Batı ile olan ilişkisine temas ederken yazarın sadece Batı’ya yönelmediğini ve hatta bazı kısımlarda koptuğunu öne sürmektedir. Kitapta anlatılanlara bakıldığında Orhan Pamuk’un yaşamı üzerinde İstanbul’un etkisinin açıkça görülebileceği belirtilmektedir.

Stavro Dioskouridi tarafından *Lifo* gazetesinde *Öteki Renkler* kitabı hakkında bir yazı yayımlanmıştır.¹⁷² “İnatçı Bir Yazar” başlıklı bu yazıda eleştirmen, Orhan Pamuk ile ilgili birtakım bilgiler vermiş ve daha ziyade kitabı Yunan okuyucusuna tanıtmayı amaçlamıştır.

Kouzeli Labrini, Orhan Pamuk’un *Öteki Renkler* kitabı üzerine *To Vima* gazetesinde “Pamuk’un Elinden Pamuk-Biyografisi” başlıklı yazısını yayımlamıştır.¹⁷³ Kouzeli Labrini bu yazısında Orhan Pamuk’u Yunan okuyucularına tanıttıktan sonra *Öteki Renkler* kitabı üzerine değerlendirmelere geçmiştir. Yunan okuyucuları için çevrilmiş olan *Öteki Renkler* kitabının Türkçe baskısından farklı olduğuna dikkat çekilir. Yazarın böyle bir kitabı yazma nedeni sorgulanırken cevap, yazarın “Unutulmak korkusundan yazıyorum.” sözleriyle verilmiştir.

Ta Nea gazetesinde Roula Georgakopoulou’n “Anahtar Deliğinden Hayatlar” başlıklı yazıda Orhan Pamuk’un yine *Öteki Renkler* kitabı tanıtılmıştır.¹⁷⁴ Eleştirmen, otobiyografik eserlerin her zaman ilginç olduğunu vurgular. Çünkü okuyucuya

¹⁷² <http://www.lifo.gr/mag/columns/5310>, Stavro Dioskouridi,(Στάυρος Διοσκουρίδης), “İnatçı Bir Yazar”, (Ο Επίμονος συγγραφέας), **Lifo**, 9.2.2011 (Erişim Tarihi:01.03.2017).

¹⁷³ <http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=371352>, Kouzeli Labrini,(Λαμπρινή Κουζέλη), “Pamuk’un Elinden Pamuk-Biyografisi”, (Ο Παμούκ δια χειρός Παμούκ), **To Vima**, 05.12.2010 (Erişim Tarihi: 10.04.2017).

¹⁷⁴ <http://www.tanea.gr/old-page-categories/books/article/4608710/?iid=2>, Roula Georgakopoulou, (Ρούλα Γεωργακοπούλου), “Anahtar Deliğinden Hayatlar”, (Μέσα από την κλειδαρότρυπα της ζωής τους), **Ta Nea**, 11.12.2010 (Erişim Tarihi: 12.03.2017).

böylece başkalarının hayatlarına tanık olmaya izin verilmiştir. *Öteki Renkler* kitabının da bu özelliği ile önemli olduğu belirtilir. Hatta yazarın “belki de elinizde tuttuğunuz bu kitap hayat boyunca hedeflediğim bir eserdir” sözüne yer vererek bu önemi kuvvetlendirir. Yazarının henüz bir romanında yerini bulamamış durumların, hayatından parçaların, fikirlerin eserin özünü oluşturduğu söylenir.

Antonis Furlis tarafından *Öteki Renkler* kitabının *Protagon* sitesinde tanıtımı yapılmıştır.¹⁷⁵ “Öteki Renkler” başlıklı yazısında Antonis Furlis, Orhan Pamuk’un *Öteki Renkler* kitabı ile kendisini okuyucularına tanıtmak istediğini söyler.

Mikela Hartoulari *Ta Nea* gazetesinde, “Orhan Pamuk’un İçini Dökmesi”¹⁷⁶ başlıklı yazısında *Öteki Renkler* kitabı üzerinde durmaktadır. Bu yazıda, ERT televizyonunda yayımlanmış Andeos Hrisostomidis tarafından Orhan Pamuk ile yapılan röportajın ardından *Öteki Renkler* kitabının çevrildiği bilgisine yer verilmiş; Mikela Hartoulari, bu kitapla Orhan Pamuk’un kişiliğini daha iyi tanıdığını açıklamıştır. Dolayısıyla Orhan Pamuk’un edebî ve düşünce dünyasını daha iyi anlamada bu kitabın önemine vurgu yapar. Orhan Pamuk’un kendi sözlerine yer vererek edebiyatın yazarın hayatındaki önemine dikkati çeker. Hartoulari, Orhan Pamuk’u ‘sui generis’ yani nevi şahsına münhasır bir yazar olarak gördüğünü söylerken kendine kapalı olan yönlerinin olduğunu da bu şekilde belirtmektedir. Ayrıca Hartoulari’ye göre, yazarın babasını anlattığı kısımlar kitabın en duygusal sayfalarıdır.

¹⁷⁵<http://www.protagon.gr/epikairota/politismos/alla-xrwmata-orxan-pamouk-wkeanida-11706000000>, Antonis Furlis, (Αντώνης Φουρλής), “Öteki Renkler, Orhan Pamuk”, («Άλλα Χρώματα», Ορχάν Παμούκ), **protagon.gr**, 15.01.2012 (Erişim Tarihi: 12.03.2017).

¹⁷⁶ <http://www.tanea.gr/old-page-categories/books/article/4610375/?iid=2>, Mikela Hartoulaki, (Μικέλα Χαρτουλάκη), “Orhan Pamuk’un İçini Dökmesi”, (Το στριπτιζ του Παμούκ), **Ta Nea**, 23.12.2010 (Erişim Tarihi: 12.03.2017).

2.10. *Cevdet Bey ve Oğulları* (Τζεβντέτ Μπέη και οι Γιοι του)

Orhan Pamuk'un bu ilk kitabı Yunancaya Stella Vretu tarafından çevrilmiş¹⁷⁷ ve 2012 yılında Okeanida Yayınevi'nce yayımlanmıştır. Kitap karton kapaklı, 784 sayfa ve 21x14 ebadındadır. Eleni Kaskarika tarafından düzenlenmiş ön kapakta Mustafa Kemal Atatürk'ün bir fotoğrafının aynadaki yansıması kullanılmıştır. Yunanca baskısında kapak fotoğrafında Mustafa Kemal Atatürk'ün kullanılmış olması Yunan okuyucularının kitaba ilgisini artıran bir durumdur. Son sayfada Orhan Pamuk'un Yunancaya çevrilmiş olan bütün eserleri mevcuttur. Arka kapakta ise romanın kısa bir tanıtım bilgisi bulunmaktadır.

2.10.1. *Cevdet Bey ve Oğulları* Üzerine

Kouzeli Lambrini, *To Vima* gazetesinde “Üç Kuşak Osmanlı Elitleri” başlıklı bir yazı yayımlamış ve bu yazıda Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* üzerinde durmuştur.¹⁷⁸ Yazarın ilk romanı olduğu vurgulanmış ve burada hızlı bir değişim içindeki toplumda İstanbullu bir ailenin yaşantısının konu edildiği söylenmiştir.

Mikela Hartoulaki tarafından Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* romanı üzerine “Bir Burjuva Olarak Orhan Pamuk” başlıklı bir yazı *Ta Nea* gazetesinde yayımlanmıştır.¹⁷⁹ Mikela Hartoulari, romanın içeriğinden bahseder. Daha sonra yazarının bu romanı yazmadaki amacını sorgular. Bunun cevabını şöyle verir: “Orhan Pamuk'un aile çevresi ile İstanbul'un elit olan kahramanları onun için ilham

¹⁷⁷ Orhan Pamuk, *Τζεβντέτ Μπέη και οι Γιοι του*, çev. Stella Vretu- Sofianidu, (Στέλλα Βρεττού-Σοφιανιδού), Atina, Okeanida, 2012.

¹⁷⁸ <http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=443081>, Kouzeli Lambrini, (Λαμπρινή Κουζέλη), “Üç Kuşak Osmanlı Elitleri”, (Τρεις γενιές οθωμανικής ελίτ), *To Vima*, 12.02.2012 (Erişim Tarihi: 03.04.2017).

¹⁷⁹ <http://www.tanea.gr/old-page-categories/books/article/4687146/?iid=2>, Mikela Hartoulari, (Μικέλα Χαρτουλάρη), “Bir Burjuva Olarak Orhan Pamuk”, (Ο αστός Ορχάν Παμούκ), *Ta Nea*, 14.01.2012 (Erişim Tarihi: 13.05.2017).

perisi olmuş ve ilk romanını yazmasına neden olmuştur”. Farklı düşüncelerin çarpışmasını, romanı önemli kılan bir özellik olarak öne çıkarır. Ayrıca okur burada görüş farklılıklarını, ruh bocalamalarını, engelleri, saplantıları, farklı sosyal sınıfların ve iktidar merkezlerinin direnişlerini, 20. yüzyıl Türkiye’sindeki pek de düzgün olmayan siyasi gidişatı görebilecektir.

To Vima gazetesinde romanla ilgili çıkan Mpekos Grigoris’e ait “Pamuk” başlıklı¹⁸⁰ yazı ile Despina Trivoli tarafından *Lifo* sitesinde yayımlanan “Bir Kitapla Kutlamanızı Yapınız” başlıklı yazı Yunan okuyucularına romanı tanıtmayı amaçlamış ve kitabın kısa bir özetini vermiştir.¹⁸¹

2.11. *Kafamda Bir Tuhaflık* (Κάτι Παράξενο στο Νου μου)

Orhan Pamuk’un *Kafamda Bir Tuhaflık* romanı Yunancaya Stella Vretu-Sofianidu tarafından 2015’te çevrilmiştir.¹⁸² Okeanida Yayınevi’nden çıkan kitap karton kapaklı, 724 sayfa ve 21x14 ebadındadır. Kitabın ön kapağında modern bir şehir fotoğrafı kullanılmıştır. “Kulaklı kapak” şeklinde kapağın içine kıvrıldığı bölümde yazarın hayatı ve eserleri hakkında bilgiler aktarılmıştır. Yayınevi bilgilerinden sonra “Aslı’ya” ibaresinin yer aldığı ithaf sayfası gelir. Devamında “İçindekiler” kısmı yer alır. Romanın Türkçe baskısında olduğu gibi Yunanca baskısında da bir bozacı figürü kullanılmıştır. Türkçe ile Yunanca baskılar arasında birtakım farklılıklar da görülmektedir. Türkçe baskısında “İçindekiler” kısmından önce gelen aile soyağacını gösteren sayfalar, Yunanca baskısında kitabın sonunda

¹⁸⁰<http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=465659>, Grigoris Mpekos, (Γρηγόρης Μπέκος), “Pamuk”, (Από τον Ροτ στον Παμούκ), *To Vima*, 08.07.2012 (Erişim Tarihi: 03.04.2017).

¹⁸¹<http://www.lifo.gr/mag/features/2993>, Despina Trivoli, (Δέσποινα Τριβόλη), “Bir Kitapla Kutlamanızı Yapınız”, (Γιορτάστε με ένα βιβλίο), *Lifo*, 15.12.2011 (Erişim Tarihi: 12.04.2017).

¹⁸²Orhan Pamuk, *Κάτι Παράξενο στο Νου μου*, Çev. Stella Vretu-Sofianidu,(Στέλλα Βρεττού-Σοφιανιδού), Atina, Okeanida, 2015.

kullanılmıştır. Arka kapakta ise Umberto Eco'nun romana dair yorumu ve romanın kısa bir özeti yer almaktadır.

2.11.1. *Kafamda Bir Tuhaflık Üzerine*

Kristina Papageli tarafından Orhan Pamuk'un *Kafamda Bir Tuhaflık* romanı üzerine *Anagnosis* sitesinde bir değerlendirme yayımlanmıştır.¹⁸³ “Kafamda Bir Tuhaflık” başlıklı yazıda eser; kurgusu, yapısı ve anlatım teknikleriyle son derece başarılı ve çarpıcı olarak değerlendirilmiştir. Kristina Papageli'nin romanda dikkat ettiği şey öncelikle İstanbul'un mekân olarak başrolde olmasıdır. Okuyucunun arka fonda İstanbul'un değişimini gözlemlediği söylenir. Kristina Papageli, bunu ‘gentrification’ olarak adlandırmaktadır. Eserde İstanbul'un çok detaylı anlatıldığı açıklanmakta; yazarın en sevdiği şehir olarak gösterilen İstanbul'un kozmopolit yapısıyla özel bir şehir olduğu belirtilmektedir. Yazarın, şehrin kolay izlenilmeyen taraflarına odaklandığına işaret edilir. Kristina Papageli tarafından daima “nefes kesici” olarak kurgulandığı söylenen Orhan Pamuk romanlarının olay örgüsünün, bu romandaki içeriğine dair bilgiler de verilir. Başroldeki Mevlut ve Rahiye Yunan okurlarına tanıtılır. Romanda, Yunan okuyucusunca iyi bilinmeyen bozanın öne çıkarıldığı belirtilmekte ve ayrıca İstanbul kimliğine şeklini veren bazı işlerin artık kaybolduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca romanın birbiriyle eşit olmayan yedi bölümden oluşmuş olduğunu dile getirmektedir. Her bir bölümün bir döneme ait olduğu açıklamasını yapmıştır. Papageli'ye göre bazı bölümler sadece bir günü anlattığı için okurun ilgisini zirvede tutmaktadır.

¹⁸³ http://anagnosis.blogspot.com.tr/2016/03/blog-post_4.html, Kristina Papageli, (Χριστίνα Παπαγγελέ), “Kafamda Bir Tuhaflık”, (Κάτι παράξενο στο Νου μου), **Anagnosis**, 04.03.2016 (Erişim Tarihi: 12.04.2017).

G. N. Perandonakis tarafından Orhan Pamuk hakkında “Doğu’nun Batılı Olmak İsteği” başlıklı bir eleştiri yazılmıştır.¹⁸⁴ *Efsyn.gr* sitesinde yer alan bu yazıda Orhan Pamuk’un başarısı ve bu başarının bir sonucu olarak Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazanması, eserlerinde Doğu’nun karakteriyle Batı’nın değerlerini birleştirebilmesine dayandırılmaktadır.

Perandonakis’e göre *Kafamda Bir Tuhaflık* romanının Mevlut’ü, Yunan eseri olan D. Hatci’nin Sioula’sına denktir; hiç kimseyi etkisiz bırakmayan değişim rüzgârıdır. Geçmiş unutmayan ancak geleceğe ayak uydurmak zorunda kalan sıradan insandır. Ayrıca okur, zihinsel bir yarış içindedir. Bu yarış Türkiye’nin kökeni ve en derin kimliği olan geleneğiyle, zorunlu değişiklikler getiren ve en nihayetinde toplumu ileri bir medeniyet seviyesine taşıyabilecek olan yenilik arasında cereyan etmektedir.

Roman, “*Kafamda Bir Tuhaflık: Yenilenmiş Orhan Pamuk*” başlığı altında Rum Ortodoks Patriği Fotios tarafından *in2life* adlı yayın organında ele alınmıştır.¹⁸⁵ Romanın konusu kısaca verilmiştir. Özellikle İstanbul’un romanda önemli bir yer tuttuğuna dikkat çekilmiştir. Daha çok Türklerin İstanbul’unu anlatan romanın, Bizans ve Osmanlı’nın birleşimi olarak nitelendirilen şehir hayatından görüntülere de yer verdiği söylenmektedir.

Hrisa Spiropoulou’nun “Anadolulunun Destanı” başlığıyla eseri ele aldığı yazısı *Kathimerini* gazetesinde yayımlanmıştır.¹⁸⁶ Bu yazıda roman, içerik ve anlatım tekniği olarak değerlendirilmiştir. Romanda İstanbul yaşantısının öne çıkarılması

¹⁸⁴ <http://www.efsyn.gr/arthro/i-anatoli-poy-thelei-na-ginei-dysi>, G. N. Perandonakis, (Γ.Ν. Περαντωνάκης), “Doğu’nun Batılı Olmak İsteği”, (Η ανατολή θέλει να γίνει δύση), **efsyn.gr**, 24.01.2016 (Erişim Tarihi: 06.03.2017).

¹⁸⁵ <http://www.in2life.gr/culture/book/article/534736/kati-paraxeno-sto-noy-moy-freskos-orhan-pamoyk.html>, Fotis Patriği, (Φώτης Πατριάρχης), “Kafamda Bir Tuhaflık:Yenilenmiş Orhan Pamuk”, (Κάτι παράξενο στο νου μου, φρέσκος Ορχάν Παμούκ), **in2life**, 14.06.2016 (Erişim Tarihi: 16.02.2017).

¹⁸⁶ <http://www.kathimerini.gr/848302/article/politismos/vivlio/epos-enos-eparxiwth-ths-anatolias>, Hrisa Spiropoulou, (Χρύσα Σπυροπούλου), “Anadolulunun Destanı”, (Επος ενός επαρχιώτη της Ανατολίας), **Kathimerini**, 06.02.2016 (Erişim Tarihi: 06.03.2017).

üzerinde durulmuştur. Şehrin ‘insan-mekân’ ilişkisi çerçevesinde verildiği; olay örgüsünde özellikle alt tabakalarda olan insanların hayatlarının, âdetlerinin, küçük satıcıların anlatıldığı söylenmektedir. 6-7 Eylül olayları, Kıbrıs konusu gibi Türkiye’nin yakın tarihine dair bazı siyasi konuların Yunan okuyucusunun ilgisi dâhilinde olduğuna dikkat çekilmiştir. Orhan Pamuk’un büyük başarısı geçmiş ustalıkla işlemede görülmüştür. Romanın teknik bir özelliği olarak olay örgüsünü aktarırken devamlı flashback tekniğini kullandığı belirtilmektedir.

Labrini Kouzeli, *Kafamda Bir Tuhaflık* romanından bahsettiği “İstanbul Sokaklarında” başlıklı yazısını *To Vima* gazetesinde yayımlamıştır.¹⁸⁷ Kouzeli’ye göre bu romanında Orhan Pamuk, adım adım bütün İstanbul’un sokaklarını okura anlatır. Eleştirmene göre İstanbul, yazarın sevgilisi olarak görülür. Çünkü yazar, İstanbul’un bütün kaprislerini ve değişimlerini iyi bir ruh haliyle kabullenir. Geceleri şehrin sokaklarında dolaşır ve sanki kendi kafasının içinde yürüdüğünü, geçmişin yüzünü aradığını sanır.

Kafamda Bir Tuhaflık romanı üzerine bir başka yazı Angeliki Mpompoula tarafından *Efsyn.gr* sitesinde yayımlanan “Mevlut İçin Ağlama” adında bir eleştiridir.¹⁸⁸ Angeliki Mpompoula, kahramanın boza satıcısı olmasından dolayı Yunan okuruna bozanın ne olduğu hakkında açıklama yapar. Bir Osmanlı içeceği olduğunu söylediği boza için “darı irmiği, su ve şekerden üretilen bir kış içeceğidir. Boza da alkol içermektedir ve üç bardağı bir bardak birayla eşdeğerdir” bilgisini verir.

Mpompoula, romanın hayat içinde bireyin seçimlerini vurgulayan Varoluşçuluk felsefesine göre şekillendiği değerlendirmesini yapar ve Orhan

¹⁸⁷ <http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=759172>, Labrini Kouzeli, (Λαμπρινή Κουζέλη), “İstanbul Sokaklarında”, (Στα σοκάκια της Ιστανμπούλ), *To Vima*, 6.12.2015 (Erişim Tarihi: 07.05.2017).

¹⁸⁸ <http://www.efsyn.gr/arthro/orhan-pamoyk-ohi-dakrya-gia-ton-mevloyt>, Aggeliki Mpompoula (Αγγελική Μπομπούλα), “Mevlut İçin Ağlama”, (Οχι δάκρυα για τον Μεβλοούτ), *Efsyn.gr*, 08.01.2016 (Erişim Tarihi: 17.06.2017).

Pamuk'un "Hayatta aldığımız kararlara göre mutlu ya da mutsuz oluruz" sözünü aktarır.

Orhan Pamuk'u "İstanbul yazarı" olarak nitelendirmektedir. Romandaki karakterlerin de İstanbul'un günlük hayatındaki insanların kimliğine büründüğünü söylemektedir. Eleştirme göre roman yazarı, geleneğin değerlerini sürdürmekte olduğu, yıllar içinde hiç değişmediğini düşündüğü İstanbul'un gerçek yüzünü okura göstermek amacındadır. Mevlut bozayı satmak için yürürken, Pamuk ise yazmak için İstanbul'u gezer.

Angeliki Mpompoula romanda Pamuk'un, siyasi gelişmeler sonucu 1960'lar sonrası yaşadıkları mahalleleri terk etmiş İstanbullu Rumların yaşantıları hakkında bilgi verdiğini de yazısında vurgulamıştır.

Dimitris Skalkos tarafından *The Books Journal*'da yayımlanmış "Orhan Pamuk: Hüznün Labirentlerinde" başlıklı¹⁸⁹ yazıda *Kafamda Bir Tuhaflık* romanı üzerinde durulmuştur. Romanın içeriği üzerinde duran eleştirmen bu yazısını 'Bozacının Dolaşmaları', 'Şehrin Parşömeni', 'Mekke ve Brüksel Arasında', 'Başörtünün Altında', 'Politikanın Tutkuları', 'Kısa Hikâyeler, Büyük Sorular' gibi alt başlıklardan oluşturmuştur. Eleştirinin en önemli noktası Dimitris Skalkos'un, Pamuk'un düşüncelerinin Walter Benjamin'in düşüncelerine yakınlık gösterdiğini öne sürmesidir.¹⁹⁰ Skalkos'a göre Mevlut, Jean Jacques Rousseau gibi yürürken sadece düşünür, şehri okur, flaneur gibi sohbet eder.

Nora Ralli'nin *Efsyn.gr* sitesinde yayımlanmış "Ben Bir Kültür Casusuyum" başlıklı yazısı¹⁹¹ Orhan Pamuk'un *Kafamda Bir Tuhaflık* kitabının Yunanistan'daki

¹⁸⁹ <http://booksjournal.gr>, Dimitris Skalkos (Δημήτρης Στάλκος), "Orhan Pamuk: Hüznün Labirentlerinde", (Ορχάν Παμούκ στους λαβυρίνθους της μελαγχολίας), **the books' Journal**, 18.02.2016 (Erişim Tarihi: 09.04.2017).

¹⁹⁰ Walter Benjamin, "Berlin Chronicle", Michael W. Jennings, Howard Eiland, Gary Smith (eds.), **Walter Benjamin, Selected Writings**, Vol. 2, 1931-1934, s. 598.

¹⁹¹ <https://www.efsyn.gr/arthro/eimai-enas-politismikos-kataskopos>, Nora Ralli (Νόρα Πάλλη), "Ben Bir Kültür Casusuyum", (Είμαι ένας πολιτισμικός κατάσκοπος), **Efsyn.gr**, 11.12.2015 (Erişim Tarihi: 09.04.2017).

yayını için Yunanistan'a yaptığı ziyarete yer vermiştir. Kitabın baskısının bir gün içerisinde tükendiği, hemen ikinci baskısının yapıldığı belirtilmiştir. Orhan Pamuk'u anlatırken, yazarın kendisi için kullandığı "kültür casusu" ifadesine başvurulur. Ralli, Orhan Pamuk'u postmodernist bir yazar olarak nitelemiştir. Onun yazarlığını "İstanbul'un sokaklarında dolaşır ve sürekli araştırır" şeklinde açıklamıştır. Eleştirmene göre Pamuk'un kitabındaki karakterler, son 40 yılın İstanbul sokak türküsünü söyler. Bununla birlikte bu dönem, Yunanistan'ı anımsatmaktadır. Orhan Pamuk, kendi ifadesiyle komşularını çok iyi tanıdığını söyler. Pamuk'un "Yunanları biliyorum" ifadesi aktarılmaktadır. Ralli, Pamuk'un sadece bu sene Yunanistan'ı üç defa ziyaret ettiğine değinmektedir. Pamuk, Meis Adası ve Mora bölgesini ziyaret etmiş, üçüncü sefer de Atina'ya gelmiştir.

Kafamda Bir Tuhaflık üzerine *Efsyn.gr* sitesinde yayımlanmış bir yazı Vena Georgakopoulou'nun "İstanbul'un Gece Yolları" başlıklı çalışmasıdır.¹⁹² Georgakopoulou, Pamuk'un bu yeni kitabını okuduğunda, bu kitabın Yunan okurlar için yazıldığını hissettiğini söylemektedir. Çünkü Orhan Pamuk, *Kafamda Bir Tuhaflık*'ta İstanbul'un Rumlarına önemli bir yer vermiştir. Rumların evlerini, dükkânlarını, yaşantılarını, yaşadıkları zorlukları anlatmıştır. Yunan okuru, Mevlut'le birlikte İstanbul'un sokaklarını öğrenecektir. Eleştirmen, ayrıca romanın çevirisini de değerlendirir. "Yunanca çevirinin diğer dillere yapılan çevirilerden daha doğru olduğunu düşünüyorum; çünkü kelimeler, durumlar ve olaylar İngilizceden daha uzaktır, farklı bir dünyaya aittir" der.

H Avgi gazetesinde Krimnioti Poli tarafından "Stella Vretu: Pamuk Bu Kitabıyla İstanbul'un Değişik Yüzünü Gösterir" başlıklı bir tanıtım yazısı yayımlanmıştır. Romanın içeriği yanında eleştirmen, Yunancaya çevirisi üzerinde de durmuştur. Çevirmen Stella Vretu, Orhan Pamuk'un ilk Yunan okuyucusu olarak gösterilmiştir. Kendisinin İstanbul'da yaşamış olması, çevirinin başarısını artıran bir

¹⁹² <https://www.efsyn.gr/arthro/stoys-nyhterinoys-dromoys-tis-polis>, Vena Georgakopoulou, (Βένα Γεωργακοπούλου), "İstanbul'un Gece Yolları", (Στους νυχτερινούς δρόμους της Πόλης), **efsyn.gr**, 08.12.2015 (Erişim Tarihi: 25.05.2017).

etken olarak sayılmıştır. Pamuk'un anlattığı İstanbul'u çocukluk yıllarından bildiği için Pamuk'un kitaplarında yazarın ne anlatmak istediğini daha iyi anlamaktadır.

Maria Lilimpaki-Spiropoulou'un kaleme aldığı *Bookpress* sitesinden yayımlanmış "Orhan Pamuk'un Aklıyla İstanbul'da"¹⁹³ ve *Ta Nea* sitesinde yayımlanmış Dimitris Doulgeridis'in "Anti Kahramanlar Kenti"¹⁹⁴ yazıları *Kafamda Bir Tuhaflık* romanının içeriğinden bahsederek Yunan okuyucusuna tanıtan diğer yayınlar olmuştur.

2.12. *Kırmızı Saçlı Kadın (Η γυναίκα με τα κόκκινα μαλλιά)*

Kırmızı Saçlı Kadın kitabı Stella Vretu-Sofianidu tarafından çevrilmiş ve Patakis Yayınevi'nden 2018'de yayımlanmıştır.¹⁹⁵ Karton kapaklı kitap 344 sayfa ve 21x14 ebadındadır. Kapakta, kırmızı saçlı bir kadın fotoğrafı yer almaktadır. Diğer çeviri kitaplarında görüldüğü gibi kulaklı kapak kısmında yazarın hayatı ve eserleri hakkında bilgiler aktarılmaktadır. Arka kapakta ise kitaba ilişkin kısa bilgiler verilmiştir. Kitabın Türkçe ve Yunanca baskısı arasında dikkat çekici bir farklılık görülmemektedir.

¹⁹³ <https://www.bookpress.gr/kritikes/xeni-pezoграфия/pamuk-orhan-okeanida-kati-paraxeno-sto-nou-mou>, Maria Lilimpaki-Spiropoulou,(Μαρία Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου), "Orhan Pamuk'un Aklıyla İstanbul'da", (Στην Πόλη με το νου του Ορχάν Παμούκ), **Bookpress.gr**, 07.07.2016 (Erişim Tarihi: 25.05.2017).

¹⁹⁴<http://www.tanea.gr/news/lifearts/article/5314878/h-polh-twn-antihrwwn/>, Dimitris Doulgeridis, (Δημήτρης Δουλγερίδης), "Anti Kahramanlar Kenti", (Η Πόλη των Αντιηρώων), **Ta Nea.gr**, 28.11.2015 (ErişimTarihi: 25.05.2017).

¹⁹⁵ Orhan Pamuk, *Η γυναίκα με τα κόκκινα μαλλιά*, çev. Stella Vretu-Sofianidu, (Στέλλα Βρετού-Σοφιανίδου), Atina, Patakis, 2018.

2.12.1. *Kırmızı Saçlı Kadın* Üzerine

Orhan Pamuk'un Yunanistan'da yayımlanan son kitabı *Kırmızı Saçlı Kadın* üzerine kaleme alınan yazılar, kitabın yayımlanması çok yeni olduğu için daha ziyade tanıtım şeklindedir. Örneğin *In2life* sitesinde Hristos Zarifis tarafından *Kırmızı Saçlı Kadın* ile ilgili bir yazı yayımlanmıştır.¹⁹⁶ “Kırmızı Saçlı Kadın-Örümcek Gibi Alegorisini Ören” başlıklı yazıda Orhan Pamuk, Yunanistan'da çok sevilen ve çok okunan bir yazar olarak tanıtılmıştır. Yazarın son kitabının da Yunan okuyucularından kabul göreceği öngörülüp eser kısaca tanıtılmıştır. Yazarın, birinci ve ikinci derecede hangi konulara değindiği anlatılır. İlk derecede roman, baba-oğul ilişkisini; ikinci derecede ise alegorik bir şekilde derin felsefeli ve politik konuları dile getirmektedir. Zarifis'e göre Pamuk'un *Kırmızı Saçlı Kadın*'ı, yazara Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandıran unsurları taşımaktadır. Kitabı, yazarın edebî kişiliğini bütünüyle yansıtan, en mükemmel eserlerden biri olarak nitelendirir.

Bookpress sitesinde yer alan bir yazıda *Kırmızı Saçlı Kadın* kitabı hem tanıtılmış hem de üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır.¹⁹⁷ Dionisis Marinou'nun “Orhan Pamuk, Edebiyat Eski Destanlara Yeni Hayat Verir” başlıklı yazısında, adı geçen romanda yazarın Doğu-Batı ilişki arasında kaldığı anlatılır. Ayrıca baba-oğul ilişkisi üzerinden aile olgusu romanın öne çıkan meselesidir. Marinou, romanın otobiyografik özellikler taşıdığı kanaatindedir. Romancının, Doğu-Batı arasında bir köprü kurma arayışının ve İstanbul'la olan ilişkisinin bu romanında da kendini gösterdiğine işaret edilir.

¹⁹⁶<http://www.in2life.gr/culture/book/article/632712/h-gynaika-me-ta-kokkina-mallia-mia-arahnofanth-allhgoria.html>, Hristos Zarifis, “Kırmızı Saçlı Kadın-Örümcek Gibi Alegorisini Ören”, (Η γυναικα με τα κόκκινα μαλλιά: Μια αραχνούφαντη αλληγορία), **in2life**, 26.01.2018 (Erişim Tarihi: 10.03.2018).

¹⁹⁷<https://www.bookpress.gr/sinenteuxeis/xenoi/pamuk-orhan-marinos>, Dionisis Marinos, “Orhan Pamuk, Edebiyat Eski Destanlara Yeni Hayat Verir” (Ορχάν Παμούκ: «Η Λογοτεχνία δίνει νέα ζωή στους παλιούς μύθους»), **Bookpress**, 01.07.2018 (Erişim Tarihi: 03.07.2018).

Orhan Pamuk ilgili siteye ‘skype’tan röportaj da vermiştir. Yunancaya çevrilen bu son kitabının içeriğinden bahsetmiştir. Romanın, gerçek olaylara dayandığı bilgisini vermiştir. İçeriği noktasında, *Sessiz Ev* ve *Kar* gibi romanlarla birtakım benzerlikler taşıdığı yönündeki değerlendirmeyi kabul eder. Bu üç eserde de sorunlu gençlere yer verildiğini söyler. Romanı yazarken aslında eski destanların tekrar doğmasını istediğini de belirtmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EDEBÎ VE SİYASÎ KİŞİLİĞİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Bu bölümde Yunan literatüründe yer alan Orhan Pamuk'un edebî ve siyasi kişiliği hakkındaki değerlendirmelere yer verilmiştir.

3.1. Edebî Kişiliği

Orhan Pamuk'un eserlerinin tek tek ele alınması yanında, bütün çalışmaları göz önünde bulundurularak edebî kişiliğini ortaya koymaya yönelik değerlendirmeler de yapılmıştır. Bu çerçevede görülebilecek bir çalışma Elena Huzuri tarafından *Diavazo* dergisinde yayımlanan “Orhan Pamuk: Batılı bir Anadolu’lu” başlıklı yazıdır.¹⁹⁸ Bu yazıda Orhan Pamuk'un Yunancaya çevrilen bütün eserleri üzerine toplu bir tanıtım yapıldıktan sonra devamında yazarın, süreç boyunca edebî anlayışındaki devamlılık ve değişimi ortaya koyacak şekilde edebî kişiliği değerlendirilmiştir.

Elena Huzuri, Batılı değerlere sahip bir Türk ailesi içinde büyüdüğünü söylediği Orhan Pamuk'un, ailesinin bu özelliklerini taşımasına bakarak şu sorunun cevabını aramaktadır: Orhan Pamuk Doğu'da mı yoksa Batı'da mı? Bu sorunun cevabını yazarın *Benim Adım Kırmızı* kitabında yer verdiği “Doğu da Batı da Allah'ındır” sözünü kullanarak her iki medeniyete ait izleri kişiliğinde topladığı yönünde vermektedir. Yani ilgisi açısından “Doğu da Batı da Orhan Pamuk'undur”. Orhan Pamuk'un edebiyat dünyasını özel kılan da bu iki ayrı dünyayı ortak bir yolda birleştirmesidir. Huzuri, Orhan Pamuk'un bu yaklaşımını iki farklı dünyayı bir araya getirmek amacını taşıyan tehlikeli; ancak aynı zamanda etkileyici bir yöntem olarak değerlendirir.

¹⁹⁸ Elena Huzuri, (Ελενα Χουζούρη), “Orhan Pamuk: Batılı Bir Anadolu’lu”, (Ορχάν Παμούκ, ένας δυτικός ανατολίτης), *Diavazo*, Atina, s: 86, Mayıs 2012.

Orhan Pamuk'un bütün eserlerinde yer bulduğunu söylediği Doğu-Batı ikiliğini aslında birbirinin tamamlayıcısı olarak görür. Ona göre Orhan Pamuk, her ne kadar Batılı bir yazar olarak tanınmış ise de Doğu'ya karşı vazgeçilmez bir bağı vardır. Elena Huzuri bu tesiri, Osmanlı döneminin kozmopolit İstanbul yaşantısına bağlamaktadır. Orhan Pamuk'un edebî kişiliğinin oluşumunda Doğu ile Batı'yı bir araya getiren İstanbul şehrinin önemine dikkati çeker.

Elena Huzuri, Orhan Pamuk için dünyanın en büyük yazarlarından biri olduğu iddiasında bulunurken yazarın edebî kişiliğinin oluşumunda etkili olduğunu düşündüğü yazarlardan da bahseder. Bu isimlere bakıldığında Doğu-Batı medeniyetinin onun edebî kişiliğinin oluşumundaki etkisi somut olarak görülür. Buna göre Orhan Pamuk Doğu'nun ve Batı'nın birçok düşünüründen, yazarından etkilenmiştir. Mevlâna, İbn Haldun, İbn Battuta, Mutahhar b. Tahir, el-Kindi, İbn Rüşd, Evliya Çelebi, Şeyh Galib, Nizami, Laurence Sterne, 19.yüzyıl Fransız ve Rus klasiklerinin yazarları, Andre Gide, Proust, Camus, Italo Calvino Orhan Pamuk'u etkileyen yazarlar arasındadır. Orhan Pamuk, 26 yaşına kadar bu yazarlardan çeşitli bilgiler, duyarlılıklar ve üslup deneyimleri öğrenmiştir ve daha sonra onlar gibi eserler vermiştir. Elena Huzuri, Orhan Pamuk'un *Öteki Renkler* kitabında söylediklerine de göndermede bulunarak yazarın roman kurgusu açısından ayrıca Hoffman, Edgar Allan Poe ve Dostoyevski gibi yazarlardan yararlandığını dile getirir. Orhan Pamuk'un eserlerinde *Binbir Gece* masallarından da etkiler görüldüğüne; *Kur'an-ı Kerim*'den alıntılara yer verildiğine işaret eder.

Huzuri, Orhan Pamuk'un romancılığını başarılı ve önemli kılan özelliklerden biri olarak yarattığı kahramanların kimliklerini roman içinde sürekli değiştirmesinde görür. *Beyaz Kale* romanının kahramanı üzerinde vuku bulan değişimi buna örnek olarak gösterir. Romanın ana öyküsünde bir Osmanlı hocası ile bir Venedikli kölenin kimliklerinin değişimi söz konusudur. Hristiyan ile Müslümanın, İtalyan ile Türk'ün birbirlerine benzemesidir.

Huzuri, Orhan Pamuk'un edebî kişiliğindeki başka bir özelliği de kendini ve ötekini sorgulayan kişilik yapısında görür. Hatta bu konuda Orhan Pamuk'un *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* kitabında dile getirdiği "Kış akşamları İstanbul

sokaklarında yürürken, turuncumsu ışığını gördüğüm ve mutlu huzurlu insanların, rahat bir hayat yaşadığını hayal ettiğim ve içlerini görmeye çalıştığım bazı evlerde öteki Orhan'ın yaşadığı, bir an bir ürpertiyle aklımdan geçirdi" sözlerini görüşlerine dayanak yapar. Huzuri, Pamuk'un takıntılı olduğu "Ben kimim?" sorusunu şöyle anlatmaktadır: "Orhan Pamuk, sebat ile 'Ben kimim? Ben öteki miyim?' sorularını sorarak çocukluk yıllarına dönmektedir. Orhan Pamuk, hayalî olarak bir ikiz kardeşi olduğunu söyler *Öteki Renkler* kitabında. Başka bir Orhan vardı sanki başka bir Şeküre annesi, başka bir Şevket ağabeyi, 17.yüzyılda bu kişiler kurgusal aileyi oluşturmaktadır." Bu değerlendirmeler de yazarın ben ve ötekini sorgulayan kişilik yapısına bir işaret olarak verilir.

Elena Huzuri, Orhan Pamuk'un romancılığının zamanla postmodernist romana doğru bir geçiş gösterdiğine dikkati çekmiş; özellikle yazarın *Kara Kitap*, *Yeni Hayat*, *Benim Adım Kırmızı* gibi romanlarıyla postmodernizme geçiş yaptığını dile getirmiştir. Bu üç roman, Orhan Pamuk'un sanat anlayışında yükseldiği eserler olarak değerlendirilmiş ve yazarın en başarılı eserleri olarak gösterilmiştir. Elena Huzuri, *Kara Kitap* ile *Yeni Hayat* romanlarının yer yer iç içe geçtiğini; bu iki romanın birbirinin parçası olduğunu, birbirleriyle bağlantılı olduklarını düşünmektedir.

Huzuri'ye göre Orhan Pamuk, realizme dönüşünü *Kar* ve *Masumiyet Müzesi* romanlarıyla yapmaktadır. *Kar* romanında Orhan Pamuk, politik bir konu işlemektedir. Pamuk'un diğer eserlerinde de politik saptamalar bulunur. *Kara Kitap*, *Yeni Hayat*, *Masumiyet Müzesi* gibi eserlerinde politik düşünceleri fazla belirgin olmasa da bulunmaktadır; ama *Kar* romanında Orhan Pamuk'un amaçladığı konunun siyasi saptamalar olduğu dile getirilmiştir. Huzuri, yazarın bazı romanlarında tanık olanan güncel toplumsal hadiselerin konu edilmesini, *Kar* romanı örneği üzerinden şöyle anlatmaktadır: "*Kar* romanında yazar çelişkili ve farklı görüntüleri ve eylemleri kullanmaktadır. *Kar* romanı Türkiye'nin farklı yönlerini gösterir. Burada Türkiye'nin 20. yüzyıldaki karışıklık dönemleri yansıtılmıştır." Eleni Huzuri'ye göre Orhan Pamuk'un romancılığının önemli bir özelliği olan oyunbazlık ve metaforik kullanımlar bu romanda da kendisini gösterir. Huzuri, bu durumu şöyle anlatmaktadır: "Farklı çelişkileri içerik yapmış *Kar* romanının, bir taraftan karlı

mekânın masumluluğunu simgelediğini görürüz, diğer taraftan ise şiddeti, korkuyu ve İslamcılar ile Kemalistlerin aralarındaki kavgaları sergilediğini görürüz.” *Masumiyet Müzesi*’nin ise konunun işlenişi açısından açık bir anlatım olduğu dile getirilmektedir.

Andri Ttofi 9. Kıbrıs Pedagoji Derneği Konferansı’nda “Ulusal Kimliklerin Saflığı, Gerçek ya da Mit: Anlatım Teknikleri Ulusal Kimliklerin Oluşumuna Hibrid Eleman Olarak Nasıl Tanımlanır” başlıklı bir bildiri sunmuştur.”¹⁹⁹ Ttofi bu tebliğde ulusal kimliklerin oluşumunun nasıl gerçekleştiğini ortaya koymaya çalışır. Andri Ttofi bu bağlamda Orhan Pamuk’un edebî kimliğine dair de bir değerlendirme yapar ve Orhan Pamuk’un kendi ve diğer kişilerin görüntülerini kullanarak edebî bir yöntem yarattığını söyler. Bu yöntem kozmopolitik bir kimlik oluşumuna neden olmaktadır. Edebiyatın yaklaşımı aslında kişiye kendini tanıtmaya olur. Edebiyatla bir kişi kendinin diğer kişiye göre nasıl görüldüğünü sezdirmiş olur. Orhan Pamuk’un eserlerinde çokseslilik öne çıkan bir hususiyet hâlini alır. Bu şekilde eserleriyle Orhan Pamuk kişilerin arasında kurulan diyalogun doğal bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmasını sağlar. Romancılığıyla kozmopolit bir toplumu yansıtmak istemektedir.

Sofia-İrini Tsala, “Orhan Pamuk’un *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* Kitabında Tarihi Öğeler” başlıklı bir makale yayımlamıştır. Tsala bu yazısında, Orhan Pamuk’un edebî kişiliğine dair bazı tespitler yaparak eserleri hakkında bir değerlendirmeye yer vermiştir. Tsala, Orhan Pamuk’un eserlerinin isimlerini İstanbul’un renkleri ve İstanbul’un “ruh haliyle” verdiğini söyler. Örneğin *Kara Kitap* isminin İstanbul’un bulutlanmış gökyüzünden esinlenilerek verildiğini ve şehrin hüznüyle ilgili olduğunu söyler. Bununla birlikte, Orhan Pamuk’un yazarlığında resim sanatının ve ressamlığa olan ilgisinin de bir etkisi bulunduğunu

¹⁹⁹ Andri Ttofi, “Ulusal Kimliklerin Saflığı, Gerçek ya da Mit: Anlatım Teknikleri Ulusal Kimliklerin Oluşumuna Hibrid Elemanlar Olarak Nasıl Tanımlanır”, («Καθαρότητα» Πολιτισμικών Ταυτοτήτων: Μύθος ή Πραγματικότητα. Πως Νέες Αφηγηματικές Τεχνικές της Λογοτεχνίας Προσδιορίζουν Υβριδικά Στοιχεία στην κατασκευή Ταυτοτήτων), y.y., 2006, s. 867-876.

söylemek mümkündür. Tsala'ya göre, Orhan Pamuk yazarken yazılarını resimlendirir ve aynı zamanda renklerle okuyucuya sunar.²⁰⁰

Tsala'ya göre, Orhan Pamuk'un bir ayağı Batı'da diğer ayağı ise Doğu'dadır. Araştırmacı Orhan Pamuk'un bir kimlik çelişkisi yaşadığını anlatır. Orhan Pamuk'un eserleri dinî, kültürel ve coğrafi olarak Doğu-Batı arasında bir ipin üzerinde ilerler. Orhan Pamuk, okuyucuları istediği yöne çekmektedir. Okur açısından Pamuk'un gözleriyle bir dünyayı görebilmek, onun kulaklarıyla duyabilmek ve onun İstanbul'unu yaşayabilmek mümkündür. Pamuk'un sağlamış olduğu bu duruş ve görme imkânı ona Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandırmıştır.

Elena Sarakinou "Özgürlük ve İfade Davası", yazısında Orhan Pamuk'un edebî kişiliği hakkında bilgiler vermiştir.²⁰¹ Pamuk'un ilk kitaplarında daha natüralist olduğunu söylemektedir. Sonraki eserleri postmodern kitaplar olarak tanıtılmıştır.

Nena Kokkinaki "İğne ve Kuyu" ²⁰² yazısında Orhan Pamuk'un edebî kişiliğine dair değerlendirmelerde bulunmuştur. Orhan Pamuk'u "Avrupalılaştırmış Türkiye'yi görmek isteyen bir yazar" olarak niteler. Yazar için ortam daha özgür olursa o zaman yazıları daha fazla kabul görecektir. Kokkinaki'ye göre Orhan Pamuk, her bir kitabıyla yeniden doğar ve kitapları için yaşar. Özellikle Pamuk'un yazı yazarken hayat ile bağlı kalabildiğini açıklar. Kokkinaki'nin değerlendirdiği bir diğer husus yazarın İstanbul'a verdiği önem ve eserlerinde İstanbul'u mekân olarak kullanmasıdır.

Fotios Patriği "Kafamda Bir Tuhaflık: Yenilenmiş Orhan Pamuk" yazısında Pamuk'un edebî kişiliğine dair değerlendirmeler yapar.²⁰³ Pamuk'un kitaplarında

²⁰⁰ Sofia-İrini Tsala, s.7

²⁰¹ <http://fractalart.gr/to-mayro-vivlio/>, Elana Sarakinou (Ελενα Σαρακινού), "Özgürlük ve İfade Davası", (Η Υπόθεση ελευθερίας και έκφρασης), **fractalart**, 31.08.2016 (Erişim Tarihi: 12.02.2017).

²⁰²<http://www.in2life.gr/culture/book/article/534736/kati-paraxeno-sto-no> Nena Kokkinaki, (Νένα Κοκκινάκη): "İğne ve Kuyu", (Η βελόνα και το πηγάδι), **Eleutherotipia**, 07.04.2011 (Erişim Tarihi: 10.03.2017).

²⁰³<http://www.in2life.gr/culture/book/article/534736/kati-paraxeno-sto-noy-moy-freskos-orhan-pamoyk.html>, Fotis Patriği, (Φώτης Πατριάρχης): "Kafamda Bir Tuhaflık: Yenilenmiş Orhan Pamuk",

içinde yaşadığı halkın özelliklerini yansıtacak kahramanlar yaratmaya çalıştığını söyler. İstanbul ise toplumsal ortamıyla Türk toplumunun aynası olarak görülmüştür. Yazar kitaplarında, Doğu-Batı ikiliğini yaşanır kılan özel bir mekân olarak İstanbul'u sembol olarak kullanır.

MaxMag sitesinde “Türk Edebiyatı, Orhan Pamuk” başlıklı yazısında Kotsou Zoi ise Yunan okuruna Orhan Pamuk'u tanıtmayı amaçlayan bir yazı yayımlamıştır.²⁰⁴ Bu yazıda yazarın hayatına dair bilgiler yanında eserleri üzerine genel değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu değerlendirmeler arasında yazarın edebî kimliği üzerinde İstanbul'un etkisi özellikle öne çıkarılmıştır.

3.2. Siyasi Kişiliği

Orhan Pamuk, her ne kadar romancı kişiliği dışında siyasi kişiliğinin konuşulmasından rahatsızlık duysa da hem Türkiye’de hem de yurtdışında romancılığı hakkında olduğu kadar siyasi düşünceleri ve açıklamalarıyla kendisinden bahsettirmiş bir yazardır. Orhan Pamuk’un siyasi düşüncelerine ilişkin haberler, değerlendirmeler Yunanistan basınında da yer bulmuştur. Özellikle buna ilişkin haber ve yazılar Orhan Pamuk’un Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazandıktan sonraki süreçte daha yoğun görülmektedir. Dolayısıyla Yunanistan’da Orhan Pamuk tanıtılırken siyasi fikirleri de aktarılır, bu çerçevede değerlendirmelere yer verilir.

Vasiliki Tsopanopoulou'nun “Orhan Pamuk’un Romanlarında Siyasi, Sosyal ve Tarihî Konulara Yaklaşımları: *Sessiz Ev, Kar, İstanbul*” başlıklı çalışmasında eserler üzerinden Pamuk’un siyasi düşünceleri üzerine tespitler yapılmıştır.²⁰⁵

(Κάτι παράξενο στο νου μου, φρέσκος Ορχάν Παμούκ), **in2life**, 14.06.2016 (Erişim Tarihi: 06.03.2017).

²⁰⁴ <https://www.maxmag.gr/book/vivlioparousiasis/toyrkiki-logotechnia-orchan-pamoyk/>, Zoi Kotsou, “Türk Edebiyatı: Orhan Pamuk”, (Τουρκική λογοτεχνία: Ορχάν Παμούκ), **MaxMag**, 23.03.2018 (Erişim Tarihi: .03.04.2018).

²⁰⁵ Vasiliki Tsopanopoulou, “Orhan Pamuk’un Romanlarında Siyasi, Sosyal ve Tarihî Konulara Yaklaşımları: *Sessiz Ev, Kar, İstanbul*”, («Οι Θέσεις του Συγγραφέα Ορχάν Παμούκ για Πολιτικά,

Tsompanopoulou'ya göre Orhan Pamuk'un eserlerinde genellikle siyasi düşünceleri yansıtılmıştır. Pamuk, toplumda ve siyaset hayatında bir problem arz eden meseleleri eserlerinde irdelenmiştir. Ancak yazar, Türkiye'nin siyasi sorunlarını ele alırken eserlerini bu durumla boğmamaktadır.

Örneğin *Sessiz Ev* romanı, siyasi tarihi ele alan bir roman olarak gösterilir. 1980'li yılların Türkiye'sinde halkın arasındaki gerilimli ortamı bir kasaba ölçeğinde okuyucularına taşımıştır. Burada Batılı hayat yaşayanların, bazı gençlerin eğlenme biçimlerinin ve dinledikleri şarkıların, hatta okudukları gazetenin bile ayrıştırılmalarına, hatta düşman olarak görülmelerine sebebiyet verdiğini söyler.

Tsompanopoulou'nun ifadelerine göre yazar tarafından toplumsal yapıdaki Kemalistlerin, İslamcılarının, milliyetçilerin, Batı taraftarlarının ayrımı çok belirgin olarak dillendirilmiştir. Çeşitlilik her hâliyle eserlerinde göze çarpar. Farklı dünya görüşleri birbirleriyle etkileşimde bulunmaktadır.²⁰⁶ Tsompanopoulou, yazarın bütün siyasi şiddetlere karşı çıkan bir tavrı olduğundan bahseder ve kendisinin birçok defa siyasi olaylara, davalara bu doğrultuda desteğini göstermiş olduğunu dile getirmiştir.

Sofia-İrini Tsala da "Orhan Pamuk'un *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* Kitabında Tarihî Öğeler" başlıklı çalışmasında²⁰⁷ Orhan Pamuk'un romanlarından hareketle siyasi yönünü değerlendirmiştir. Yazarın, her ne kadar kendisini bir siyasi görüşün temsilcisi olarak görmediğini söylese de eserlerinde topluma siyasi içerikli göndermeler yaptığını belirtmektedir. Özellikle İstanbul'u çok kültürlü yapısıyla

Κοινωνικά και Ιστορικά ζητήματα μέσα από τα βιβλία του»), Yüksek Lisans Tezi, Selanik, 2015, s. 95.

²⁰⁶ Vasiliki Tsompanopoulou, "Orhan Pamuk'un Romanlarında Siyasi, Sosyal ve Tarihî Konulara Yaklaşımları: *Sessiz Ev, Kar, İstanbul*", («Οι Θέσεις του Συγγραφέα Ορχάν Παμούκ για Πολιτικά, Κοινωνικά και Ιστορικά ζητήματα μέσα από τα βιβλία του»), Yüksek Lisans Tezi, Selanik, 2015, s. 95.

²⁰⁷ Sofia-İrini Tsala, (Σοφία-Ειρήνη Τσάλα), "Orhan Pamuk'un *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* Kitabında Tarihî Öğeler", (Τα ιστορικά στοιχεία στο βιβλίο του Ορχάν Παμούκ: «Ιστανμπούλ, Πόλη και αναμνήσεις»), Batı Trakya Dimokritos Üniversitesi, t.y., s. 1-28.

anlatmasında siyasi yaklaşımının belirleyici olduğunu düşünmektedir. Ayrıca yazarın muhalif bir kimliğe sahip olduğunu vurgulamıştır.

Marilena Astrapellou, *Yüzler* kitabında Orhan Pamuk ile yaptığı röportajı yayımlamıştır.²⁰⁸ Astrapellou bu röportajında yazara, siyasi sorular da sormuştur. Türkiye’deki başı açık, Batılı değerlere daha çok sahip kadınlar ile başörtülü olan, geleneksel değerlere daha bağlı kadınlar aralarındaki yaşantı farklarının bir sorun olarak ele alınıp alınamayacağını yazara sormuştur. Orhan Pamuk ise Türkiye toplumundaki kadınlarla ilgili benzeri ve daha farklı sorunların feminizm ile ilgili çalışmalarda tartışıldığını, hatta sorudaki gibi klişe yaklaşımların buralarda çokça dillendirildiğini belirtmiştir. Oysa toplumdaki kadınları böyle bir sınıflandırma içinde düşünmenin kendisi açısından çok kolay olmadığını söyleyerek, bu tarz ayrımlara çok itibar etmediğini belirtmiş olur. Astrapellou, Orhan Pamuk’un Türk-Yunan ilişkileri, Türkiye’nin demokratik ortamı, İsviçre gazetesine verdiği demeçle ilgili diğer siyasi sorulara cevap vermediğini belirtmiştir. Yazarın, kendisine yöneltilen siyasi sorulara cevap vermemesinin bir benzeri, ERT kanalının 22 Eylül 2011’de “Yaşam Başka Yerde” adlı programında “Orhan Pamuk ve *Kara Kitap*” başlığıyla yayımladığı Evi Kiriakopoulou tarafından yapılan röportajda da görülmüştür. Anteos Hrisostomidis’in Mikela Hartoulaki beraber gerçekleştirdiği Orhan Pamuk röportajında ise yazar, diğer röportajlarındaki gibi siyasi konulara ilişkin konuşmayacağını önceden belirtse de söyleşi sırasında tek kimliği dayatan politikalara karşı olduğunu dile getirmiştir.²⁰⁹

Özellikle yazarın, İsviçre gazetesi *Tages Anzeiger*’in “Das Magazine” ekinde yer alan “Otuz bin Kürt ve bir milyon Ermeni Anadolu’da hayatını kaybetti, hiç kimse bu konudan söz etmiyor” demeci Orhan Pamuk’un siyasi görüşüyle ilgili

²⁰⁸ Marilena Astrapellou, *Yüzler*, (Πρόσωπα), Atina, Polis, 2013, s. 95-108.

²⁰⁹ Anteos Hrisostomidis, “Zamanımın Antenleri”, (Οι Κεραίες της Εποχής μου), 3. b.s., Atina, Kastanioti, 2012.

polemiklerin esaslı başlangıcı olmuştur.²¹⁰ Andri Ttofi 9. Kıbrıs Pedagoji Derneği Konferansı’nda “Ulusal Kimliklerin Saflığı, Gerçek ya da Mit: Anlatım Teknikleri Ulusal Kimliklerin Oluşumuna Hibrid Eleman Olarak Nasıl Tanımlanır”²¹¹ başlıklı bildirisinde, 1990’lı yıllarda Yunanistan’da çokça konuşulmuş bir konu olan ulusal kimliklerin oluşumunun nasıl gerçekleştiğini tartışırken ve bu bağlamda her bir ülkenin kendi kültürünü dünyanın merkezi olarak algılayabildiğinden bahsederken yazısında sözü Orhan Pamuk’a da getirir. Yazarın medya yoluyla paylaştığı siyasi düşüncelerinin ülkesinde yarattığı polemiğe, söylediklerinin Türk kimliğine hakaret olarak değerlendirildiğine yer vermiştir. Buna benzer bir değerlendirmeye Elana Sarakinou’nun *fractalart*’ta yayımlanan “Özgürlük ve İfade Davası” başlıklı yazısında²¹² da yer verildiği görülmektedir.

Orhan Pamuk’un İsviçre gazetesindeki demecinden sonra Türkiye’deki bazı çevrelerden sert tepki görmesi sonrası yaşananlar, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliğinin tartışıldığı Yunanistan’daki bir tezde de söz konusu edilmiştir.²¹³

Bu sözlerin yarattığı tartışmalara ilişkin Yunan yayın organlarında, yabancı yayınlardan alıntılar da olmuştur. Örneğin *The Guardian* gazetesinde yayımlanan bir

²¹⁰ Sofia-İrini Tsala, (Σοφία-Ειρήνη Τσάλα), “Orhan Pamuk’un İstanbul-Hatıralar ve Şehir Kitabında Tarihî Öğeler”, (Τα ιστορικά στοιχεία στο βιβλίο του Ορχάν Παμούκ: «Ιστανμπούλ, Πόλη και αναμνήσεις), Batı Trakya Dimokritos Üniversitesi, t.y., s. 1-28.

²¹¹ Andri Ttofi, “Ulusal Kimliklerin Saflığı, Gerçek ya da Mit: Anlatım Teknikleri Ulusal Kimliklerin Oluşumuna Hibrid Elemanlar Olarak Nasıl Tanımlanır”, («Καθαρότητα» Πολιτισμικών Ταυτοτήτων: Μύθος ή Πραγματικότητα. Πως Νέες Αφηγηματικές Τεχνικές της Λογοτεχνίας Προσδιορίζουν Υβριδικά Στοιχεία στην κατασκευή Ταυτοτήτων), y.y., 2006, s. 867-876.

²¹² <http://fractalart.gr/to-mayro-vivlio/>, Elana Sarakinou (Ελενα Σαρακινού), “Özgürlük ve İfade Davası”, (Η Υπόθεση ελευθερίας και έκφρασης), **fractalart**, 31.08.2016 (Erişim Tarihi: 12.02.2017).

²¹³ İlgili konu, çalışmanın “Avrupa Birliği’nin Stratejik Kültürünün Türkiye’deki Yansımaları” başlığı altında yer almaktadır. Nikos Ksiloura, “Türkiye’nin Dış Politikasının Yapıları ve Türkiye’nin Avrupalı Yönu”, (Δομές της Τουρκικής Εξωτερικής Πολιτικής και η Ευρωπαϊκή Πορεία της Τουρκίας), Rodos, Yüksek Lisans Tezi, Şubat 2008, s. 57.

haber Yunancaya çevrilmiştir.²¹⁴ Bu haberde Orhan Pamuk, Elif Şafak gibi yazarların bazı çevrelerce “Batılı güçlerle iş birliğinde bulunarak uluslararası edebiyat lobilerine casusluk yapmakla”²¹⁵ itham edildikleri, dolayısıyla yazarlara bu desteğin Batılılar tarafından sağlandığı ve hükûmeti eleştirmek amacıyla yapılan “projeler” olarak sunulduğu söylenmiştir. Böylece yazar etrafındaki bu tür tartışmalar Yunan kamuoyunda da yer bulmuştur.

²¹⁴ http://www.athensvoice.gr/world/83492_pionia-tis-dysis-o-orhan-pamoyk-kai-i-elif-safak, “Orhan Pamuk ve Elif Şafak Batının Piyonu”, (Πιόνια της Δύσης Ο Ορχάν Παμούκ και Η Ελίφ Σαφάκ), **Athens Voice**, 15.12.2014 (Erişim Tarihi: 20.02.2017).

²¹⁵ <https://www.haberler.com/guardian-elif-safak-ve-orhan-pamuk-muhbirlikle-6770249-haberi/>,

“Elif Şafak ve Orhan Pamuk Casuslukla Suçlandı”, **The Guardian**, 12.12.2014 (Erişim Tarihi: 16.11.2017).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RÖPORTAJ, SÖYLEŞİ VE DİĞER HABERLER

Bu kısımda Orhan Pamuk ile yapılan röportajlar, söyleşiler belirtilip içeriklerine dair genel hatlarıyla ilgili bilgi verilecek ve yazar hakkında, Yunan yayın organlarında yer bulmuş diğer haberler ele alınacaktır.

4.1. Röportaj, Söyleşi

Yunanistan’da *BHmagazino* adlı yayın kuruluşunda gazeteci olarak çalışan Marilena Astrapellou’nun farklı isimlerle yaptığı röportajları içeren *Yüzler* adlı kitabında Orhan Pamuk ile yapılan röportaj da yer almıştır.²¹⁶ Bu röportaj “Değişken Ruhlu Nobel Ödüllü Yazar” başlığı altında verilmiştir. Astrapellou, yazarla röportajı Orhan Pamuk’un İstanbul’daki çalışma ofisinde yapmış ve röportajın girişinde, Boğaz manzaralı çalışma ortamının kendisi üzerindeki büyüleyici etkisinden bahsetmiştir.

Röportajın içeriğine bakıldığında daha çok *Masumiyet Müzesi* etrafında konuşulduğu görülmektedir. Eserin, aşk temalı bir roman olarak değerlendirilmesi üzerine yazar, burada aslında aşk yoluyla toplumun kültürünün anlatılmaya çalışıldığı açıklamasını yapmıştır.

Romanda kendisini gösteren, yazarı bir müze kurma fikrine götüren eşyalardan yola çıkarak yazarın eşya tutkusu üzerinde konuşulmuştur. Orhan Pamuk, eşyaların insan hayatı içindeki önemini anlatmaya çalışmıştır. Eşyaların, eskide kaybolmuş zamanı kazandırma gücüne sahip olduğunu söyler. Hatta sözlerini bir açıklamayla daha da kuvvetlendirmeye yönelir. Örneğin eski bir paltonun cebinde bulunan

²¹⁶ Marilena Astrapellou (Μαρίλένα Αστραπέλλου), *Yüzler* (Πρόσωπα), Atina, Polis, 2013, s. 95-108.

sinema biletinin, hemen o filmin izlendiği anı kişiye hatırlattığından bahseder. Dolayısıyla kahramanı Kemal'in eşyalara takıntılı olduğu şeklindeki bir değerlendirmeyi de kabul etmez. Burada karakterlerini oluşturma sürecine dair bilgiler de vererek, Kemal'i takıntılı bir karakter olarak değil, normal biri olarak düşündüğünü söylemiştir.

Astrapellou röportajında, romanın konu ettiği zaman dilimindeki Türkiye ile günün Türkiye'si üzerine Orhan Pamuk'a bir karşılaştırma yaptırır. Orhan Pamuk, günün Türkiye'sinin romandaki Türkiye olmadığını anlatır. Günün toplumunun daha çeşitli, daha zengin, daha güçlü, özgüveni artmış olduğundan bahseder. Diğer taraftan, romanında da yer verdiğini belirterek, ekonomik ve kültürel değişim hızının farklılığına işaret etmektedir. Ekonomik durumlar değişse de kültürün kolay değişmediğine vurgu yapar. Tarihin yükünün, yeniliğe karşı dirençli olunmasının insanların karakterinde olduğunu, o yüzden ekonomik değişiklikler olsa da kültürel değişimin daha zor olduğunu belirtir. Dolayısıyla ekonomik durumlardaki değişime rağmen kültürel alandaki problemlerin Türkiye'de birçok yönden hâlâ devam ettiğine sözü bağlar.

Masumiyet Müzesi'nde önemli bir kavram olarak kendisini gösteren mutluluk konusu röportajın içeriğinden bir başkasıdır. Burada, *Masumiyet Müzesi*, *Kar* gibi örneklerle bakarak yazarın romanlarında mutluluk karşısında korku yaşayan kahramanları yaratması irdelenir. Yazar ise mutluluk konusuna yaklaşımı hususunda Dostoyevski'nin belirleyiciliğini vurgulamıştır. Dostoyevski'nin *Budala*'da dile getirdiği 'Mutsuz ve akıllı mı yoksa mutlu ve budala mı daha iyi olur' cümlesi konuya ilişkin seçiminin yönünü belirleyici olarak gösterilmektedir. Orhan Pamuk, mutluluğun yaratıcılığı zorlayıp zorlamadığını cevaplandırırken ise mutluluk halinin, yazarın üretim süreci için riskli olabileceği yönünde açıklamalar yapmıştır. Hatta bu konuda, Nietzsche'nin "Hasta olan daha iyi görür" sözüne göndermede bulunarak meseleye yaklaşımını göstermiştir.

Masumiyet Müzesi ve burada kendisini gösteren İstanbul portresi yazarla konuşulan bir başka husustur. Yazara göre İstanbul, aslında kendi yaşanmışlıklarıyla anlatılmıştır. Romanın hüzünlü bir İstanbul göstermesi, şehrin kaybettiklerinden

kaynaklanmaktadır. Orhan Pamuk, şehrin her zamanı kuşatan çok kültürlü yapısına da işaret etmiştir. Romanın da dillendirdiği yönde artık Ermeniler, Yahudiler, Rumlar İstanbul'da eskisi gibi yaşamazlar ama bu milletlerin yerini Ukraynalılar, Boşnaklar, Çeçenler almıştır. Dolayısıyla şehrin çok kültürlü kimliği devam etmektedir.

Röportajda yer verilen bir başka konu kadınların Türk toplumundaki durumu üzerinedir. Orhan Pamuk, daha Batılı değerlere sahip kadınlar ile daha geleneksel değerlere bağlı kadınların arasındaki yaşantı farkını çok keskin olarak dillendiren ve bunları çatışma halinde görüp iyi-kötü şeklinde değerlendirme yapmanın bazı çevrelerde klişe haline gelmiş bir yaklaşım olduğunu söyleyerek kendisinin buna çok itibar etmediğini belirtmiştir.

Orhan Pamuk kendi ülkesinde de özgürlüklerin daha geniş yaşanması yönündeki düşüncesini belirterek siyasi konulara uzak durma tavrını ortaya koyar ve Türk-Yunan ilişkileri hakkında da soru kabul etmediğini söyler. Bu sırada *İstanbul* kitabında Yunan edebiyatından Kavafis üzerinde durduğunu hatırlatır. Onu çok beğendiğini ifade eder. Orhan Pamuk için Kavafis, Akdeniz kültürünün önemli bir figürüdür. En nadide yazarlardan biri olarak bahsettiği Kavafis'in yazarlığını hüznü, ızdırıp, yitirme ve yalnızlık kelimeleriyle tanımlar.

Röportajda bu konuların dışında yazarın son dönemdeki çalışmaları, Nobel Edebiyat Ödülü kazandıktan sonraki değişen hayatı üzerine sorulan sorulara verdiği cevaplar da bulunur. Nobel Edebiyat Ödülü'nün özellikle yazara farklı ülkelerden daha geniş bir okuyucu kitlesini kazandırdığı vurgulanır. Batı'da bir nevi Türkiye'nin elçisi olarak tanıtılmasından kendisi kaçınmaya çalışsa da ağır bir yük olarak değerlendirdiği bu durumun çok değişmediğini söylemiştir.

Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan Orhan Pamuk, 11 Ocak 2011 tarihinde Atina'daki Megaron Plus (Athen's Concert Hall Megaron) Aleksandra Triandi salonuna davet edilmiştir. Bu ziyaret, Yunan edebiyatında önemli yeri olan bir edebî topluluğu anma programı çerçevesinde gerçekleştirilmiş bir organizasyondur. Bu organizasyonda Orhan Pamuk, kendi hayatı ve yazarlığı hakkında konuşmuştur.²¹⁷

²¹⁷ *Kafamda Bir Tuhaflık* kitabının Yunanistan'da yayımlanması vesilesiyle Orhan Pamuk 10 Aralık 2015 tarihinde Megaron Plus salonuna tekrar davet edilmiştir. Ancak bu konuşmanın tam metnine

Bu konuşmada Orhan Pamuk’a sorularıyla Yunanistan’ın tanınmış yazarlarından Takis Théodoropoulos eşlik etmiştir.

Önce Takis Théodoropoulos, dinleyiciler için yazarı kısaca tanıtmıştır. Yazarın, 50’den fazla dile çevrilmiş olan eserleriyle Yunanistan’da da büyük bir ilgiyle karşılandığı, özellikle *İstanbul-Hatıralar ve Şehir*, *Kar*, *Masumiyet Müzesi* ve çok tartışılan *Kara Kitap* eserlerinin çok ilgi gördüğü söylenmiştir. Yazarın, eserlerinde okuru komplike yollarda dolaştırdığı yönünde edebî kişiliğine bazı genel değerlendirmeler yapılır ve sonra kitapları tanıtılır. Ayrıca kitaplarının Yunanca çevirilerinin başarısından bahsedilir.

Bu girişten sonra soru-cevap kısmına geçilmiştir. Yazara, romanı nasıl tanımladığı ve nasıl yazdığı çerçevesinde sorular yöneltilmiştir. Buna istinaden Orhan Pamuk, yazarlığın gizemli tarafları olduğunu ifade etmiştir. Metnin de bu gizemi taşıması gerektiğini düşünür. Kurgulamanın zor, önemli, komplike bir işlem olduğundan bahsetmiştir. Yazar açısından yapılan iş zihinde oluşan görüntülerin ifadesidir. Ortaya çıkan sonucu ise her bir okur, kendi birikimlerinden bağımsız olmadan, alımlar ve yorumlar. Yazar, hayal gücünün de çok önemli rolü olduğunu belirtmiştir. Yazarın, romanla bir nevi yeni bir dünya yarattığına işaret eder.

Kaydolduğu mimarlık bölümüne devam etmemesi gibi eğitim hayatından da bahseden Orhan Pamuk, konuşmasının son kısmında yeni yayımlanan kitabı *Öteki Renkler* hakkında bilgiler vermiştir. Otobiyografik tarzda bir çalışma olduğunu söylediği eserinde kendi yazarlığı hakkında görüşlerini anlattığını belirtmiştir. Konuşmasının devamında Orhan Pamuk, kitaplarından bazı parçaları dinleyicilere okumuştur.

Yunanistan’daki ERT televizyon kanalı 22 Eylül 2011 tarihli “Yaşam Başka Yerde” (Η Ζωή είναι Αλλού) adlı programında “Orhan Pamuk ve *Kara Kitap*” başlıklı yazarla gerçekleştirilen bir söyleşiye yer vermiştir. Söyleşiyi *Kassandra*

ulaşılamamıştır. Bu toplantıya ilişkin yayın organlarında çıkan bazı değerlendirmelere Diğer Haberler başlığı altında yer verilmiştir.

gazetesinde çalışan gazeteci, ayrıca “Yaşam Başka Yerde” adlı programının hazırlayıcısı Evi Kiriakopoulou tarafından yapılmıştır.

Program başladığında ilk olarak kapak fotoğrafları gösterilerek yazarın kitapları tanıtılır. Daha sonra yazar hakkında izleyiciye bilgiler verilir. Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazandığı, dünyaca tanınan bir Türk yazarı olduğu, kitaplarının 50’den fazla dile tercüme edildiği ve o dönemde Columbia Üniversitesi’nde Karşılaştırmalı Edebiyat dersleri verdiği bu bilgiler arasındadır. Ayrıca Orhan Pamuk’un Megaron Plus Müzik Salonu’nun ve Okeanida Yayınevi’nin davetlisi olarak Yunanistan’da bulunduğu belirtilir.

Kiriakopoulou konuşmasında programının adı olan “Yaşam Başka Yerde”yi Milan Kundera’nın “The Life is Elsewhere” kitabından aldığını söyleyerek ilk sorusunu bu başlık bağlamında sormuştur. Orhan Pamuk’a yaşam ile ilgili, bu çerçevedeki düşüncelerini sorar. Bu soruya cevap olarak Orhan Pamuk, pek çok yazar gibi kendisinin de romanlarında yaşam ile ölüm temasına yer verdiğini belirtmiştir. Yazarın yaptığı işi, yaşamı sorgulamak olarak tanımlamıştır: “Bana göre bütün romanlar aslında teorik ve pratik olarak yaşamın ne olduğuna dairdir ve niçin mutlu olduğumuzu irdeler. Ahlakın ne olduğunu, nasıl mutlu olacağımızı ve nasıl ahlaklı olabileceğimizi işler. Benim konularım da bu gibi şeylerdir.”

Kiriakopoulou’nun bazı soruları yazarın aile hayatına dairdir. Kiriakopoulou, kitaplarında baba, anne figürleri, babanın hep kaybolması, ağabeyiyle olan rekabetin daima işlendiğini hatırlatarak ailesinin, Pamuk’un yazarlığında çok önemli bir rol oynadığına işaret eder. Orhan Pamuk bu konuşmalar sırasında özellikle babasının ölümünün kendi üzerinde yaratmış olduğu etkiyi dile getirmiştir. Annesinin ve babasının hayatındaki önemini anlatan yazar, sanata yönelmesinde babasının daha anlayışlı, daha cesaretlendirici olduğunu belirtmiştir. Annesinin daha koruyucu bir tavırla, hayal dünyasında yaşamayıp başkalarının yaptığı gibi çalışmasını öğütlerken onlarla daha az ilgilenen babasının yaratıcılığına daha saygılı olduğunu belirtmiştir.

Orhan Pamuk, babasının ölümünden de bahseder. Buna dair şu ifadeleri kullanır: “Evet, babamın vefat ettiği haberini aldığım da hazırlıklı değildim. Şok olmuştum. Şimdi ben de babaları ölmüş kişilerden biriyim. Bu olay bütün

düşüncelerimi değiştirmişti. Şimdi dünyada yapayalnızım demiştim kendi kendime. O sırada kendi ölümünü de düşünmeye başlıyorsun. Babam 77 yaşında öldü, o zaman ben de o yaşlarda öleceğim diye düşünüyorsun. Hayatta bir kadının annesini ve bir erkeğin babasını kaybetmesiyle bir çerçeve oluşturduğunu idrak etmiştim. Bir karşılaştırma çerçevesi”.

Orhan Pamuk, değerini ölümünden sonra daha iyi anladığını söylediği babasının başarılı bir yazar olma korkusundan da bahseder: “Bunu bir öyküde yazmışım; ayrıca Stockholm’de *Babamın Bavulu*’nu anlatırken babamın yazar olmak istediğini söylemişim.” Konuşmanın devamında Orhan Pamuk, *Babamın Bavulu*’ndaki yazdıklarını anlatır. Babasının ondan daha başarılı bir yazar olması fikrinin kendisine heyecan yarattığını söyler. Babasının farklı bir dünya keşfetmiş olması ve hayal gücünün daha üstün olması düşünceleri kendisini çocuk gibi korkutur ve bunları paylaşır. Babam başarılı bir yazar olsaydı bu durum beni rahatsız ederdi, diye açıklar.

Orhan Pamuk babasından sonra kızı Rüya’dan söz eder. Kızının nazarında kendisinin başarılı ve ünlü bir yazar olduğunu anlatır. Ayrıca kızı hep bir başarılı ve ünlü babası olduğu fikriyle büyümüştür. Bu düşüncelerini Orhan Pamuk şöyle ifade eder: “En azından kendimi öyle tarif ediyorum. Rüya dünyaya geldiğinde ben yazardım, böylece babasının ünlü bir yazar olduğu fikriyle büyüdü. Kendi aramızda bu konuyu konuştuğumuz oldu, bazen biliyorum ki bu durum onu telaşlandırıyor; ama tabii bazen avantajları da oluyor.”

Orhan Pamuk hayatı ile ilgili konuşurken şu açıklamaları yapar: “Genel olarak küçüklüğüm ve gençliğim hayal ettiğim gibidir. Yazar olmak istedim, çok sayıda kitap yazmak istedim, az çok ünlü olmak istedim ve bunlar gerçekleşti. (...) Özel hayatım olduğu pek söylenemez. Bu gibi şeyleri çok istemedim. Siyaset ile itibarım olsun istemedim. Ama yine de mutluyum başkalarıyla kıyaslanırsa...”

Orhan Pamuk yazarlığıyla ilgili de söz eder. Yazarlığın aslında bir ihtiyaç olduğunu açıklar. Çalışmanın önemini vurgular. Günde birkaç saat yazı yazması onun için çok önemlidir. Bunu küçük yaşta keşfettiğini ve çevresinin de onu sanata yönlendirdiğini açıklar: “Ve resim yapmakta yetenekli olduğumu görünce teşvik

ettiler”. Ayrıca küçükken resim yapması için bir stüdyosu olduğunu aktarır. O zaman, resim yaparken içinde başka bir kişiyi keşfetmiştir. Bu kişi tek başına olmak istediğini, elinde bir kalem, kâğıt ve fantezi ile mutlu olduğunu keşfetmiştir. Ayrıca çok sosyal bir kişi olmadığını ve başkalarıyla zaman geçirmeyi sevmediğini, başkalarından emir almayı ya da başkalarına emir vermeyi sevmediğini, bu gibi durumlarda başarılı olamadığını belirtir. Resim yoluyla yalnızlığı seven bir kişi olduğunu ve bir ofise ya da bir şirkete ya da bir akademiye gitmekten ziyade, tek başına kalmayı sevdiğini anlamıştır. Böylelikle yaratıcı olabildiğini aktarır. İlk başta ressam olacağına inanırken, daha sonra edebiyata yöneldiğini belirtir. Hayatını tek başına yaşamayı hayal etmiştir. Yani hep bir odada kapalı kalmayı seçmiş ve yaratıcılığını akışa bırakmıştır. Daha sonra bunun edebiyat olacağını keşfetmiştir. “Her gün iki saat ya da daha fazla yazdığım ve seyahat ettiğimde otel odalarında kendimi hastanın sakinleşmesi için ilaç alır gibi hissediyorum” der. Yine “Başarılı bir sayfa ya da paragraf yazdığım kendimin iyi bir insan olduğumu hissediyorum” açıklamasını yapar. Yazı yazdığında hayatının daha anlamlı olduğunu belirtir. Dolayısıyla birçok kişinin hayatlarının işe odaklıyken kendi hayatının yazıya odaklı olduğunu vurgular. Ayrıca, mesleğini iş olarak görmediği, yaptığı işin daha derin bir şey olduğunu düşündüğünü dile getirmiştir.

Orhan Pamuk kitaplarının başlıklarında renklerin bulunması hakkında bilgiler verir. Kitaplarının adlarında renklerin bulunmasını sadece kendisinin resme olan ilgisi ile açıklamaz. İslam’ın sembollerle olan geleneğine bağlar. Yine de kitaplarının adları sembolik değildir. “Ressamın gözleriyle bakarım ve detayları sezerim.” O şekilde *Beyaz Kale* ve daha sonra *Kara Kitap*, *Benim Adım Kırmızı* adlarının birbirine uygun olduğunu dile getirmiştir. *Öteki Renkler* otobiyografisinde ise diğer kitaplara uygun olmayan bazı parçaları bu kitapta birleştirmeye çalışmıştır. Renkler, kendi ifadesine göre dikkatini çekmektedir. O yüzden kitaplarının adlarında kullanır. Eşyaların renklerine de çok dikkat ettiğini röportaj sırasında paylaşır. Pamuk renklerin, hislerin en temel ögesi olduğunu söylemektedir.

Orhan Pamuk söyleşinin bir kısmında *Masumiyet Müzesi* ve romandaki karakterler üzerinde durmuştur. Öncelikle, Orhan Pamuk, kendi kitaplarındaki aşk temasını açıklar. “Aşk ile ilgili olan romantizm algısı kafamızda o kadar idealize

edilmiş ki hayatımızdaki farklı düşüncelerle ve kazançlarla kıyaslanamıyor” demektedir. Aşkın aslında kesin olması gerektiği, değeri her şeyden daha üstün ve başka konularla da karıştırılmaması gerektiği yönündeki düşünceyi yazar romantik ama uygulanması zor bir düşünce olarak değerlendirir. Aşk, kıskançlık ve başkalarının hayatları ile iç içe geçmiştir. Der ki bir kıza âşık oluruz ve herkesin ona âşık olduğunu düşünürüz. Aşk o kadar saf değil, içinde kıskançlık hisleri, evlenme düşünceleri, aileden kaçışı, toplumdan kaçışı ya da toplumla birleşme gibi şeyleri beslemektedir. Aşkın en eski romantik kavramı, *Masumiyet Müzesi*’nde incelenmiştir. Kemal karakteri kitabın ilk başlarında romantik görünür daha sonra bu kavramdan uzaklaşır. Orhan Pamuk sonuç olarak, kitabında aşkı ideal olarak yazdığını, ama *Masumiyet Müzesi*’nin ideal değil, daha fazla realist olarak görüldüğünü söylemektedir.

Orhan Pamuk, şair ve romancı arasındaki farklılıklarından söz eder. Şairler hakkında sözleri gizli bir gerçeklik içerir, bilinçli olarak yazmazlar yönünde klişe bir algı oluşmuş olduğunu belirtir. Bunun abartılı olsa da gerçeklik taşıyabileceğini düşünür. ŞairlikLE romancılığı çalışma noktasında karşılaştırdığında şairlerin romancılar kadar çalışmadığını belirtmiştir. Orhan Pamuk romancı olarak kendisinin son 35 senedir çok yoğun bir şekilde yazmakta olduğunu söyler. Bazen kendisini şair hissettiğini de belirtir. Gizemli bir gücün yazara paragraflar ve fikirler gönderdiğini düşünür; ama asıl işleyiş bir masada oturup kelimeler kurmaktır. Ortaçağdaki bir usta gibi düşünüp, onlara şekil vermeye çalışır. Ürettiği fikirleri okuyup üzerinde sürekli çalışmaktır. Yazarlığı, çalıştığı şey üzerinde ufak ufak işlemler yapan bir ustalık işidir.

Ayrıca Orhan Pamuk “hiç kimse senin kulağına bir şeyi fısıldamaz, bazen kötü bir sayfa ya da paragraf hatta bütün bir kitap bile yazarsın; ama güçlü olup devam etmek gerekir” der. Kesinlikle hiçbir zaman hayal kırıklığına uğramayacağını, hedefine ulaşmak adına kitapların bitmesi için çabalamak gerektiğini söyler. İnat, enerji, güç gibi değerler Pamuk için ve bir romancı için önemlidir.

Orhan Pamuk romandaki karakterlerin zihninde yaşamaya devam etmesiyle ilgili de bilgiler verir. Orhan Pamuk karakterleri hakkında onlara zihninde bir yol çizdiğini, bir müddet yaşamalarına izin verdiğini belirtir.

Orhan Pamuk çocukluk yıllarından bahsederken romancılığının bir özelliği olan gözlem gücünü bu dönemde kazandığını belirtmiştir. Daha küçük yaşlarda gözlediği eşyaların hemen resmini yaptığı, insanların davranışlarını başarılıca taklit edebildiği bilgisini verir. Devamında konuyu yazarlık bağlamında ele alır. Buna göre bir yazar, iyi bir gözlemci olmalıdır.

Söyleşideki bir bölüm, Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldıktan sonra hayatının ne kadar değiştiğine ayrılmıştır. Bu ödülün uğraşlarını artırdığını söyler; ayrıca bu ödül ona çok sayıda yeni okuyucu kazandırmıştır. Orhan Pamuk, röportajın devamında okuyucularına karşı sorumlu olduğunu itiraf eder. Nobel Edebiyat Ödülü'nün kendisine ayrı bir sorumluluk yüklediğini de dile getirir. Bazen İran ya da Kuzey Kore'de bir yazarın problem yaşadığını duyduğunda, onlar hakkında bir yazı yazmak gerektiğinde bu duruma ilgisiz kalmadığını belirtir. Sorumluluğundan bahseder. Bunu ahlâkî bir sorumluluk olarak değerlendirir. Yazarlık konusunda da benzer düşüncelere sahiptir. Yazarın en başta insan olduğunu ve ahlâk konularıyla ilgilenmesi gerektiğini dile getirir.

Orhan Pamuk, okurların bir kitaptan beklentileri hakkında sorulan bir soru üzerine değerlendirmeler yapmıştır. Romandan beklentinin gerçek mi fantezi mi olması gerektiği meselesinin edebiyat tarihi içinde romantizm ile realizmin çokça tartıştığı bir konu olduğunu belirttikten sonra ikisinin de önemine ve beraber gerçekleştirilebileceğine vurgu yapmıştır. Romanın gerçekliğin tam görüntüsü olarak verilmesinin okuyucu açısından sıkıcı, bunaltıcı olabileceğini ama hayal gücünün, yaratıcılığın ortaya koyduklarının dünyayı değiştirilebileceğini söyler. Ancak bu konularda, üzerinde herkesin hemfikir olduğu geçerli bir kuralın olmadığını da belirtir. Her bir yazarın kendi gerçekçiliğiyle karşı karşıya gelmesi gerektiğini vurgular. Kafka'yı örnek verir. Bu gibi yazarların nazarında gerçekle olan bağlantı önemli değildir.

Orhan Pamuk, kişinin hayatı içinde de fantezinin, hayalin önemli bir yer tuttuğunu; romanın bir nevi bunu devam ettirdiğini dile getirir. Romancının biraz hayal gücünü kullanarak, karanlık köşeleri keşfederek, farklı dünyaları, gizemleri bulmaya çalışarak yaptığı hayat görüşünü zenginleştirmektedir.

Orhan Pamuk, “öteki Orhan” için sorulan soruyu da cevaplamaya çalışmıştır. Bu doğrultuda “Her zaman başka hayatlar yaşama arzusuna bağlı bir fantezim olmuştur” cümlesini kurar. Farklı bir ailesi ya da eşi olma ihtimalini düşlediğinden bahseder. Geceleri kendi evinde olduğunda, başkasının evinin ışığına bakarak kendisinininkine benzettiğinden ya da farklı gördüğünden bahseder. O anda kendisini o aileye ait olarak hayal ettiğini dile getirir. Dolayısıyla kendisini başka bir hayatın içinde hayal ettiğini belirtir. Bütün kitaplarında da başka başka kişilerin penceresinden bakıp, başka insanların, duygusal ve ince davranışlarını izleyip ve bu başkalarının hayatlarını yaşamak istediğini aktarır. Kendisi açıdan ilginç gördüğü bu konuyu hüznle, varoluşçulukla, belirsizlikle ve fanteziyle bağlantılı değerlendirmektedir. Orhan Pamuk, röportajın sonuna doğru çok şanslı ve mutlu bir romancı olduğunu belirtir ama mutlulukların aşırı derecede gösterilmemesi kaydını düşer.

Orhan Pamuk’la yapılan bir başka röportajı Anteos Hrisostomidis gerçekleştirmiştir. Bu söyleşi, otuz üç ünlü yazarla yapılan röportajı içeren “Zamanımın Antenleri” başlıklı kitapta yer almıştır.²¹⁸ Ayrıca kitaptaki röportajlar, Yunanistan’daki ERT kanalında belgesel olarak da yayımlanmıştır.

Anteos Hrisostomidis, Orhan Pamuk ile yaptığı röportajın başlığını “Mutluluğu Soruştururken” koymuştur.²¹⁹ Anteos Hrisostomidis, röportajı vermeden evvel yazarla buluşma maceralarını anlatmıştır. İlk defa bir yazarla irtibat kurmada sıkıntı yaşadığını ve İstanbul’a vardığında Orhan Pamuk ile bir araya gelmesinin uzun sürdüğünü aktarmıştır.

²¹⁸ Anteos Hrisostomidis, (Ανταίος Χρυσόστομίδης), **Zamanımın Antenleri**, (Οι Κεραίες της Εποχής μου), 3. bs., Atina, Kastanioti, 2012.

²¹⁹ Anteos Hrisostomidis, (Ανταίος Χρυσόστομίδης), **Zamanımın Antenleri**, (Οι Κεραίες της Εποχής μου), 3. bs., Atina, Kastanioti, 2012, s. 181-197.

Röportajın gerçekleştiği Orhan Pamuk’un evinin betimlenmesi, Orhan Pamuk’un tanışma sırasındaki davranışları ve psikolojisine dair kısa değerlendirmelerden ve yazarın hayatından bazı bilgiler aktarılmasından sonra sorulara geçilir.

Orhan Pamuk yazarlığa nasıl karar verdiğini anlatır. Diğer röportajlarında konuya dair dile getirdiği benzer cümlelere burada da rastlanır:

“On beş yaşından yirmi yaşlarına kadar tek istediğim şey ressam olmaktı. Bu durum *İstanbul* kitabımda anlattığım gibi ailem tarafından kabul edilmişti; ama bir anda fikrimi değiştirmiştım. Ressam olmama nedenini nasıl izah edeceğime dair hiçbir fikrim yok; ama yazar olma istediğimin sebeplerini anlattığım dört yüzden fazla sayfa bulunmaktadır. Kim sanat yolunu seçerse, kendi kişisel sebepleri için seçer ve kesinlikle anlamsız tarihî ya da politik sebeplerle seçmez”.

Anteos Hrisostomidis burada yazarın, bu hatıraları birçok defa anlatmış hissini muhatabına vermek için çok hızlı konuştuğu açıklamasını yapmıştır. Kolay ve hazırcı cevaplarıyla yazarın anlatım tarzını Amerikalı üslubu şeklinde nitelemiştir.

Orhan Pamuk yazarlığıyla ilgili sorulara cevap verirken önce ilk kitabı *Cevdet Bey ve Oğulları*’dan bahseder. Çünkü bu romanın bir özelliğine vurgu yapar. Daha kitap olarak yayımlanmadan ödül kazanmıştır. 1979’da, Milliyet yarışmasında ödül kazanmış romanı için üç sene yayıncı aradığını belirtir. Bu durumu şöyle anlatır:

“Kitabımın elli beş dile çevrilmesi kolay olmasına rağmen Türkçe yayımlanması zor olmuştur. Türkiye’de ve yurtdışında aldığım ödüllere rağmen kitaplarımı yayımlama konusunda zorluklarla karşılaştım”.²²⁰

²²⁰ Anteos Hrisostomidis, (Ανταίος Χρυσοστομίδης), *Zamanımın Antenleri*, (Οι Κεραίες της Εποχής μου), 3. bs., Atina, Kastanioti, 2012.s. 187.

Orhan Pamuk 1985'te gittiği ABD'deki yaşantısından bilgiler aktarmaktadır. Anteos Hrisostomidis yazarın ilk yurtdışında kaldığı zamanların kendisine, Yunanlı yazarların ve sanatçıların yurtdışında kaldıkları zamanki gibi, bir fırsat yarattığını ve kendi ülkesindeki kültürü daha iyi tanınmasına yardımcı olduğunu söyler. Röportajda Orhan Pamuk'un bu çerçevede şu sözlerine yer verilir:

“Laik bir aileye mensuptum, hiçbir dinî eğitim almamıştım. ABD’de, en güçlü Batılı kültürünün içinde bulunduğum yerde, kendi Türk kimliğim üzerine düşüncelerimi değerlendirdim ve o zaman tasavvufa ilişkin klasik eserleri okumaya karar verdim. O zaman idrak ettim ki, Türk kültürüyle Batı kültürü arasında birçok etkileşim vardır. İşte o zamandan beri, İslam geleneğiyle ve tasavvufun alegorik mistisizmiyle postmodern Amerikan ve Batılı deneyimlerimi birleştirmeye çalıştım. Her zaman diyorum ki, eğer yeni bir şeyi edebiyat dünyasında keşfetmek istiyorsan, iki şeyi birleştirmek gerekiyor ki herkes birbirleriyle uyumsuz olduklarını düşünür. Diyelim ki bu benim *Kara Kitap*’ım, bu romanda kendi sesimi bulduğumu düşünüyorum.”

Orhan Pamuk kalıplaşmış bir değerlendirme olan kendisini Doğu-Batı sorunsalının yazarı olarak tanımlamanın abartılı olduğunu söyler; ama tamamen de yanlış olmadığını kabul eder.

Orhan Pamuk, kendisine yöneltilecek politik içerikli sorulara cevap vermeyeceğini belirtmiş, bu çerçevede ülkesinde sadece İslamcı ya da sadece Batıcı olmak gibi tek kimliği zorlayan politik tavra karşı olduğunu belirtmekle kalmıştır. Tarihî olarak Türkiye’de çok kültürlü bir yapı olduğuna işaret etmiş; kendisinin de hiçbir zaman sadece Doğulu ya da sadece Batılı yazar olmayı seçmediğini dile getirmiştir. Ayrıca bir yazar olarak Türkiye’nin Avrupa’daki sözcüsü olmak gibi bir niyeti olmadığını; bunun bir yazarın değil, Dışişleri Bakanlığı’nın işi olduğunu ifade etmiştir. Orhan Pamuk, eserlerinde de bütün Türklerin değil, sadece tanıdığı Türklerin hayatları hakkında yazdığını belirtir. Kendisini asıl etkileyenin Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki ‘rengârenk farklı kültürler’ olduğunu belirtir ve bunun

yeniden keşfedilmesinin geleceğe farklı gözlerle bakmaya yardımcı olacağından bahseder. *Benim Adım Kırmızı* kitabının konusunun da aslında bu olduğu dile getirilir.

Röportajın bir diğer başlığı *Kar* romanı hakkındadır. Yazar romanı hakkında bilgiler verir. *Kar* romanını yazmak için Kars'a gittiğini söyler. Buradaki gözlemlerini romanında da kullandığını belirtir. Ama romanda anlatılan her şey de bir yansıtma değildir. Yazar birçok fantastik öğenin eklendiğini dile getirmektedir.

Yazar, romanda işlediği Türkiye'nin siyasi sorunları yoluyla milletin hayatını, ruhunu görmeye çalıştığını belirtir. Kendisinin bir siyasi romancı olmadığını, bir tane siyasi roman yazmak istediğini, *Kar* romanıyla bunu yapmış olduğunu anlatır.

Orhan Pamuk, diğer röportajlarında da dile getirdiği gibi Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmasıyla hayatının değiştiğini söyler. Ödülü kazanmasını şu cümlelerle değerlendirir: "İlk başta Türk dilinin onurudur, Türk milletinin ve genel olarak Türkiye'nin. Ayrıca tek başıma bir odanın içinde yıllardır yazarlığa harcadığım, roman sanatına harcadığım zahmetimin karşılığı olmuştur."

Yazarın Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandığı dönemde kendisine yönelik eleştiriler röportajın bir başka bahsidir. Bu bağlamda, Nobel Ödüllü Orhan Pamuk'a eleştirilere yönelik dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün kamuoyuna açıkladığı şu sözlerine de yer verilmiştir:

"Olumsuz eleştiriler unutulacak; ama herkes bir Türk yazarın Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandığını hatırlayacaktır."

Anteos Hrisostomidis, Pamuk'un narsist bir yazar olup olmadığını da röportajında sorgular. Buna göre günün beş saatini yazarak geçiren yazarlara nazaran kendisini onlardan farklı görmesi yazarın narsist tavrına bağlanabilecektir. Anteos Hrisostomidis'i bu kanıya vardıran yazarın şu sözleridir:

“Hemingway, Tennessee Williams ya da Mishima gibi yazarlar var, günde beş saat yazarlar ve sonra dışarıda eğlenceye katılırlar. Ben de onlar gibi olmak isterdim ama değilim. Beş saat bana yeterli değil.”

Yazmayı, hayatındaki tek bir amaç noktasına getirdiği belirtilen Pamuk’a yöneltilen sorularla, yazarlığın ne olduğu, yazarın bir misyonu olup olmadığı sorgulatılarak edebî kişiliğine dair özellikleri açığa çıkarılmıştır. Yazarın bu bağlamdaki düşünceleri şöyledir:

“Yazar olarak yerine getirmem gereken bir misyon olduğunu düşünmüyorum. Çünkü edebiyatın misyonu olmalı mı? Tarihte birçok önemli yazarın bir amaçla tanımlandıkları görülmüştür. Bazen bu durum onlara yardımcı oldu, bazen de olmadı. Genç bir yaşta yazar olmaya karar verdiğimde, önceki Türk yazarlardan ders aldım. Onlardan birçoğu (en iyileri) yeteneklerini vatan, ideoloji ya da bir amaç uğrunda mahvetmişler. Bu yüzden iyi eserler verememişler; çünkü misyonlarını öncelik edinmişler. Ben zengin, burjuva bir aileden olduğum için, tam 80’li yıllarda yazar olmaya karar verdiğim zaman, bu gibi yazarlar tarafından sanık oldum, çok fazla radikalleşmemiş ya da siyasallaşmamış olmamdan bahsetmişlerdir. Bu suçu kabul ediyorum. Cevapladığımda Proust gibi olmak istediğimi söyledim, Steinbeck ya da Gorki gibi değil...”

Orhan Pamuk yazarken aklına fikirlerin nasıl geldiği sorusuna ise şöyle cevap vermiştir:

“Sadece ilginç bir şey düşündüğümde ya da yeni, o zaman içimde bir patlama olduğunu hissedirim. Önce sadece bir fikir daha sonra birçok farklı şey gelir. İlk baştaki düşüncem hayatta kalırsa ve diğer fikirlerimle bağlanırsa, o zaman bir bütün oluşur ve sonunda bir roman olur.”

Orhan Pamuk, röportajın son bölümünde ise kitaplarından söz etmektedir. *İstanbul*'da İstanbul'un harabeleri birçok yerde rol oynamaktadır. Eserdeki hüznün tekil değil, topluluk üzerindedir ve onları suskunluk içerisinde boğmaktadır. Böylelikle çok şey istemezler ve tamahkârlık yapmazlar. *Yeni Hayat*, Pamuk'un ifadeleriyle en zor eseridir; ama yine de Türkiye'de en çok satılan kitaptır. *Benim Adım Kırmızı* kitabında zavallı Şeküre'yle kadın karakterinin kimliğini bulmaya çalışır.

Anteos Hrisostomidis'e göre Pamuk'un kahramanları mutlu olmak isterler. Edebiyatta hep karşılaşılan bir durum olarak bunun normal olduğunu belirtir. Ancak tuhaf olarak hepsinin de mutlu olmak istediklerini etrafa ilan etmelerini gösterir. Anteos Hrisostomidis, Pamuk'tan bunun nedenini öğrenmeye çalışırken yazar bu değerlendirmeye çok şaşırır; çünkü bitirmeye çalıştığı *Masumiyet Müzesi*'nde tam bu sorunun cevabını aramaktadır. Romanda bir karakter diğer karaktere mutlu olup olmadığını sorar ve öbürü bundan neden bahsedilmesi gerektiğini sorarak cevap verir. Orhan Pamuk bu zamana kadar bu konuyla hiç ilgilenilmediğini söyleyerek şaşkınlığını belirtir.

Orhan Pamuk röportajında mutluluk kavramının üzerinde de durur. Pamuk karakterleri gibi sürekli mutlu olup olmadığını sorgulamaktadır. Pamuk bu durumu şöyle anlatır:

“Bunu yapsam mutlu olur muyum ya da öbürünü? Hayat bir yoldur, ucunda mutluluk bulunur mu? Bana göre mutluluk teorisi eylemlerimizin gerçek anlamına ulaşabilmek için bir aracıdır ya da eksiktir. Düşündüğüm gibi, hayatımıza doğru bulduğumuz böyle soruları koymamız gerekiyor ve bunu kurgumuz içinde yapmamız gerekir.”

Bir başka röportaj ise “Orhan Pamuk: Angela Merkel'i Almanya'nın 800.000 Kişiyi Kabul Etmesinden Dolayı Takdir Ediyorum” başlığı ile *Lifo* sitesinde

18.12.2015 tarihinde yayımlanmıştır.²²¹ Röportaj Thodoris Andonopoulos tarafından yapılmış ve daha çok yazarın *Kafamda Bir Tuhaflık* kitabı üzerinde durulmuş; konu ve karakter bakımından çözümlemelere gidilmiştir.

Önce Yunanistan’da sevilen bir yazar olduğu belirtilen Orhan Pamuk kısaca tanıtılır. Daha sonra Andonopoulos, Yunanistan’da yeni yayımlanmış olan *Kafamda Bir Tuhaflık* romanı hakkında sorular sorar. İlk sorusu İstanbul hakkındadır. İstanbul’un son kırk senedeki gelişimiyle Atina’nın gelişimindeki benzerliğe dikkati çeker. Yazar ise her iki toplumun Akdeniz kültürü içinde olduğuna işaret ederek günlük yaşantılarındaki benzerliği vurgular ve her iki toplumu kastederek “zihinsel olarak kültürümüzün, psikolojimizin, hatıralarımızın, ne kadar yakın olduğumuzu bulmak gerekir” der.

Konuşmada romanın, İstanbul’a iş bulma umuduyla göç eden ve günlük maddi sıkıntılar içindeki insanların arasını canlı tutan bir sevginin olduğunu dile getirdiği vurgulanmaktadır.

Orhan Pamuk’un yazarlığına yaratıcılık kazandırdığı düşünülen eski-yeni ikilemeni çalışmalarında kullanmasına ilişkin değerlendirmelere yazar, eserlerinde modernleşme ve geleneği bir araya getirdiğini söyler. Batı ve Doğu, din ve siyasi aşırılık birbirleriyle iç içedir ve etkileşimde bulunur. Farklı kaynaklardan bakarak bunları dengeli bir şekilde kullanmaktadır. Yazar, bu özelliği kendisine İstanbul’un günlük hayatının kazandırdığına işaret etmektedir.

Kafamda Bir Tuhaflık romanı, *İstanbul* kitabından sonra şehrin değişimini gösteren realist bir eser olarak tanımlanır. Orhan Pamuk kitabı, kendi ifadesiyle, Mevlut’un gözünden anlatmaktadır. Böyle bir kahramanı yaratmak için benzer yaşantıya sahip birçok kişiyle görüştüğünü, hatta bunların ayrı bir kitap olabileceğini ifade eder.

²²¹ http://www.lifo.gr/articles/book_articles/84116 Thodoris Andonopoulos, (Θοδωρής Αντωνόπουλος), “Orhan Pamuk: Angela Merkel’i Almanya’nın 800.000 Kişiyi Kabul Etmesinden Dolayı Takdir Ediyorum” (Συγχαίρω την Ανγκελα Μέρκελ που δέχτηκε 800.000 ψυχές), *Lifo*, 18.12.2015 (Erişim Tarihi:15.07.2017).

Andonopoulos, Mevlut'un göçmen olmasını hatırlatır. Yazar ise kahramanın bir göçmenin bütün özelliklerini taşıdığını belirtmektedir.

Konuşmanın bu bölümünde söz güncel bir konu olan mülteci sorununa gelir. Andonopoulos, bu sorunu yazara hatırlatır. Orhan Pamuk'un buna verdiği cevaptan röportajın başlığı da çıkartılmıştır:

“Çok ciddi bir durum ve iki ülkeyi de Yunanistan ve Türkiye'yi etkilemektedir. Biz iki milyona yakın mülteciyi, siz altı yüz, yedi yüz bin kişiyi misafir etmektesiniz. Angela Merkel'i 800.000 kişiyi kabul ettiği için tebrik ediyorum. Almanların Türklere karşı davrandığı gibi davranmamalarını temenni ederim. Çünkü çok kültürlülüğe ve Avrupa'ya ihtiyaç vardır; diğer taraftan sadece iki ülkenin mülteci sorunu yaşaması haksızlıktır.”

Ulusal kimlik konusu, röportajın bir başka soru başlığı olur. Orhan Pamuk, güncel bir mesele olduğuna işaret ettiği ulusal kimlik konusuna bakışını açıklar. İnsanların, yerini tanımlamaya yönelik bir arayışın neticesi olarak kendi farklılığı üzerine bir kimlik inşa ettiğini söyleyerek meseleye yaklaşımını ortaya koyar. Ayrıca romanlarında, kendisinin de bunu anlatmaya çalıştığını belirtir.

Orhan Pamuk, *Kafamda Bir Tuhaflık* romanının ayrıca ilk feminist eseri olduğunu belirtmektedir.

Andonopoulos röportaj sırasında Orhan Pamuk'a bir yerde yazdığı sözü hatırlatır: “İnsanın hayal gücü bazı baskılı durumlardan en kesin kaçış yoludur.” Orhan Pamuk'un edebî kişiliği hakkında bilgi de içeren bu söze yazar açıklama getirmiştir. Hayal gücünün sadece bir kaçış olmadığını, hatta daha ziyade yeni bir arayış olduğunu belirtmiştir. Örnek olarak Jules Verne'i verir. Bilimkurgunun babası olarak Jules Verne'in bütün keşfettiği şeylerin bugün gerçek olduğuna işaret ederek, yaratıcı fantastizmin eyleme geçmek isteğini canlandırdığını söylemiştir.

Orhan Pamuk'un siyasi görüşleriyle ilgili soruları kabul etmeyeceğini önceden söylediği bilgisi bu röportajda da okura belirtilmiştir.

Ayrıca “*Kırmızı Saçlı Kadın Üzerine*” başlıklı bölümde belirtildiği gibi Orhan Pamuk, *Bookpress* sitesine ‘skype’tan kısa bir röportaj vermiş²²²; ilgili başlıkta içeriğine değinildiği gibi bu röportajda özellikle Yunancaya çevrilen *Kırmızı Saçlı Kadın* romanı üzerine konuşmuştur.

4.2. Diğer Haberler

Orhan Pamuk’un Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazanması, *Masumiyet Müzesi* romanıyla aynı ismi taşıyan bir müze açması, çeşitli yerlerde yaptığı konuşmalar Yunanistan’daki yayın organlarında farklı zamanlarda haber olarak yer bulmuştur. Tespit edebildiklerimiz arasından bazılarını şöyle aktarabiliriz.

Orhan Pamuk’un 2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazanmasını Yunanistan’da çeşitli haber kaynakları kamuoyuna duyurmuştur. Örneğin İn.gr²²³ sitesi “Bu Yıl Nobel Edebiyat Ödülü Türk Yazar Orhan Pamuk’a Verildi” başlığıyla 2006’da konuyu haber yapmıştır. Haber yazısında yazarın, ödülü kazanması büyük başarı olarak sunulmuştur. Yunanca haberde Orhan Pamuk’un Nobel’i kazanması dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı Prof. Dr. Mustafa İsen’in, Orhan Pamuk’a verilen ödülün aynı zamanda Türkçeye verilmiş bir ödül olduğu yönündeki değerlendirmelerini de içeren tebrik mesajı yanında, Yunan siyasetçilerin kutlamalarını içeren sözlerine yer verilmiştir. Yunan Dışişleri Bakanı Dora Bakoyannis’in Orhan Pamuk’a hitaben yazdığı “Bu ödül, yazarlığınızın mükemmelliğinin kabul görmesi anlamına gelmektedir. Yunanistan’ı en kısa zamanda ziyaret etmeniz bizim için büyük mutluluk ve şeref olurdu” şeklindeki mesajı, Radikal Sol Koalisyon’un (SYRIZA) başkanı Alekos Alabanos’un “Orhan Pamuk’un Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazanmasından dolayı Türk halkıyla birlikte

²²² <https://www.bookpress.gr/sinenteuxeis/xenoi/pamuk-orhan-marinos>, Dionisis Marinos, “Orhan Pamuk, Edebiyat Eski Destanlara Yeni Hayat Verir” (Ορχάν Παμούκ: «Η Λογοτεχνία δίνει νέα ζωή στους παλιούς μύθους»), **Bookpress**, 01.07.2018 (Erişim Tarihi: 03.07.2018).

²²³ <http://news.in.gr/culture/article/?aid=745986>, “Bu Yıl Nobel Edebiyat Ödülü Türk Yazar Orhan Pamuk’a Verildi”, (Στον Τούρκο συγγραφέα Ορχάν Παμούκ το φετινό Νόμπελ Λογοτεχνίας), **İN.gr** 12.10.2006 (Erişim Tarihi:17.02.2017).

mutluyuz. Eserlerinde sadece derin estetik değere yer vermemiştir. Orhan Pamuk, sınır tanımayan bir yazardır. Hatıraların değeriyle hiç korkmadan, toleransıyla, farkındalığıyla ve çok kültürlülüğü tartışması ile kendini bulmuştur” şeklindeki sözleri haberde yer almıştır.

Haberde ayrıca Orhan Pamuk’un bir İsviçre gazetesine verdiği demecinin, Türkiye’ye siyasi açıdan eleştiri getirdiği söylenerek bunun kendisine Edebiyat Nobel Ödülü kazandırdığı yönünde kamuoyunda bazı değerlendirmeler olduğu bilgisine de yer verilmiştir.

In2life sitesinde 12 Ekim 2006’da yayımlanmış “Pamuk: Türkiye’nin İlk Kez Nobel Ödülü’nü Kazanması” başlıklı metinde yazarın, Nobel Edebiyat Ödülü’nü alması haberleştirilmiştir. Haber yazısında bir Türk yazarının ilk defa bu ödüle sahip olduğu bildirilmiştir.²²⁴

Booksinfo sitesinde “Orhan Pamuk’a 2006 Nobel Edebiyat Ödülü” başlıklı haber yapılmıştır.²²⁵ Bu yazıda Orhan Pamuk’un sadece Nobel’i kazandığı bilgisi haber yapılmamış, ayrıca yazarın hayatı ve eserleri hakkında bilgiler de verilmiştir. Böylece Nobel Ödüllü Türk yazarı Yunan okuyucusuna tanıtılmaya çalışılmıştır.

Bir sanat dergisi olan *Fractal*’de Demi Avloniti tarafından kaleme alınmış “Nobel Ödülleri” başlıklı yazıda Orhan Pamuk, Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazanan bir yazar olarak konu edilmiştir. 2015’e kadar Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazanmış son 10 yazarın değerlendirildiği bu yazıda Orhan Pamuk’a bu başarıyı getiren hususlar üzerinde durulmuştur. Yazarın bu başarısında İstanbul’u anlatmasının, postmodernist kimliğinin belirleyici olduğu söylenmiştir.²²⁶

²²⁴<http://www.in2life.gr/culture/book/article/113189/pamoyk-to-1o-nompel-logotehnias-gia-thn-toyrkia.html>, Παμουκ: “Pamuk: Türkiye’nin İlk Kez Nobel Edebiyat Ödülü’nü Kazanması”, (To 1 Νόμπελ Λογοτεχνίας για την Τουρκία), **in2life**, 02.10.2006 (Erişim Tarihi: 05.05.2017).

²²⁵<http://www.booksinfo.gr/booknews/2006/nobel/index.html>, “Orhan Pamuk’a 2006 Nobel Edebiyat Ödülü” (Στον Ορχάν Παμούκ το Νόμπελ Λογοτεχνίας 2006), **Bookinfo**, t.y. (Erişim Tarihi: 21.01.2018).

²²⁶ <http://fractalart.gr/nobel/>, Demi Avloniti, (Ντέμη Αβλωνίτη), “Nobel Ödülleri”, (Βραβεία Νόμπελ), **Fractal**, 11.11.2015 (Erişim Tarihi: 05.05.2017).

Protothema gazetesinde, Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü'nden sonra Fransızların Legion d'Honneur Ödülü'ne layık görülmesi de haberleştirilmiştir. 2012'de yayımlanan haber "Nobel Edebiyat Ödülü Sahibi Orhan Pamuk'a Legion d'Honneur Ödülü Verildi" başlığıyla duyurulmuştur.²²⁷

Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi*'nde geçen eşyaların sergilendiği, romanla aynı adı taşıyan bir müzeyi Beyoğlu'nun Çukurcuma semtinde kurması Yunan okuyucusuna haber olarak duyurulmuştur. Hatta *Eleutherotipia* gazetesinde "Pamuk İstanbul'da Müze Açıyor" başlıklı bir haber yayımlanmış ve böylece daha müze açılmadan yazarın bu yöndeki düşünceleri okura aktarılmıştır. Bu haber yazısı Giorgos Kapouzakis tarafından kaleme alınmıştır. Giorgos Kapouzakis, müze fikrinin nereden geldiğinin cevabını vermiş, romanda bahse geçen eşyaların burada sergileneceği belirtmiştir. Pamuk'un bu müzeyi kendisini etkilemiş olan Ahmet Hamdi Tanpınar adına kurduğunu söylemiştir.²²⁸

Eleanna Vlastou da Orhan Pamuk'un Masumiyet Müzesi'ni kurmasını haber yapmıştır. *Athens Voice* sitesinde "Orhan Pamuk, Nobel Ödülü Kazanan Müze Müdürü" başlıklı bir yazı yayımlanmıştır.²²⁹ Yazıda, önce Yunan okurları için Orhan Pamuk'un hayatı ve edebî çalışmaları hakkında kısaca tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Nobel Edebiyat Ödülü sahibi romancının kitabıyla aynı adı taşıyan bir müze kurduğunu, bu müzenin nerede olduğu, nasıl kurulduğu ve özellikleri hakkında bilgiler aktarmıştır.

²²⁷<http://www.protothema.gr/world/article/233097/o-nompelistas-logotexnias-orhan-pamoyk-timhthhke-me-th-legeona-ths-timhs-/>, "Nobel Edebiyat Ödülü Sahibi Orhan Pamuk'a Legion d'Honneur Ödülü Verildi" (Ο νομπελίστας λογοτεχνίας Ορχάν Παμούκ τιμήθηκε με τη «Λεγεώνα της Τιμής»), **Protothema**, 29.10.2012 (Erişim Tarihi: 23.05.2017).

²²⁸<http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=03.12.2009&id=108329>, Giorgos Kapouzakis, (Γιώργος Καπουζάκης), "Pamuk İstanbul'da Müze Açıyor" (Ο Παμούκ ανοίγει μουσείο στην Πόλη), **Eleutherotipia**, 3.12.2009 (Erişim Tarihi: 09.03.2017).

²²⁹ http://www.athensvoice.gr/culture/book/42829_orhan-pamoyk, Eleanna Vlastou, (Ελεάννα Βλαστού), "Orhan Pamuk, Nobel Ödülü Kazanan Müze Müdürü" (Ορχάν Παμούκ, Ένας Νομπελίστας επιμελητής μουσείου), **Athens Voice**, 07.06.2013 (Erişim Tarihi: 25.05.2017).

Yine *Eleutherotipia* gazetesinde Paris Spinou tarafından *Masumiyet Müzesi* üzerine bir eleştiri yazısı yayımlanmıştır.²³⁰ Paris Spinou bu yazıda, aynı zamanda kitapla aynı adı taşıyan bir müzenin İstanbul’da açılacağı haberini vermiştir. Romanla ilgili yorumlarını yaparken Beyoğlu’nun Çukurcuma Mahallesi’nde turistlerin ellerinde bir harita ile şimdilik daha açılmamış müzeyi aradıklarını anlatmaktadır. Romanın içerisinde bahsedilen eşyaların böyle bir müzede sergilenecek olmasını, eşyaların gerçekliğe bürünmesi olarak değerlendirir ve bunu, yazarı önemli kılan özellikleri arasında sayar. Eleştirmen, aslında Pamuk’un müze fikrinin *Masumiyet Müzesi*’ne gerçeklik kazandıracağını belirtir. Devamında kurulacak müze hakkında bazı bilgiler aktarır. Çukurcuma semtinde kurulacak müzeyi Orhan Pamuk kendi imkânlarıyla kuracaktır.

Spinou, Orhan Pamuk’un antika eşyalara duyduğu ilgiden bahsetmektedir. Yazarın müzede sergilediği bu eşyaları antikacıları dolaşarak topladığını ve her bir yeni şeyi bulmanın kendisine büyük bir heyecan verdiğinden bahsediyor. Pamuk’un müze kurmaya ilgisini onun sözlerine başvurarak da aktarmaktadır: “Tolstoy’ın okulu vardı. Bir yazarın dergisi, bir başkanın bir film için hayalleri ve bir başka birinin politika üzerine ilgisi vardır. Bu müze ise benim okulum, dergim, filmim, politikam.”

Daha çok kitap tanıtımlarının yapıldığı *Proust & Kraken* adlı sitede Eleni Kaskarika tarafından “Orhan Pamuk’un Masumiyet Müzesi” adlı bir yazı yayımlanmıştır.²³¹ Bu yazıda, Orhan Pamuk’un kitabı kısa olarak tanıtıldıktan sonra kurduğu müze ile ilgili fotoğraflar ve bilgiler paylaşılmaktadır. Yazara *Masumiyet Müzesi*’ni yazdıran eski eşyalara olan ilgisi bir aşk, bir tutku olarak nitelendirilmiştir. Müzenin eşyaları beş sene içinde toplanmıştır. Bedeli, Nobel Edebiyat Ödülü’nün meblağına denktir. Müze sayesinde İstanbul’un 1950’li, 1980’li yılları

²³⁰ <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=138007>, Paris Spinou, (Πάρης Σπίνου), “Pamuk’un Müzesi”, (Το μουσείο Παμούκ), **Eleutherotipia**, 07.03.2010 (Erişim Tarihi: 13.02.2017).

²³¹ <https://proustandkraken.blogspot.com.tr/2015/09/blog-post.html>, “Orhan Pamuk’un Masumiyet Müzesi”, (Το μουσείο της αθωότητας του Ορχάν Παμούκ), **Proust & Kraken**, 21.09.2015 (Erişim Tarihi: 09.03.2017).

görülebilmektedir. Eşyaların kronolojik olarak sergilendiği söylenmektedir. Her bir kitabın sonunda bir tane bilet bulunduğu, o biletle müzeye ücretsiz giriş yapılabildiği de aktarılmaktadır.

Orhan Pamuk'un çeşitli organizasyonlar çerçevesinde farklı yerlerde gerçekleştirdiği konuşmaların haber olarak medyada yer bulduğu görülmektedir. Örneğin *Eleutherotipia* gazetesinde Orhan Pamuk'un Berlin'e davet edilmesi Anna Petropoulou tarafından haber yapılmıştır.²³² Önce bu törenle ilgili bilgi verildikten sonra ayrıca yazarın kurduğu müze hakkında da bilgiler verilmiştir. Törene ilişkin haberde şunlar yer almaktadır. Berlin Üniversitesi, Orhan Pamuk'u konuşmacı olarak ve fahri doktora unvanı vermek için davet etmiştir. Seçkin konukların katıldığı bu tören Dahlem Ford binasında yapılmıştır. Yazarın büyük ilgiyle karşılandığı belirtilir. Törenin sonunda yazar kitaplarını imzalamıştır.

Bir başka haber *Camero Stylo Online* sitesinde, Orhan Pamuk'un 2011'de Megaron Plus salonunda gerçekleştirdiği konuşmasına ilişkindir.²³³ Ayrıca sitede, Orhan Pamuk'un Megaron Plus'ta yaptığı konuşmanın videosu da eklenmiştir. Haberde Orhan Pamuk'un konuşmasında, James Joyce'den kendi yazarlığına kadar bahsettiği aktarılır. Orhan Pamuk'un Megaron Plus konuşması ile ilgili *To Vima* sitesinde ise Mpekos Grigoris tarafından "Orhan Pamuk: Romanlar Yazıyorum Çünkü Tanrı Kulağıma Şiir Fısıldamıyor" başlıklı bir haber yayımlanmıştır.²³⁴ Haber yazısında, Orhan Pamuk'un konuşmasından bazı parçalar aktarılmış ve konuşmanın ilgi gördüğü belirtilmiştir. Aynı şekilde *Tsalapeteinos* sitesinde Vasili K. Kalamara

²³² <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=21/05/2010&id=164394>, Anna Petropoulou, (Άννα Πετροπούλου), "Orhan Pamuk Berlin'de ve Masumiyet Müzesi", (Ο Ορχάν Παμούκ στο Βερολίνο και «το μουσείο της αθωότητας»), Atina, **Eleutherotipia**, 21.5.2010 (Erişim Tarihi: 05.03.2017).

²³³ <https://camerastyloonline.wordpress.com/2011/01/12/video-orhan-pamuk-megaron-11-1-2011-nikis-prassa-parousiasi/>, "Orhan Pamuk, Megaron Plus", **Camero Stylo Online**, 12.01.2011 (Erişim tarihi: 13.07.2018).

²³⁴ <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=377529>, Mpekos Grigoris, (Μπέκος Γρηγόρης), "Orhan Pamuk: "Romanlar Yazıyorum Çünkü Tanrı Kulağıma Şiir Fısıldamıyor" (Ορχάν Παμούκ, «Γράφω μυθιστορήματα επειδή ο Θεός δεν μου ψιθυρίζει ποίηση»), **To Vima**, 12.01.2011 (Erişim Tarihi: 12.05.2017).

tarafından “Türk Ruhunun Ressamcısı” başlıklı bir yazıyla bu organizasyon haber yapılmıştır. Yunanlı yazar Takis Théodoropoulos’un sorularıyla gerçekleştirilen bu konuşmadan yine bazı parçalar aktarılmıştır.²³⁵ Ayrıca Orhan Pamuk’un Türk-Yunan ilişkiler hakkında hiç söz etmediğinden bahsedilmiştir.

Orhan Pamuk’un Megaron Plus salonundaki bir başka konuşması 2015 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik de Yunanistan’da çeşitli yayın organlarında haber olarak yer almıştır. Dönemin Yunanistan Başbakanı Yorgo Papandreu’nun eşiyle birlikte katıldığı etkinlikle ilgili haberler, daha konuşma öncesinden çeşitli haber kaynaklarında çıkmaya başlamıştır. Örneğin *Eirinika.gr* sitesinde “Orhan Pamuk Atina’da”²³⁶, *Ta Nea* sitesinde “Nobel Ödüllü Orhan Pamuk Megaron Plus’ta Konuşacak”²³⁷ başlığıyla haber yapılmıştır. Başta Nobel Edebiyat Ödülü olmak üzere birçok ödül kazanmış bir Türk yazarı olduğu, *Kafamda Bir Tuhaflık* romanı öncelikli olmak üzere bütün eserleri hakkında konuşacağı ve kitaplarını imzalayacağı haberlerde verilmiştir.

Organizasyon sonrası da bahsi geçen söyleşi çeşitli haberlere konu olmuştur. Örneğin *Lifo* sitesinde V. Hatzivasiliou tarafından “Megaron Plus Salonunda Orhan Pamuk’la Söyleşi” başlıklı haber yayımlanmıştır.²³⁸ Bu haberde yazarın Yunanlı dinleyicilerden ilgi gördüğü belirtilmiş ve konuşmasından bazı alıntılar yapılmıştır.

²³⁵ http://tsalapetinos.blogspot.com/2011/01/blog-post_12.html, Vasili K. Kalamara, “Türk Ruhunun Ressamcısı”, (Ο εικονοκλάστης της τουρκικής ψυχής), **Tsalapeteinos**, 12.01.2011 (Erişim Tarihi: 15.03.2017).

²³⁶ <http://www.eirinika.gr/tags/orhan-pamoyk>, Eirini Nikolopoulou, (Ειρήνη Νικολοπούλου), “Orhan Pamuk Atina’da”, (Ο Ορχάν Παμούκ στην Αθήνα), **eirinika.gr** 03.12.2015 (Erişim Tarihi: 12.07.2017).

²³⁷ <http://www.tanea.gr/news/lifearts/article/5316157/o-nompelistas-syggrafeas-orxan-pamoyk-gia-mia-dialeksh-sto-megaro-moysikhs/>, “Nobel Ödüllü Orhan Pamuk Megaron Plus’ta Konuşacak”, (Στο Μέγαρο Μουσικής για την ομιλία του νομπελίστα Ορχάν Παμούκ), **ta nea.gr** 03.12.2015 (Erişim Tarihi: 12.07.2017).

²³⁸ <http://www.lifo.gr/now/culture/83517>, V.Xatzivasiliou, (Β. Χατζηβασιλείου), “Megaron Plus Salonunda Orhan Pamuk’la Söyleşi” (Τι είπε ο Ορχάν Παμούκ στη χθεσινή του εμφάνιση στο Μέγαρο Μουσικής), **lifo**, 11.12.2015 (Erişim Tarihi: 06.04.2017).

Orhan Pamuk’la ilgili bir başka haber konusu, Girit Üniversitesi tarafından kendisine fahri doktora unvanı verilmesidir. 4 Mayıs 2018 tarihinde Pantelis Prevelekis salonunda gerçekleştirilen bu tören çeşitli yayın organlarında haberleştirilmiştir. Örneğin *İefimerida* sitesinde “Girit Üniversitesi Nobelli Orhan Pamuk’u Fahri Doktora Unvanı Vererek Onurlandırmıştır” başlıklı bir haber yayımlanmıştır.²³⁹ Törenden bilgiler aktarılmıştır. Konuklar arasında Yunanistan’daki önemli akademisyenlerin, belediye başkanlarının oldukları belirtilmiştir. Törendeki konuşmalarda, Orhan Pamuk’un başarılı bir yazar olduğuna vurgu yapıldığı bu konuşmalardan aktarmalarla verilirken yazara, çağdaş dünya edebiyatına katkılarından dolayı bu unvanın verildiği yönündeki açıklama haber yazısında yer almıştır.

Konuyla ilgili bir başka haber *Athinaiko-Makedoniko Praktoreio* sitesinde yer bulmuştur.²⁴⁰ “Orhan Pamuk, Girit Üniversitesi’nin Fahri Doktora Unvanını Almıştır” başlıklı haberde yine törendeki konuşmalardan bazı parçalar aktarılmıştır.

ERT sitesinde ise konu, “Orhan Pamuk’a Girit Üniversitesi Tarafından Fahri Doktora Unvanı Veriliyor” başlığıyla Artemis Katraki tarafından haber yapılmıştır. Orhan Pamuk’un demokrat bir yazar olarak ödüllendirildiğinden bahsedilmiştir.²⁴¹

Orhan Pamuk, tören için Girit adasında bulunduğu zaman ERT televizyonuna kısa bir konuşma da yapmıştır.²⁴² Fani Kalathaki ile gerçekleştirilen bu konuşmada

²³⁹<http://www.iefimerida.gr/news/414131/panepistimio-kritis-timise-ton-nompelista-orhan-pamoyk-ton-anagoreyse-epitimo-didaktora>, “Girit Üniversitesi Nobelli Orhan Pamuk’u Fahri Doktora Unvanı Vererek Onurlandırmıştır” (Το Πανεπιστήμιο Κρήτης τίμησε τον Νομπελίστα Ορχάν Παμούκ- Τον αναγόρευσε επίτιμο διδάκτορα), **İefimerida**, 04.05.2018 (Erişim Tarihi: 13.07.2018).

²⁴⁰<https://www.amna.gr/home/article/254090/O-Orchan-Pamouk-epitimos-didaktoras-tou-Panepistimiou-Kritis->, “Orhan Pamuk, Girit Üniversitesi’nin Fahri Doktora Unvanını Almıştır” (Ο Ορχάν Παμούκ επίτιμος διδάκτορας του πανεπιστημίου Κρήτης), **amna.gr**, 04.05.2018 (Erişim Tarihi: 13.07.2018).

²⁴¹ <http://www.ert.gr/perifereiakoi-stathmoi/chania/epitimos-didaktoras-tou-panepistimiou-kritis-o-orchan-pamouk/>, Artemis Katraki, “Orhan Pamuk’a Girit Üniversitesi Tarafından Fahri Doktora Unvanı Veriliyor” (Επίτιμος Διδάκτορας του Πανεπιστημίου Κρήτης ο Ορχάν Παμούκ), **ERT**, 08.11.2017 (Erişim Tarihi: 14.11.2017).

Orhan Pamuk, ilk defa 65 yaşında Girit adasını ziyaret ettiğini, Türk-Yunan ilişkilerinin barış içinde olmasından duyduğu mutluluğu, ülkesindeki düşünce özgürlüğü konusunda bazı kaygılar taşıdığını, Yunanistan'da yaşanan ekonomik krizden duyduğu rahatsızlığı, yeni bir kitap çalışması olduğu ve bunun 1900 yıllarına dair, Girit adasına benzeyen bir adada yer alacağını söylemiştir.

Panagiotis Georgoudis'in *efsyn.gr* sitesindeki "İstanbul'un ve Mısır'ın Orhan Pamuk'u" başlıklı yazısı²⁴³ yine yazarın, Girit Üniversitesi'nden aldığı Fahri Doktora ödülüne yer vermiş, üniversitenin filoloji bölümündeki öğrencilerin sorularına cevaben yazarın, Kavafis'in Mısır'daki evini ziyaret ettiği bilgisini verdiğini aktarmış ve Kavafis'e Mısır'ın verdiği üzüntüyü Pamuk'a da İstanbul'un verdiğinden bahsetmiştir. Ayrıca Yunanlı şair, yazar, düşünür Nikos Kazancakis'in Türkiye'de çok okunduğu bilgisini yazarın dinleyicilerle paylaştığını belirtmiştir.

Orhan Pamuk'un Girit'e gerçekleştirdiği ziyaret için ayrıca *biblio.net*,²⁴⁴ *Efsyn.gr*,²⁴⁵ *iNews.gr*,²⁴⁶ *cretalive*,²⁴⁷ *stagona*²⁴⁸ gibi yayın organları da benzer haberleri yapmıştır.

²⁴² <http://webtv.ert.gr/ert1/themata/o-orchan-pamoyk-milaei-stin-kamera-tis-ert/>, "Orhan Pamuk ERT Kanalında Konuşuyor" (Ο Ορχάν Παμούκ μιλάει στην κάμερα της ΕΡΤ), **ERT WEBTV** 04.05.2018 (Erişim Tarihi: 01.06.2018).

²⁴³ <http://www.efsyn.gr/arthro/o-orhan-pamoyk-tis-polis-kai-tis-alexandreias>, Panagiotis Georgoudis "İstanbul'un ve Mısır'ın Orhan Pamuk'u" (Ο Ορχάν Παμούκ της Πόλης και της Αλεξάνδρειας) **efsyn.gr** 07.05.2018 (Erişim Tarihi: 02.08.2018).

²⁴⁴ <https://tovivlio.net> 08.11.2017, (Erişim Tarihi:24.11.2017).

²⁴⁵ <https://www.efsyn.gr/arthro/epitimos-didaktoras-stin-kriti-o-pamoyk>, (Erişim Tarihi:14.11.2017).

²⁴⁶ <http://www.inewsgr.com/333/orchan-pamouk-epitimos-didaktor-sto-tmima-filologias-tou-panepistimiou-kritis.htm>, (Erişim Tarihi:10.11.2017).

²⁴⁷ <http://www.cretalive.gr/crete/epitimos-didaktoras-toy-panepisthmioy-krhths-o-orhan-pamuk>, (Erişim Tarihi:06.11.2017).

²⁴⁸ <http://stagona4u.gr/index.php/component/k2/item/5772-appointment-of-dionysis-savvopoulos-to-honorary-doctor-of-the-department-of-philology-of-auth>, (Erişim Tarihi: 14.11.2017).

SONUÇ

Orhan Pamuk'un eserlerinin Yunancaya çevrilmesi 1991 yılında *Beyaz Kale* ile başlamıştır. Nobel Edebiyat Ödülü'nün kazanmadan önce birçok eseri Yunancaya çevrilmiş yazarın eserlerine, 2006 yılında bir Türk yazarı olarak Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmasından sonra Yunanlı okurlar daha yoğun bir ilgi göstermiştir. Özellikle *İstanbul-Şehir ve Hatıralar*, *Kara Kitap*, *Kar*, *Masumiyet Müzesi*, *Benim Adım Kırmızı*, *Yeni Hayat* sırasıyla okurun rağbet gösterdiği öncelikli eserler olmuştur. Bu ilgi ve yazara duyulan saygı her geçen zaman daha da artmakta, 2018 yılında Girit Üniversitesi tarafından yazara fahri Doktora unvanı verilmesi bunun bir göstergesi olmaktadır.

Bu çalışmada yazarın Yunancaya çevrilmiş on iki eseri ele alınmıştır. Coğunlukla Okeanida Yayınevi tarafından yayımlanan eserlerin yayımlanma sırası Türkiye'dekinden farklılık göstermektedir. Örneğin yazarın ilk romanı olan *Cevdet Bey ve Oğulları*'nın Yunancaya çevirisi 2012 yılında gerçekleşmiştir. Çevirilere bakıldığında görülür ki eserlerin önemli bir kısmı, hayatının bir dönemini İstanbul'da geçirmiş olan Stella Vretu- Sofianidu tarafından çevrilmiştir. Yunanca yayımlanan hemen her bir eser için Yunan yayın organlarında tanıtım ve ilgili eseri değerlendirmeye yönelik yazılar yer almıştır. Ayrıca tek tek romanlar üzerine yapılan değerlendirmeleri içeren yazılarla beraber yazarın edebî kişiliğini ortaya koymaya yönelik yazılar da söz konusudur. Bu yazılarda Orhan Pamuk, uluslararası çevrelerde en çok tanınan çağdaş Türk yazarlarından biri olarak Yunan okuyucusuna tanıtılmıştır. Ayrıca kimi eleştirmenler tarafından Orhan Pamuk, Yunan okuruna, dünyanın en önemli yazarlarından biri olarak da sunulmuştur.

Yazarın çalışmalarının birçok alandan etkiler taşıması Yunanistan'daki okurlara farklı ve cezbedici bir dünya sunmuştur. Yunan edebiyat çevrelerine göre

yazarın, günlük yaşamı kültürle bağlaştıırıp yaratmış olduğu karakterlere arada kendi şahsiyetini de katması özel bir başarıya ulaşmasını sağlamıştır.

Eserlerinde İstanbul'un, özellikle bu şehir odağında yakın geçmişin önemli bir yer tuttuğu belirtilmiştir. Dolayısıyla Pamuk'un eserlerinde komşu ülke Türkiye'nin tarihini, İstanbul hayatını ele alması, eski İstanbul'daki Rumların hayatından bahsetmesi Yunan okurunun yazara ilgisini daha artırmıştır. Pek çok eleştirmen de yazarın eserlerine üzerinde dururken özellikle İstanbul bahsinin geçtiğı kısımlara ayrı bir önem vermiştir.

Orhan Pamuk'un Yunan kamuoyunca diğerk dikkat çekici özelliğı Doğı ve Batı medeniyetlerini eserlerinde birlikte işlemedir. Doğı'ya ve Batı'ya, geleneksel kültüre ve moderniteye farklı bir bakış getiren yazar olarak görölmüştür. Çoğunlukla, eserlerinde yerel değerkleri işleyen, ama bu arada Batılı değerklere de sahip Avrupalı Türk yazarı olarak gösterilmiştir.

Yazarın roman tekniğini irdeleyen değerklendirmeler de yapılmıştır. İlk başta daha gerçekçi tarzda romanlar yazarken zamanla postmodern tarzda romanlar yazmaya yöneldiğı, sanatında içerik kadar biçim mükemmelliğı ve yeniliğıne önem verdiğı söylenmiş; kendisine başarıyı getiren bu bağlamdaki arayışlarına vurgu yapılmıştır.

Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanması, tanınırlık ve gördüğü ilgi açısından bakacak olursak Yunan okurları tarafından olumlu karşılanmıştır. Bu ödölü kazanması, evrensel değerkleri gözetken edebî kişiliğıne, sonuçta eserlerinde ele aldığı konulara yaklaşımı açısından evrensel temalı bir yazar olmasına yorulmuştur.

Özellikle yazarla yapılan röportajlarda, kendisine siyasi içerikli sorular yöneltilmiş olsa da yazarın çoğı zaman bu tarz sorulara cevap vermediğı, Türk-Yunan ilişkilerine dair siyasi değerklendirmeler yapmaktan uzak durduğı gözlemlenir. Yazarın siyasi kimliğıne dair daha çok eleştirmenlerin, yazarların değerklendirmeleri yayınlarda yer bulmuştur.

Genel olarak Yunan kamuoyunda, Orhan Pamuk ile ilgili yapılan değerklendirmeler olumludur. Orhan Pamuk, Türk edebiyatçıları arasında

Yunanistan’da en çok ilgi gören yazarlardan biri olarak komşu iki ülkenin okuruna da seslenebilen bir edebiyatçı olmuştur. Bu çalışmanın ortaya koyduğu bilgilerin de komşu ülkelerin edebiyat ve kültür dünyaları arasında bir nevi köprü işlevi görmesi, kültür açısından ilişkilerin ve etkileşimin daha açık ortaya konulmasına ve anlaşılmasına katkı sunması umut edilmektedir.

ΚΑΥΝΑΚÇA

A. Orhan Pamuk'un Yunancaya Çevrilmiş Eserleri

Pamuk, Orhan:

Το Λευκό φρούριο, Çev. Despina Manu
(Δέσποινα Μάνου), Atina, Tmes, 1986.

Το Λευκό Κάστρο, Çev. Anthi Kara
(Άνθη Καρρά), Atina, Rodamos, 1991.

Το Σπίτι της Σιωπής, Çev. Panagiotis
Ambacis (Παναγιώτης Αμπατζής), Atina,
Patakis, 1994.

Η γυναίκα με τα κόκκινα μαλλιά, Çev.
Stella Vretu-Sofianidu, (Στέλλα Βρετού-
Σοφιανίδου), Atina, Patakis, 2018.

Η Καινούργια Ζωή, Çev. Stella Vretu-
Sofianidu (Στέλλα Βρετού-Σοφιανίδου),
Atina, Okeanida, 1999.

Με Λένε Κόκκινο, Çev. Stella Vretu-
Sofianidu (Στέλλα Βρετού-Σοφιανίδου),
Atina, Okeanida, 2002.

Το Μουσείο της Αθωότητας, Ξεν. Stella Vretu-Sofianidu (Στέλλα Βρετού-Σοφιανίδου), Αθήνα, Οκείανίδα, 2009.

Τα Άλλα Χρώματα, Ξεν. Stella Vretu-Sofianidu (Στέλλα Βρετού-Σοφιανίδου), Αθήνα, Οκείανίδα, 2010.

Ιστανμπούλ, Πόλη και Αναμνήσεις, Ξεν. Stella Vretu-Sofianidu (Στέλλα Βρετού-Σοφιανίδου), Αθήνα, Οκείανίδα, 2005.

Χιόνι, Ξεν. Stella Vretu-Sofianidu (Στέλλα Βρετού-Σοφιανίδου), Αθήνα, Οκείανίδα, 2007.

Τζεβντέτ Μπέη και οι Γιοι του, Ξεν. Stella Vretu-Sofianidu (Στέλλα Βρετού-Σοφιανίδου), Αθήνα, Οκείανίδα, 2012.

Κάτι Παράξενο στο Νου μου, Ξεν. Stella Vretu-Sofianidu (Στέλλα Βρετού-Σοφιανίδου), Αθήνα, Οκείανίδα, 2015.

B. ΔΙΓΓΕΡΛΕΡİ

Anestidis, Adamantios St. Zaraggalis,
Thanos, Stathi, Pinelopi, Harisiadou,
Maria,

**Türk Edebiyatı: 20.Yüzyıl Türk
Yazarları Rumlar Hakkında Yazıyor ve
Konuşuyorlar** (Τούρκικη Λογοτεχνία:
Τούρκοι λογοτέχνες του εικοστού αιώνα
Τούρκοι λογοτέχνες γράφουν και μιλούν για
τους Ρωμιούς), Doğu'muz Çalışma Merkezi,
2007.

Andonopoulos, Thodoris,
(Αντωνόπουλος Θεοδωρής),

“Orhan Pamuk: Angela Merkel’i
Almanya’nın 800.000 Kişiyi Kabul
Etmesinden Dolayı Takdir Ediyorum”
(Συγχαίρω την Ανγκελα Μέρκελ που
δέχτηκε 800.000 ψυχές), **Lifo** 18.12.2015
(Επίσημο Τάριχι:15.07.2017).
http://www.lifo.gr/articles/book_articles/84116

Astrapellou, Marilena:
(Αστραπέλλου Μαριλένα)

Yüzler, (Πρόσωπα), Atina, Polis, 2013.

Avloniti, Demi,
(Αβλωνίτη Ντέμη),

“Nobel Ödülleri”, (Βραβεία Νόμπελ),
Fractal 11.11.2015 (Επίσημο Τάριχι:
05.05.2017). <http://fractalart.gr/nobel/>

Balçiçek Pamir,

“Yine Siyaset Konuşacağım”, *Sabah*

Gazetesi, 11.12.2006 (Erişim Tarihi: 20.09.2017).

<http://www.hurriyet.com.tr/orhan-pamuk-bizi-terk-eden-bir-babayla-buyudum-40047198>

Benjamin, Walter,

“Berlin Chronicle”, Michael W. Jennings, Howard Eiland, Gary Smith (eds.), *Walter Benjamin, Selected Writings*, Vol. 2, 1931-1934, s. 598.
<https://www.amazon.com/Walter-Benjamin-Selected-Writings-1931-1934/dp/0674017463>

Bilgin, Merve,

“Orhan Pamuk ve Nobel”, 29.03.2015 (Erişim Tarihi: 10.03.2017).
<http://orhanpamukvenobel.blogspot.com.tr/2015/03/orhan-pamuk-kimdir.html>

Bouras, Konstantinos,
(Μπούρας Κωνσταντίνος),

“Avrupalı İstanbul Anadolu’nun Batıl İnançlarıyla Savaşır”, (Η ευρωπαϊκή Κωνσταντινούπολη παλεύει με τις ανατολίτικες δεισιδαιμονίες), *Atina, Eleutherotipia*, 21.5.2010 (Erişim Tarihi: 12.06.2017).
<http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=21/05/2010&id=164396>

Bouras, Konstantinos,
(Μπούρας Κωνσταντίνος),

“Yazar ve Eleştirmen Konstantinos Bouras Altı Kitap Hakkında Yazmaktadır”, (O

συγγραφέας και κριτικός Κωνσταντίνος Μπούρας γράφει για τα 6 βιβλία που τον ταξίδεψαν), **List** 18.3.2010 (Επίσημο Ημερομηνία: 09.05.2017).

<http://www.lifo.gr/mag/columns/2780>.

Budak, Ali,

“Orhan Pamuk’un Kafamda Bir Tuhaflık Romanında Yerellik ve Geleneksellik”, *Yenifikir*, Yıl: 6, Sayı: 15, s. 69-90.

Cengiz, Emrah

“Orhan Pamuk’un Romanlarında Doğu- Batı İkilemi”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 2010, s. 63-88.

Çakır, Ruşen,

Orhan Pamuk ‘Kar’ı Anlattı, *Kültür Sanat Edebiyat*, NTV, 27 Ocak (Επίσημο Ημερομηνία: 21.07.2017)

<http://arsiv.ntv.com.tr/news/131480.asp>

Dağ İlhan, Ülfet,
Avcıoğlu, Gamze Gizem,

“Anlatı İçinde Anlatı: Orhan Pamuk’un *Kırmızı Saçlı Kadın* Eserinde Doğu-Batı Sentezi”, *SUTAD*, Güz 2016; (40): 351-359.

Demir, Fethi,

“Orhan Pamuk’un Romanları Üzerine Bir Araştırma”, Van, 2011.

Dioskouridi, Stavro,
(Διοσκουρίδης Σταύρος),

“İnatçı Bir Yazar”, **Lifo**, 09.2.2011 (Επίσημο Ημερομηνία: 01.03.2017).

<http://www.lifo.gr/mag/columns/5310%20Stavro%20Dioskouridi>

Doulgeridis, Dimitris,
(Δουλγερίδης Δημήτρης),

“Anti Kahramanlar Kenti” (Η Πόλη των
Αντιηρώων), **Ta Nea.gr** 28.11.2015 (Επίσημο
Ταχυδρομείο: 25.05.2017).

<http://www.tanea.gr/news/lifearts/article/5314878/h-polh-twn-antihrown/>

Ecevit, Yıldız:

**Türk Romanında Postmodernist
Açılımlar**, 9. bs., İstanbul, İletişim
Yayınları, 2014.

Ecevit, Yıldız:

Orhan Pamuk’u Okumak, İstanbul,
İletişim Yayınları, 2004.

Enginün, İnci

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, 14.
bs., İstanbul, Dergâh Yayınevi, 2013.

Esen, Nüket (der.)

Kara Kitap Üzerine Yazılar, İstanbul,
İletişim, 2009.

Esen, Nüket-Kılıç, Engin (haz.)

Orhan Pamuk’un Edebi Dünyası,
İstanbul, İletişim Yayınları, 2008.

Fourlis, Antonis,
(Φουρλής Αντώνης),

“Öteki Renkler, Orhan Pamuk”, («Άλλα
Χρώματα», Ορχάν Παμούκ), **Protagon**
15.01.2012 (Επίσημο Ταχυδρομείο: 12.03.2017).
<http://www.protagon.gr/epikairota/politismos/alla-xrwmata-orxan-pamouk-wkeanida->

[11706000000](#)

Georgakopoulou, Roula,
(Γεωργακοπούλου Ρούλα),

“Anahtar Deliğinden Hayatlar”, (Μέσα από την κλειδαρότρυπα της ζωής τους), **Ta Nea** 11.12.2010 (Erişim Tarihi: 12.03.2017).

<http://www.tanea.gr/old-page-categories/books/article/4608710/?iid=2>

Georgakopoulou, Vena,
(Γεωργακοπούλου Βένα),

“Masumiyet Müzesi”nde”, (Στο μουσείο της Αθωότητας), **Lifo** 13.6.2012 (Erişim Tarihi: 09.03.2017).

<http://www.lifo.gr/mag/features/3285>

Georgakopoulou, Vena,
(Γεωργακοπούλου Βένα),

“İstanbul’un Gece Yolları”, (Στους νυχτερινούς δρόμους της Πόλης), **efsyn.gr** 08.12.2015 (Erişim Tarihi: 25.05.2017).

<https://www.efsyn.gr/arthro/stoys-nyhterinoy-s-dromoys-tis-polis>

Gezici, Aytekin,

Vatan Hainlığından Nobel Fatihliğine, İstanbul, Akis Kitap Yayınevi, 2006.

Hartoulaki, Mikela,
(Χαρτουλάκη Μικέλα),

“Bir Burjuva Olarak Orhan Pamuk”, (Ο αστός Ορχάν Παμούκ), **Ta Nea** 14.01.2012 (Erişim Tarihi: 14.01.2017) .

<http://www.tanea.gr/old-page-categories/books/article/4687146/?iid=2>

Hartoulaki, Mikela,
(Χαρτουλάκη Μικέλα),

“Orhan Pamuk’un İçini Dökmesi”, (Το
στριπτίζ του Παμούκ), **Ta Nea** 23.12.2010
(Erişim Tarihi: 12.03.2017).

[http://www.tanea.gr/old-page-
categories/books/article/4610375/?iid=2](http://www.tanea.gr/old-page-categories/books/article/4610375/?iid=2)

Hatzivasiliou, V.,
(Χατζηβασιλείου Β.),

“Orhan Pamuk’un Megaron Plus
Konuşmasından”, (Τι είπε ο Ορχάν Παμούκ
στη χθεσινή του εμφάνιση στο Μέγαρο
Μουσικής), **Lifo** 11.12.2015 (Erişim Tarihi:
06.04.2017).

<http://www.lifo.gr/now/culture/83517>

Hidiroglou, Pavlos:
(Χιδίρογλου Παύλος)

Türk Edebiyatına Yunan Yaklaşımı (Η
Ελληνική Προσέγγιση της Τουρκικής
Λογοτεχνίας), Selanik, Vantias Yayınevi,
1997.

Hrisostomidis, Anteos:
(Χρυσοστομίδης Άνταιος)

Zamanımın Antenleri, (Οι Κεραίες της
Εποχής μου), 3. bs., Atina, Kastanioti, 2012.

Huzuri, Elena,
(Χουζούρη Ελένη)

Ορχάν Παμούκ, “Orhan Pamuk: Batılı Bir
Anadolulu”, (Ορχάν Παμούκ, ένας δυτικός
ανατολίτης), Atina, Diavazo, s:86, Mayıs,
2012.

Kalamara, Vasili K.,
(Καλαμαρά Βασίλη Κ.),

“Türk Ruhunun Ressamcısı”, (Ο
εικονοκλάστης της τουρκικής ψυχής),
Tsalapeteinos 12.01.2011 (Επίσημο Ημερολόγιο:
15.03.2017).
http://tsalapeteinos.blogspot.com/2011/01/blog-post_12.html

Karouzakis, Giorgos,
(Καπουζάκης Γιώργος),

“Pamuk İstanbul’da Müze Açıyor”, (Ο
Παμούκ ανοίγει μουσείο στην Πόλη),
Eleutherotipia 3.12.2009 (Επίσημο Ημερολόγιο:
09.03.2017).
<http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=03/12/2009&id=108329>

Katraki, Artemis,
(Κατράκη Άρτεμις),

“Orhan Pamuk’a Girit Üniversitesi
Tarafından Fahri Doktora Unvanı
Veriliyor”, (Επίτιμος Διδάκτορας του
Πανεπιστημίου Κρήτης ο Ορχάν Παμούκ),
ERT 08.11.2017 (Επίσημο Ημερολόγιο:
14.11.2017).
<http://www.ert.gr/perifereiakoi-stathmoi/chania/epitimos-didaktoras-tou-panepistimiou-kritis-o-orchan-pamouk/>

Kehagioglou, Giorgos
(Κεχαγιόγλου Γιώργος):

**Türk Edebiyatından Çevrilmiş İlk Basılı
Eser**, (Η Πρώτη Έντυπη Μετάφραση από
την Τούρκικη Λογοτεχνία), (1800), Atina
M.N.E.S (Kütüphane), 1997-1998.

Κίλις, Engin:

Orhan Pamuk’u Anlamak, 3 .bs., İstanbul,
İletişim Yayınevi, 2006.

Kitsu, Elena,
(Κίτσου Έλενα),

“Yalnızlığın Yeri İlk Sözü Olur”, (Εκεί που
η μοναξιά έχει τον πρώτο λόγο),
diavasame.gr Ocak, 2016 (Επίσημο
Ταρίχι:03.04.2017).
<http://www.diavasame.gr>

Kokkinaki, Nena,
(Κοκκινάκη Νένα),

“İğne ve Kuyu”, (Η βελόνα και το πηγάδι),
Atina, **Eleutherotipia** 07.04.2011 (Επίσημο
Ταρίχι: 10.03.2017).
<http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=07/04/2011&id=266071>

Kotsou, Zoi,
(Κότσου Ζωή)

“Türk Edebiyatı: Orhan Pamuk”, (Τουρκική
λογοτεχνία: Ορχάν Παμούκ) **MaxMag**
23.03.2018 (Επίσημο Ταρίχι: .03.04.2018).
<https://www.maxmag.gr/book/vivlioparousiasis/toyrkiki-logotechnia-orchan-pamoyk/>

Kouzeli, Labrini,
(Κουζέλη Λαμπρινή),

“Pamuk’un Elinden Pamuk- Biyografisi”,
(Ο Παμούκ δια χειρός Παμούκ), **To Vima**
05.12.2010 (Επίσημο Ταρίχι:10.04.2017).
<http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=371352>

Kouzeli, Lambrini,
(Κουζέλη Λαμπρινή),

“İstanbul Sokaklarında”, (Στα σοκάκια της
Ιστανμπούλ), **To Vima** 6.12.2015 (Επίσημο
Ημερομηνία: 17.06.2017).

[http://www.tovima.gr/books-
ideas/article/?aid=759172](http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=759172)

Kouzeli, Lambrini,
(Κουζέλη Λαμπρινή),

“Üç Kuşak Osmanlı Elitleri”, (Τρεις γενιές
οθωμανικής ελίτ), **To Vima** 12.02.2012
(Επίσημο Ημερομηνία: 03.04.2017).

[http://www.tovima.gr/books-
ideas/article/?aid=443081](http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=443081)

Köylü, Murat,

“Batı Anadolu’nun İşgalinin Türk, Yunan ve
İngiliz Siyasi Tarihine Etkisi”, *Toros
Üniversitesi//SBF Sosyal Bilimler Dergisi*,
Aralık, Yıl: 3 Sayı: 6, 2016.

Ksiloura, Nikos,
(Ξυλούρας Νίκος)

“Türkiye’nin Dış Politikasının Yapısı ve
Avrupalı Yönü”, (Δομές της Τουρκικής
Εξωτερικής Πολιτικής και η Ευρωπαϊκή
Πορεία της Τουρκίας), Rodos, Yüksek
Lisans Tezi, Şubat, 2008.

Lilimpaki-Spiropoulou, Maria,
(Λιλιμπάκη-Σπυροπούλου Μαρία),

“Orhan Pamuk’un Akıyla, İstanbul’da”,
(Στην Πόλη με το νου του Ορχάν Παμούκ),
Bookpress.gr 07.07.2016 (Επίσημο Ημερομηνία:

25.05.2017).

<https://www.bookpress.gr/kritikes/xeni-pezografia/pamuk-orhan-oceanida-kati-paraxeno-sto-nou-mou>

Marinos, Dionisis,
(Μαρίνος Διονύσης)

“Orhan Pamuk, Edebiyat Eski Destanlara Yeni Hayat Verir” (Ορχάν Παμούκ: «Η Λογοτεχνία δίνει νέα ζωή στους παλιούς μύθους») **Bookpress** 01.07.2018 (Επίσημο
Tarihi: 03.07.2018).
<https://www.bookpress.gr/sinenteuxeis/xeni/pamuk-orhan-marinos>

Mitraras, Aristotelis:
(Μητράρας Αριστοτέλης)

**Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi-
Romanlar**, (Ανθολογία της Νέας Τουρκικής
Λογοτεχνίας, Μυθιστορήματα), Atina,
Papazisi, 2014.

Mpekos Grigoris,
(Μπέκος Γρηγόρης),

“Orhan Pamuk: “Romanlar Yazıyorum
Çünkü Tanrı Kulağıma Şiir Fısıldamıyor”,
(Ορχάν Παμούκ, «Γράφω μυθιστορήματα
επειδή ο Θεός δεν μου ψιθυρίζει ποίηση»),
To Vima 12.01.2011 (Επίσημο
Tarihi: 12.05.2017).
<http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=377529>

Mpekos, Grigoris,

“Pamuk’a”, (Από τον Ροτ στον Παμούκ), **To**

(Μπέκος Γρηγόρης),

Vima 08.07.2012 (Επίσημο Ημερομηνία:
03.04.2017).

<http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=465659>

Μpromproula, Aggeliki,
(Μπομπούλα Αγγελική),

“Mevlut İçin Ağlama”, (Όχι δάκρυα για τον
Μεβλούτ), **Efsyn.gr** 08.01.2016 (Επίσημο
Ημερομηνία: 17.06.2017).

<http://www.efsyn.gr/arthro/orhan-pamoyk-ohi-dakrya-gia-ton-mevloyt>

Nikolopoulou, Eirini,
(Νικολοπούλου Ειρήνη),

“Orhan Pamuk Atina’da”, (Ο Ορχάν
Παμούκ στην Αθήνα), **eirinika.gr**
03.12.2015 (Επίσημο Ημερομηνία: 12.07.2017).
<http://www.eirinika.gr/tags/orhan-pamoyk>

Oksay, Çınar,

“Orhan Pamuk: Bizi Terk Eden Bir Babayla
Büyüdüm”, *Hürriyet* Gazetesi, 30.01.2016
(Επίσημο Ημερομηνία: 20.09.2017).

<http://www.hurriyet.com.tr/orhan-pamuk-bizi-terk-eden-bir-babayla-buyudum-40047198>

Öztürk, Duygu,

“Türk-Yunan İlişkileri Üzerine Makaleler,
“Yunanistan’ın PASOK’lu Yılları ve
Türkiye ile İlişkiler”, Doğu Kitabevi, 2014.

Pamuk, Orhan:

“Artık Türkiye’de Yeni Bir Roman Okuru Var”, *Radikal* 17.04.2015 (Erişim Tarihi:26.03.2017).

<http://www.radikal.com.tr/hayat/orhan-pamuk-artik-turkiyede-yeni-bir-roman-okuru-var-1337949/>

Pamuk, Orhan:

Babamın Bavulu, İstanbul, İletişim Yayınları, 2007.

Pamuk, Orhan:

Benim Adım Kırmızı, 27. bs., İstanbul, İletişim Yayınları, 2006.

Pamuk, Orhan:

Beyaz Kale, 11. bs., İstanbul, Can Yayınları, 1993.

Pamuk, Orhan:

Cevdet Bey ve Oğulları, 2. bs., İstanbul, Can Yayınları, 1983.

Pamuk, Orhan:

İstanbul Hatıralar ve Şehir, 10. bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2006.

Pamuk, Orhan:

Kafamda Bir Tuhafılık, 10. bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2014.

Pamuk, Orhan: **Kara Kitap**, 34. bs., İstanbul, İletişim Yayınları, 2006.

Pamuk, Orhan: **Kar**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002.

Pamuk, Orhan: **Masumiyet Müzesi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008.

Pamuk, Orhan: **Sessiz Ev**, 27. bs., İstanbul, İletişim Yayınları, 2006.

Pamuk, Orhan: **Yeni Hayat**, 3. bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2015.

Patriği, Fotis,
(Πατριάρχης Φώτιος),
“*Kafamda Bir Tuhaflık*: Yenilenmiş Orhan Pamuk”, (Κάτι παράξενο στο νου μου, φρέκος Ορχάν Παμούκ), **in2life** 14.06.2016 (Erişim Tarihi: 16.02.2017).
<http://www.in2life.gr/culture/book/article/534736/kati-paraxeno-sto-noy-moy-freskos-orhan-pamoyk.html>

Patrikalaki, Faidona,
(Πατρικαλάκη Φαίδωνα),
“Minyatür: Sanat Hayat Üstü”,
(Μικρογραφία: Τέχνη υπεράνω ζωής),
Eleutherotipia 07.09.2014 (Erişim Tarihi:

06.07.2016).

<http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=07/09/2014&id=446030>

Parageli, Kristina,
(Παπαγγέλη Χριστίνα),

“*Kafamda Bir Tuhaflık*”, (Κάτι παράξενο στο Νου μου), **Anagnosis** 04.03.2016 (Erişim Tarihi: 12.04.2017).

http://anagnosi.blogspot.com.tr/2016/03/blog-post_4.html

Perandonakis, G. N.,
(Περαντωνάκης Γ. Ν.),

“Doğu’nun Batılı Olmak İsteyişi”, (Η ανατολή θέλει να γίνει δύση), **efsyn.gr** 24.01.2016 (Erişim Tarihi: 06.03.2017). <http://www.efsyn.gr/arthro/i-anatoli-poy-thelei-na-ginei-dysi>

Petropoulou, Anna,
(Πετροπούλου Άννα),

“Orhan Pamuk Berlin’de ve Masumiyet Müzesi”, (Ο Ορχάν Παμούκ στο Βερολίνο και «το μουσείο της αθωότητας»), **Atina, Eleutherotipia** 21.5.2010 (Erişim Tarihi: 05.03.2017).

<http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=21/05/2010&id=164394>

Poli, Krimnioti,
(Πόλυ Κρημνιώτη),

“Stella Vretou: Pamuk Bu Kitabıyla İstanbul’un Yeni Yüzünü Gösterir”, (Στέλλα Βρετού: Σ’ αυτό το βιβλίο ο Παμούκ εξηγεί το νέο πρόσωπο της πόλης του), **H Avgi**

22.11.2015 (Επίσημο Ημερολόγιο: 25.05.2017).
<http://www.avgi.gr/article/6047708/stella-bretou-s-auto-to-biblio-o-pamouk-exigei-to-neo-prosopo-tis-polis-tou>

Ralli, Nora,
(Ράλλη Νόρα),

“Ben Bir Kültür Casusuyum”, («Είμαι ένας πολιτισμικός κατάσκοπος»), **Efsyn.gr**
11.12.2015 (Επίσημο Ημερολόγιο: 09.04.2017).
<https://www.efsyn.gr/arthro/eimai-enas-politismikos-kataskopos>

Rigopoulos, Dimitris,
(Ρηγόπουλος Δημήτρης),

“Pamuk’un İstanbul’u 2010’nun Sembolü”,
(Η «Πόλη» του Παμούκ σημαία του 2010),
Kathimerini 23.12.2009 (Επίσημο Ημερολόγιο: 11.12.2016).
<http://www.kathimerini.gr/380115/article/politismos/arxeio-politismoy/h-polh-toy-pamouk-shmaia-toy-2010>

Sarakinou, Elena,
(Σαρακινού Έλενα),

“Özgürlük ve İfade Davası”, (Η Υπόθεση ελευθερίας και έκφρασης), **fractalart**
31.08.2016 (Επίσημο Ημερολόγιο: 12.02.2017).
<http://fractalart.gr/to-mayro-vivlio/>

Soulogianni, Dafni,
(Σουλογιάννη Δάφνη),

“Konstandinoupoli Gibi İstanbul”,
(Ιστανμπούλ όπως Κωνσταντινούπολη),
greek architects.gr 08.05.2008 (Επίσημο Ημερολόγιο: 12.01.2017).
<http://www.greekarchitects.gr>

Spinou, Paris,
(Σπίνου Πάρης),

“Pamuk’un Müzesi”, (Το μουσείο Παμούκ),
Eleutherotipia 25.12.2009 (Επίσημο Τάριχι:
09.03.2017).

<http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=07/03/2010&id=138007>

Spiropoulou, Hrisa,
(Σπυροπούλου Χρύσα),

“Boğaz’ın Kıyılarında Geçen Zamanın
Arayışı”, (Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο
στις ακτές του Βοσπόρου), **Kathimerini**
23.2.2010 (Επίσημο Τάριχι: 17.04.2017).
<http://www.kathimerini.gr/385898/article/politismos/arxeio-politismoy/anazhtwntas-ton-xameno-xrono-stis-aktes-toy-vosporoy>

Spiropoulou, Hrisa,
(Σπυροπούλου Χρύσα),

“Anadolulunun Destanı”, (Έπος ενός
επαρχιώτη της Ανατολίας), **Kathimerini**
06.02.2016 (Επίσημο Τάριχι: 06.03.2017).
<http://www.kathimerini.gr/848302/article/politismos/vivlio/epos-enos-eparxiwth-ths-anatolias>

Stalkos, Dimitris,
(Στάλκος Δημήτρης),

“Orhan Pamuk: Hüznün Labirentlerinde”,
(Ορχάν Παμούκ στους λαβυρίνθους της
μελαγχολίας), **The Books’ Journal**
18.02.2016 (Επίσημο Τάριχι: 09.04.2017).
<http://booksjournal.gr>

Trivoli, Despina,
(Τριβόλη Δέσποινα),

“Bir Kitapla Kutlamanızı Yapınız”,
(Γιορτάστε με ένα βιβλίο), **Lifo**
15.12.2011 (Erişim Tarihi: 12.04.2017).
<http://www.lifo.gr/mag/features/2993>

Tsala, Sofia-İrini,
(Τσάλα Σοφία-Ειρήνη)

“Orhan Pamuk’un *İstanbul-Hatıralar ve Şehir* Kitabında Tarihi Öğeler”, (Τα ιστορικά στοιχεία στο βιβλίο του Ορχάν Παμούκ: «Ιστανμπούλ, Πόλη και αναμνήσεις»), Batı Trakya Dimokritos Üniversitesi, t.y., s. 1-28.

Tsompanopoulou, Vasiliki,
(Τσοπανοπούλου Βασιλική)

“Orhan Pamuk’un Romanlarında Siyasi, Sosyal ve Tarihi Konulara Yaklaşımı: *Sessiz Ev, Kar, İstanbul*” («Οι Θέσεις του Συγγραφέα Ορχάν Παμούκ για Πολιτικά, Κοινωνικά και Ιστορικά ζητήματα μέσα από τα βιβλία του»), Yüksek Lisans Tezi, Selanik, 2015.

Ttöfi, Andri,
(Ττόφι Άνδρη)

“Ulusal Kimliklerin Saflığı, Gerçek ya da Mit: Anlatım Teknikleri Ulusal Kimliklerin Oluşumuna Hibrid Eleman Olarak Nasıl Tanımlanır”, (Η «Καθαρότητα» Πολιτισμικών Ταυτοτήτων: Μύθος ή Πραγματικότητα. Πως Νέες Αφηγηματικές

Τεχνικές της Λογοτεχνίας Προσδιορίζουν
Υβριδικά Στοιχεία στην κατασκευή
Ταυτοτήτων), γ.γ., 2006, σ. 867-876.

Valasi, Zoi,
(Βαλασή Ζωή),

“Orhan Pamuk 2006’da Nobel Edebiyat
Ödülü”, (Βραβείο Νόμπελ 2006
Λογοτεχνίας στον Ορχάν Παμούκ),
Rizospastis 27 Mayıs 2007 (Erişim Tarihi:
02.02.2017).

<https://www.rizospastis.gr/story.do?id=4040613>

Vlastou, Eleanna,
(Βλαστού Ελεάννα),

“Orhan Pamuk, Nobel Ödülü Kazanan Müze
Müdürü”, (Ορχάν Παμούκ, Ένας
Νομπελίστας επιμελητής μουσείου)
07.06.2013 (Erişim Tarihi: 05.05.2017).

Vlastou, Eleanna,
(Βλαστού Ελεάννα),

“Masumiyet Müzesi, Orhan Pamuk”, (Το
Μουσείο της Αθωότητας, Ορχάν Παμούκ),
Book Voice cilt: 294, 17.03.2010, (Erişim
Tarihi: 04.02.2017).

http://www.athensvoice.gr/culture/book/4791_book-voice-294?page=17

http://www.athensvoice.gr/culture/book/42829_orhan-pamoyk

Vistonitis, Anastasis,
(Βιστινιώτης Αναστάσης),

“Aşkın Yalnızlığı”, (Η ερημιά του έρωτα),
Vima 13.12.2009, Atina (Erişim Tarihi:

20.01.2017).

<http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=304642>

Vretu-Sofianidu, Stella,
(Βρεττού-Σοφιανιδού Στέλλα)

“Orhan Pamuk’u Çevirirken”,
(Μεταφράζοντας τον Ορχάν Παμούκ),
Atina, Diavazo, s:102, Mayıs, 2012.

Yaprak, Tahsin; Kıymaz, Mustafa Said;
Sermisakçı, Emrah;

“Postmodernizm, Orhan Pamuk’un
Postmodern Romanları ve Kafamda Bir
Tuhaflık”, *Akademik Sosyal Araştırmalar
Dergisi*, 3, sayı: 10, Mart 2015, s. 651-685.

Zariç, Mahfuz,

“Postmodernist Yapısal Eleştiri Bağlamında
Orhan Pamuk’un *Masumiyet Müzesi* Adlı
Romanı”, *Yaşam Bilimleri Dergisi*, c: 4, s: 2,
2014, s. 46-75.

Zarifis, Hristos,
(Ζαρούφης Χρήστος)

“Kırmızı Saçlı Kadın-Örümcek Gibi
Alegorisini Ören”, (Η γυναίκα με τα
κόκκινα μαλλιά: Μια αραχνοϋφαντη
αλληγορία), *in2life* 26.01.2018 (Erişim
Tarihi: 10.03.2018).
<http://www.in2life.gr/culture/book/article/632712/h-gynaika-me-ta-kokkina-mallia-mia-arahnoyfanth-allhgoria.html>

“Bu Yıl Nobel Edebiyat Ödülü Türk Yazar
Orhan Pamuk’a Verildi”, (Στον Τούρκο
συγγραφέα Ορχάν Παμούκ το φετινό

Νόμπελ Λογοτεχνίας), İn.gr 12.10.2006
(Erişim Tarihi:17.02.2017).

<http://news.in.gr/culture/article/?aid=745986>

“Elif Şafak ve Orhan Pamuk Casusukla Suçlandı”, The Guardian 12.12.2014 (Erişim Tarihi: 16.11.2017).

<https://www.haberler.com/guardian-elif-safak-ve-orhan-pamuk-muhbirlikle-6770249-haberi/>

“Girit Üniversitesi Nobelli Orhan Pamuk’u Fahri Doktora Unvanı Vererek Onurlandırmıştır” (Το Πανεπιστήμιο Κρήτης τίμησε τον Νομπελίστα Ορχάν Παμούκ- Τον αναγόρευσε επίτιμο διδάκτορα), **İefimerida** 04.05.2018 (Erişim Tarihi: 13.07.2018).

<http://www.iefimerida.gr/news/414131/panepistimio-kritis-timise-ton-nompelista-orhan-pamoyk-ton-anagoreyse-epitimo-didaktora>

“Nobel Edebiyat Ödülü Sahibi Orhan Pamuk’a Legion d’Honneur Ödülü Verildi”, (Ο νομπελίστας λογοτεχνίας Ορχάν Παμούκ τιμήθηκε με τη «Λεγεώνα της Τιμής»), **Protothema** 29.10.2012 (Erişim Tarihi:23.05.2017).

<http://www.protothema.gr/world/article/233097/o-nompelistas-logotexnias-orxan->

[pamoyk-timhthhke-me-th-legeona-ths-timhs-/](#)

“Nobel Ödüllü Orhan Pamuk Megaron Plus’ta Konuşacak”, (Στο Μέγαρο Μουσικής για την ομιλία του νομπελίστα Ορχάν Παμούκ), **ta nea.gr** 03.12.2015 (Erişim Tarihi: 12.07.2017).

<http://www.tanea.gr/news/lifearts/article/5316157/o-nompelistas-syggrafeas-orxan-pamoyk-gia-mia-dialeksh-sto-megaro-moysikhs/>

“Nobel Edebiyat Ödülü’nü Kazanan Orhan Pamuk’un Komplo Teorileri”, (Θεωρίες συνωμοσίας για τον νομπελίστα Ορχάν Παμούκ), **thetoc.gr** 15.12.2014 (Erişim Tarihi: 16.11.2017).

<http://www.thetoc.gr/politismos/article/theories-sunwmosias-gia-ton-nompelista-orxan-pamouk>

Nobel’e “Ermeni” Gölgesi Düştü, *Hürriyet*, 12.10.2006, (Erişim Tarihi: 22.06.2017).

<http://www.hurriyet.com.tr/nobele-ermeni-golgesi-dustu-5246961>

“Orhan Pamuk, Megaron Plus”, **Camero Stylo Online**, 12.01.2011 (Erişim tarihi:

13.07.2018).

<https://camerastyloonline.wordpress.com/2011/01/12/video-orhan-pamuk-megaron-11-1-2011-nikis-prassa-parousiasi/>

“Orhan Pamuk ERT Kanalında Konuşuyor”,
(Ο Ορχάν Παμούκ μιλάει στην κάμερα της
EPT), **ERT WEBTV** 04.05.2018 (Επίσημο
Ταράη: 01.06.2018).

<http://webtv.ert.gr/ert1/themata/o-orchan-pamoyk-milaei-stin-kamera-tis-ert/>

“Orhan Pamuk, Girit Üniversitesi’nin Fahri
Doktora Unvanını Almıştır”, (Ο Ορχάν
Παμούκ επίτιμος διδάκτορας του
πανεπιστημίου Κρήτης), **amna.gr**
04.05.2018 (Επίσημο Ταράη: 13.07.2018).

<https://www.amna.gr/home/article/254090/O-Orchan-Pamouk-epitimos-didaktoras-tou-Panepistimiou-Kritis->

“Orhan Pamuk İki Dünya Arasında”,
(Ορχάν Παμούκ ανάμεσα σε δυο κόσμους),
Kathimerini 23.12.2007 (Επίσημο Ταράη:
21.04.2017).

<http://www.kathimerini.gr/308396/article/politismos/arxeio-politismoy/orxan-pamoyk-anamesa-se-dyo-kosmoys>

“Orhan Pamuk İlk Kitaplağım, Tohumlarını Babamın Kitaplığından Aldı, dedi”.
Timetürk 18.10.2008 (Erişim Tarihi:19.04.2017).
<https://www.timeturk.com/tr/2008/10/18/orhan-pamuk-un-basarisinin-kaynagi-babasi.html>

“Orhan Pamuk’tan Kavafis Yazısı”,
Milliyet.com 23.12.2013 (Erişim Tarihi: 09.02.2017)
<http://www.milliyet.com.tr/orhan-pamuk-tan-kavafisyazisi/gundem/detay/1811585/default.htm>

“Orhan Pamuk’un Masumiyet Müzesi”, (To μουσειό της αθωότηας του Ορχάν Παμούκ), **Proust & Kraken** 21.09.2015 (Erişim Tarihi: 09.03.2017).
<https://proustandkraken.blogspot.com.tr/2015/09/blog-post.html>

“Orhan Pamuk, Türk Edebiyatı”, (Ορχάν Παμούκ, Τουρκική Λογοτεχνία), 11.12.2015 (Erişim Tarihi: 05.06.2017)
<http://www.turkishgreeknews.org/o-toyrkos-syggrafeas-orhan-pamoyk-paroysiase-neo->

toy-vivlio-sto-elliniko-koino/12425.html

“Orhan Pamuk ve Elif Şafak Batının Piyonu”, (Πιόνια της Δύσης Ο Ορχάν Παμούκ και Η Ελίφ Σαφάκ), **Athens Voice** 15.12.2014 (Επίσημο Ημερομηνία: 20.02.2017). http://www.athensvoice.gr/world/83492_pionia-tis-dysis-o-orhan-pamoyk-kai-i-elif-safak,

“Pamuk’un Sevmiş Olduğumuz Eserleri”, (Τα βιβλία του Ορχάν Παμούκ που αγαπάμε), **Clickatlife.gr** 01.12.2015 (Επίσημο Ημερομηνία: 16.12.2017).

“Pamuk: Türkiye’nin İlk Kez Nobel Ödülü’nü Kazanması”, (Παμουκ: Το 1 Νόμπελ Λογοτεχνίας για την Τουρκία), **in2life** 2.10.2006 (Επίσημο Ημερομηνία: 05.05.2017). <http://www.in2life.gr/culture/book/article/113189/pamoyk-to-1o-nompel-logotehnias-gia-thn-toyrkia.html>

“Pamuk, Türkiye’nin İlk Nobel Edebiyat Ödülü”, (Επίτιμος Διδάκτορας του Πανεπιστημίου Κρήτης ο Ορχάν Παμούκ), **ta Nea.gr** (Επίσημο Ημερομηνία: 11.11.2017). <http://www.tanea.gr/news/lifearts/article/5484621/epitimos-didaktoras-toy->

panepisthmioy-krhths-o-pamoyk/

“Pamuk, Türkiye’nin İlk Nobel Edebiyat Ödülü”, (Επίτιμος διδάκτορας του Πανεπιστημίου Κρήτης ο Νομπελίστας συγγραφέας Ορχάν Παμούκ), **Protothema** 07.11.2017 (Επίσημο Τάριχι: 11.11.2017).

<http://www.clickatlife.gr/culture/story/67721>

<http://www.protothema.gr/greece/article/729222/epitimos-didaktoras-tou-panepistimiou-kritis-o-nobelistas-suggrafeas-orhan-pamouk/>

<https://tovivlio.net> 08.11.2017 (Επίσημο Τάριχι: 14.11.2017).

<https://www.efsyn.gr/arthro/epitimos-didaktoras-stin-kriti-o-pamoyk> (Επίσημο Τάριχι:14.11.2017).

<http://www.inewsgr.com/333/orchan-pamouk-epitimos-didaktor-sto-tmima-filologias-tou-panepistimiou-kritis.htm> (Επίσημο Τάριχι:10.11.2017).

<http://www.cretalive.gr/crete/epitimos-didaktoras-toy-panepisthmioy-krhths-o-orhan-pamuk> (Erişim Tarihi:06.11.2017).

<http://stagona4u.gr/index.php/component/k2/item/5772-appointment-of-dionysis-savvopoulos-to-honorary-doctor-of-the-department-of-philology-of-auth> (Erişim Tarihi:14.11.2017).

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/2006/pamuk-bio-bibl_tu.html (Erişim Tarihi: 11.11.2017).

EKLER:

Resimler

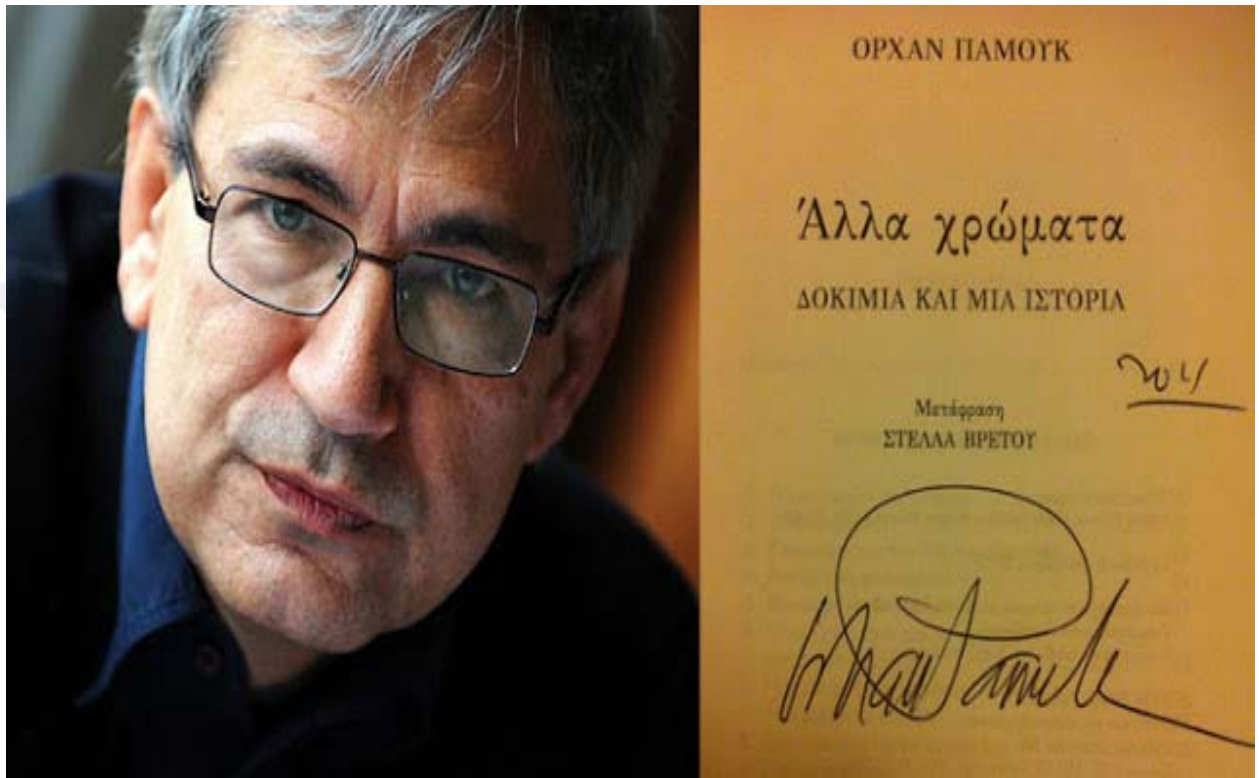
1. Orhan Pamuk'un Megaron Plus salonundaki 11 Ocak 2011 tarihinde yaptığı konuşmasının bir fotoğrafı (yanında Takis Théodoropoulos).
2. Orhan Pamuk'un 10 Aralık 2015 tarihinde *Kafamda Bir Tuhaflık* kitabının tanıtımından bir fotoğrafı (yanında Evi Kiriakopoulou).
3. Orhan Pamuk'un *Öteki Renkler* kitabının imza günü.
4. Orhan Pamuk'un eserlerinin Türkçe-Yunanca baskılarının kapak fotoğrafları.

(1)

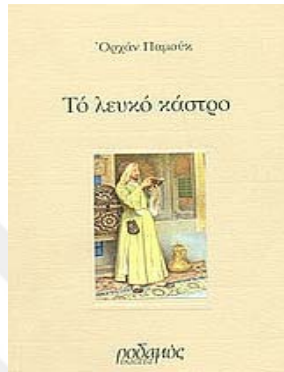
(2)

(3)

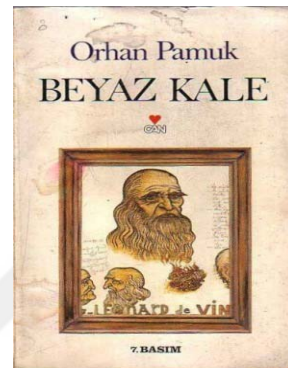
4. Yunanca-Türkçe Baskıların Kapak Fotoğrafları

Yunanca Kapak Fotoğrafi

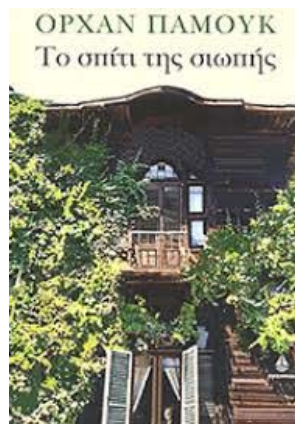

Το Λευκό Κάστρο

Türkçe Kapak Fotoğrafi

Beyaz Kale

Το Σπίτι της Σιωπής

Sessiz Ev

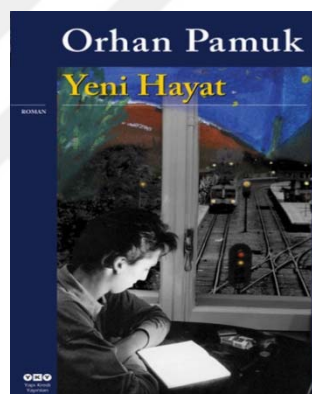
Το Μαύρο Βιβλίο

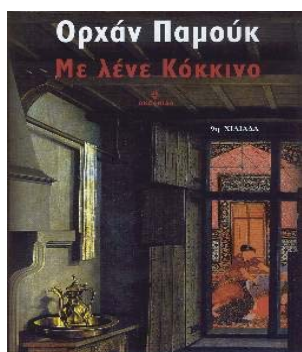
Kara Kitap

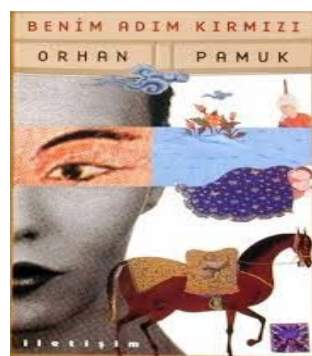
Η Καινούργια Ζωή

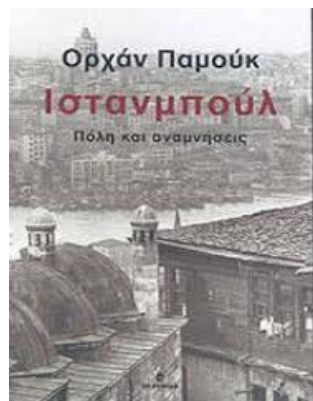
Yeni Hayat

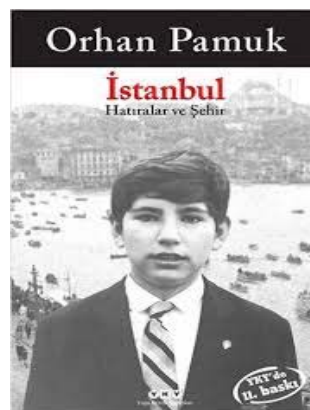
Με Λένε Κόκκινο

Benim Adım Kırmızı

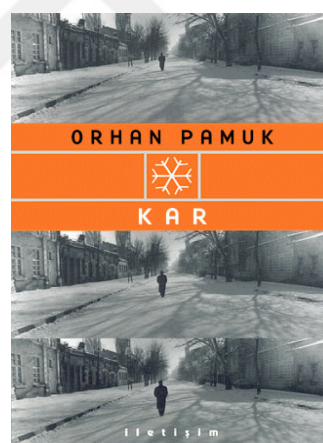
Ιστανμπούλ Πόλη και Αναμνήσεις

İstanbul Hatıralar ve Şehir

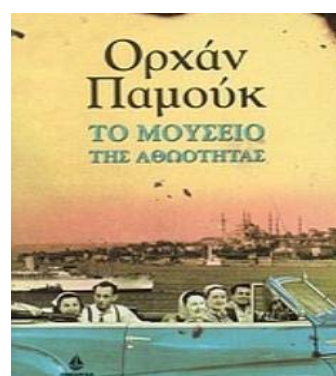
Χιόνι

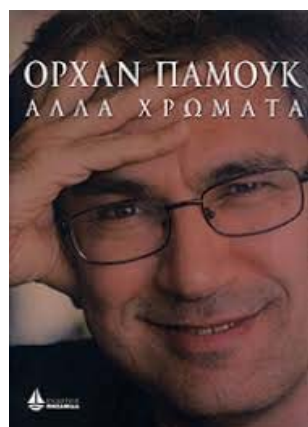
Kar

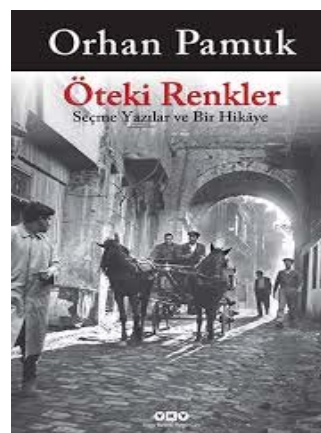
Το Μουσείο της Αθωότητας

Masumiyet Müzesi

Άλλα Χρώματα

Öteki Renkler

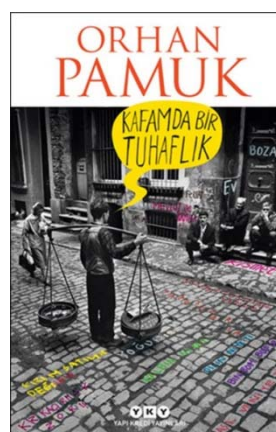
Ο Τζεβντέτ Μπέη και οι Γιοι του

Cevdet Bey ve Oğulları

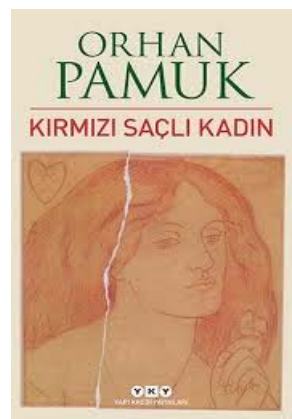
Κάτι Παράξενο στο Νου μου

Kafamda Bir Tuhaflik

Η γυναίκα με τα κόκκινα μαλλιά

Kırmızı Saçlı Kadın

